

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 6 lutego 2024 r.

Poz. 1515

UCHWAŁA NR LXX/606/2024 RADY MIASTA I GMINY WRONKI

z dnia 25 stycznia 2024 r.

w sprawie przyjęcia "Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Wronki na lata 2024-2027"

Na podstawie art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.), po uzyskaniu opinii Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Wronki na lata 2024-2027", który stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Wronki.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący
Rady Miasta i Gminy Wronki
(-) Piotr Władysław Rżyski

Załącznik do uchwały Nr LXX/606/2024
Rady Miasta i Gminy Wronki
z dnia 25 stycznia 2024 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA I GMINY NA LATA 2024-2027

Urząd Miasta i Gminy Wronki

Wronki, 2023 r.

Wojewódzki Urząd
Ochrony Zabytków w Poznaniu
Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków
Uzgodniono ze stanowiska konserwatorskiego
Załącznik do pisma dyktand/rozporządzenia/rozstrzygnięcia
z dnia 11.12.2023 N. 1199.1/2023

Wielkopolski Wojewódzki
Konserwator Zabytków

Jolanta Gozdzynska
mgr Jolanta Gozdzynska

Opracował:

Burmistrz Miasta i Gminy Wronki

Urząd Miasta i Gminy Wronki

ul. Ratuszowa 5,

64-510 Wronki

Kontakt:

tel.: 67 25 45 300

fax: 67 25 45 328

e-mail: poczta@wronki.pl

Spis treści

1. Wstęp	5
1.1 Wprowadzenie	5
1.2 Cel opracowania.....	8
1.3 Uwarunkowania prawne opieki nad zabytkami w Polsce.....	9
1.4 Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	12
1.5 Dokumenty i opracowania na poziomie lokalnym.....	18
1.6 Ogólna charakterystyka gminy.....	18
1.6.1 Położenie.....	18
1.6.2 Rys historyczny.....	20
1.6.3 Walory przyrodnicze i krajobrazowe	23
1.6.4 Transport i komunikacja	23
2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego	24
2.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	24
2.1.1 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	25
2.1.2 Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026	26
2.1.3 Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 oraz uzupełnienie na lata 2004-2020	27
2.1.4 Strategia na rzecz na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).....	28
2.1.5 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030	30
2.2 Zgodność Programu z dokumentami szczebla wojewódzkiego.....	32
2.2.1 Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku.....	32
2.2.2 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	35
2.2.3 Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami.....	40
2.2.4 Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego	46
3. Zasoby dziedzictwa kulturowego.....	48
3.1 Krajobraz kulturowy oraz zabytkowe układy przestrzenne	48
3.2 Zabytki nieruchome.....	49
3.2.1 Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków	49
3.2.2 Obiekty zabytkowe wpisane do gminnej ewidencji zabytków	51
3.3 Zabytki ruchome	80
3.4 Zabytki archeologiczne.....	81
3.4.1 Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków.....	83

3.4.2 Stanowiska archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków archeologicznych ..	84
3.4.3 Stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej	87
4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Wronki	88
4.3 Stan zachowania i zagrożenia dla zabytków nieruchomych, ruchomych i dziedzictwa archeologicznego na terenie gminy.....	88
4.4 Uwarunkowania w kwestii ochrony zabytków dziedzictwa archeologicznego wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta uchwalonego w 2018 r. oraz Strategii Rozwoju Gminy Wronki na lata 2021-2027	97
4.5 Uwarunkowania wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Wronki na lata 2016-2023.....	106
4.6 Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy	107
4.7 Uwarunkowania ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego wynikające z obszarów ochrony przyrody i równowagi ekologicznej	128
5. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego.....	131
6. Założenia programowe.....	134
7. Kierunki działań oraz zadania programu	135
8. Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.....	147
9. Monitoring działań Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.....	148
10. Zewnętrzne źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	149

1. Wstęp

1.1 Wprowadzenie

Dziedzictwo kulturowe stanowi bezsprzecznie istotną dziedzinę życia i działalności człowieka. Zarówno szeroko rozumiany krajobraz kulturowy jak i same zabytki nie stanowią jedynie materialnego odzwierciedlenia przeszłości, ale przyczyniają się również w kluczowy sposób do tworzenia tożsamości regionalnej i lokalnej. Ich mnogość i różnorodność sprawiają, że dana przestrzeń staje się nie tylko bardziej atrakcyjna i przyjazna, ale są one również ważnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego, przekładając się tym samym na ogólną poprawę jakości życia zamieszkujących ją ludzi. Z tego również względu właściwa ochrona dziedzictwa kulturowego oraz pełne wykorzystanie jego potencjału odgrywają znaczącą rolę we wspieraniu procesów związanych ze zrównoważonym rozwojem lokalnym.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest strategia opieki nad zabytkami znajdującymi się w granicach administracyjnych gminy Wronki, położonej w województwie wielkopolskim, która stanowi zakres przestrzenny niniejszego opracowania. Program opieki nad zabytkami jest dokumentem o charakterze strategicznym, który stanowi uzupełnienie innych dokumentów w systemie planowania. Głównym jego celem jest podejmowanie, inicjowanie, koordynacja oraz promocja działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego. Przedmiotowe opracowanie aktualizowane jest co 4 lata. Po uprzednim uzyskaniu pozytywnej opinii Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, program przedkładany jest radzie gminy, która decyduje o jego przyjęciu.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Wronki na lata 2024-2027 stanowi kontynuację działań lokalnego samorządu zmierzających do zachowania i ochrony dziedzictwa kulturalnego, które uprzednio wyrażone były w poprzednich wersjach tego dokumentu. Ostatnią z nich był „*Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Wronki na lata 2019-2022*”, przyjęty uchwałą Rady Miasta i Gminy Wronki nr XIII/132/2019 z dnia 30 października 2019 r., w którym sformułowano cele i kierunki działań w zakresie ochrony i promocji dóbr dziedzictwa kulturowego gminy Wronki, które realizowane były na przestrzeni ostatnich 4 lat.

Starania i dążenia samorządu gminy Wronki w zakresie jego polityki prowadzonej na rzecz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały docenione w ogólnopolskim konkursie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków pod nazwą „Samorząd dla Dziedzictwa” koordynowanym przez Narodowy Instytut Dziedzictwa, w którym to gmina Wronki w 2020 r. zdobyła wyróżnienie w kategorii gmin miejsko-wiejskich. Jury konkursy wyróżniło gminę Wronki oraz „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Wronki na lata 2015-2018” przede wszystkim za:

- czytelne przełożenie celów i priorytetów programu ochrony zabytków na konkretne zadania wymienione w jego ramach,
- różnorodność i wieloaspektowość działań związanych z szeroko rozumianym materialnym i niematerialnym dziedzictwem kulturowym, planowanych i konsekwentnie wdrażanych w ramach programu, w tym działań o charakterze dokumentacyjnym, konserwatorsko-budowlanym, promocyjnym, edukacyjnym i integracyjnym,
- uwzględnienie różnych interesariuszy, w tym organizacji społecznych, wśród podmiotów angażujących się w realizację lub wspieranych w ramach programu ochrony zabytków.

Ryc. 1 Nagroda za wyróżnienie w konkursie „Samorząd dla Dziedzictwa”
autor: UMiG Wronki (2022)

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Wronki na lata 2024-2027 stanowi aktualizację dotychczasowej wiedzy o inicjatywy i zmiany, jakie zaszły w tym czasie w przestrzeni gminy, w perspektywie ostatnich 4 lat. Jedną z kluczowych zmian, do jakich doszło w trakcie obowiązywania poprzedniego programu, było przyjęcie nowej, zaktualizowanej Gminnej Ewidencji Zabytków, która została przyjęta zarządzeniem Burmistrza Miasta i Gminy Wronki nr 33/2019 z dnia 18 października 2019 r. Ewidencja ta składa się z kart adresowych około 560 zabytków nieruchomych zlokalizowanych na terenie gminy Wronki.

Realizując założenia minionego gminnego programu opieki nad zabytkami, obowiązującego do końca 2022 r., gmina Wronki – samodzielnie i we współpracy z Wronieckim Ośrodkiem Kultury oraz Muzeum Ziemi Wronieckiej – aktywnie angażowała się w działania edukacyjne i popularyzacyjne na rzecz lokalnego dziedzictwa, a także wspierała wiele lokalnych inicjatyw w tym kierunku. W tym okresie gmina Wronki wspierała liczne organizacje pozarządowe oraz przyznawała dotacje na realizację zadań publicznych w dziedzinach: kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, działalności na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn, działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym. Celem tych działań były: wzmocnienie świadomości historycznej mieszkańców, rozwój działalności kulturalnej, edukacja historyczna i społeczna, w tym upamiętnianie wydarzeń rocznicowych, podtrzymywanie tradycji narodowej i obywatelskiej oraz integracja społeczna wronieckich seniorów.

Ponadto gmina Wronki włożyła istotny wkład w przywrócenie blasku i zachowanie wielu istniejących na terenie gminy obiektów dziedzictwa kulturowego, przeznaczając na ten cel znaczne środki finansowe w swoim budżecie. Środki na ten cel dysponowane były w formie dotacji udzielanej na podstawie uchwały Rady Miasta i Gminy Wronki nr III/24/2018 z dnia 28 grudnia 2018 r. w sprawie *określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji*. W latach 2019-2022 gmina Wronki wydatkowała w sumie ponad 840 tys. zł na prace przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. W ramach przedmiotowego programu dofinansowane zostały prace m.in. przy kościele p.w. Świętej Katarzyny oraz przy zabytkowych budynkach mieszkalnych zlokalizowanych przede wszystkim na terenie historycznego układu urbanistycznego we Wronkach, m.in. przy Placu Wolności 7, przy ul. Lipowej 2A, ul. Dworcowej 7, ul. Poznańskiej 8.

Niniejszy dokument składa się z 10 zasadniczych części, ujętych w poszczególnych rozdziałach. W pierwszym z nich przedstawiono ogólne aspekty związane z opracowywaniem gminnych programów opieki nad zabytkami oraz przybliżono wstępną charakterystykę gminy Wronki. W rozdziale drugim przeanalizowano zewnętrzne uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego, wynikające z dokumentów strategicznych wyższego szczebla. W 3 rozdziale zaprezentowano zasoby dziedzictwa kulturowego, jakimi dysponuje gmina Wronki. Rozdział 4 porusza zagadnienia związane z wewnętrznymi uwarunkowaniami ochrony dziedzictwa kulturowego gminy. W następnym rozdziale zaprezentowano stan ochrony dziedzictwa, który ujęto w analizie SWOT, pozwalającej na identyfikację mocnych i słabych stron, szans oraz zagrożeń. Dzięki przeprowadzonej diagnozie możliwe było opracowanie założeń programowych (rozdział 6) oraz kierunków i zadań umożliwiających ich realizację (rozdział 7). Rozdziały końcowe zostały poświęcone instrumentom realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami, ich monitoringowi oraz zewnętrznym źródłom finansowania (rozdziały 8-10).

1.2 Cel opracowania

Obowiązek sporządzania programów opieki nad zabytkami wynika z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. z 2022 r., poz. 840 ze zm.). Zgodnie z art. 87 ust. 1 przedmiotowej ustawy organy wykonawcze samorządów na szczeblach: wojewódzkim, powiatowym oraz gminnym opracowują programy opieki nad zabytkami na okres 4 lat.

Burmistrz co 4 lata opracowuje więc gminny program opieki nad zabytkami, który – po uprzednim zaopiniowaniu przez wojewódzkiego konserwatora zabytków – przedkładany jest radzie gminy celem jego przyjęcia w formie stosownej uchwały, stając się tym samym elementem lokalnej polityki samorządowej. Po przyjęciu program publikowany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym, a w trakcie jego obowiązywania burmistrz co 2 lata sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które następnie przedstawia radzie gminy.

Szczegółowe cele opracowywania programów opieki nad zabytkami określono w ust. 2 przywołanego wyżej artykułu. Należą do nich:

- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

1.3 Uwarunkowania prawne opieki nad zabytkami w Polsce

Analizując uwarunkowania prawne opieki nad zabytkami w Polsce należy przede wszystkim wziąć pod uwagę następujące regulacje:

- art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86 Konstytucji RP – zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela;
- ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r., poz. 840 ze zm.) – główny akt prawny regulujący zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce;
- art. 7 ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r., poz. 40 ze zm.), w którym zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) „kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Wykonywanie zadań

w zakresie kultury i ochrony zabytków jest więc ustawowym zadaniem samorządów.

Istotną rolę w zakresie opieki nad zabytkami odgrywają również regulacje zawarte w innych aktach prawnych, do których należą:

- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2023 r., poz. 977 ze zm.),
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2023 r., poz. 368 ze zm.),
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2023 r., poz. 1556 ze zm.),
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2023 r., poz. 1336 ze zm.),
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2023 r., poz. 344 ze zm.),
- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r., poz. 194 ze zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2023 r., 571 t. j.),

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r., poz. 385 ze zm.),
- ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r., poz. 2393 t. j.)

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. z 2020 r., poz. 164 ze zm.)

Rozporządzenia, które zawierają istotne regulacje pod kątem ochrony zabytków i opieki nad zabytkami:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich

- i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2021 r., poz. 81 t. j.),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2022 r., poz. 1388 ze zm.),
 - Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie udzielania dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 r. poz. 110),
 - Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2004 r., Nr 212, poz. 2153),
 - Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki "Za opiekę nad zabytkami" (Dz. U. z 2004 r., Nr 124, poz. 1304 ze zm.),
 - Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 r., Nr 89, poz. 510),
 - Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021 r., poz. 56 t. j.),
 - Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r., Nr 30, poz. 259),
 - Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 r., Nr 71, poz. 650).

1.4 Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r., poz. 840 ze zm).

Obowiązek opracowywania gminnych programów opieki nad zabytkami wynika wprost z art. 87 powołanej wyżej ustawy, zgodnie z którym:

- 1) wójt, burmistrz lub prezydent miasta sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami,
- 2) gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- 3) gminne programy opieki nad zabytkami ogłaszane są w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
- 4) wójt, burmistrz lub prezydent co dwa lata sporządza sprawozdanie z realizacji programu, które przedstawia radzie gminy.

Do innych regulacji, kluczowych podczas opracowywania gminnego programu opieki nad zabytkami, które zawarte zostały w niniejszej ustawie, należą również:

Art. 4

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Art. 6

1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami,
 - f) i innymi zakładami przemysłowymi,
 - g) cmentarzami,
 - h) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - i) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność
 - j) wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej,

- charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r. poz. 1479),
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) relikwiami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.
2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 7

Formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
 - 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Art. 18

1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu

zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, strategii rozwoju ponadlokalnego, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:
 - 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
 - 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
 - 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Art. 19

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:
 - 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
 - 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
 - 3) parków kulturowych.
- 1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:
 - 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
 - 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.
- 1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:
 - 1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;

- 2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
 - 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.
2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.
 3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków

Art. 20

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

Art. 21

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22

1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.
2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.
3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.
4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.
5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:
 - 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
 - 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków
6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych
7. Ewidencje, o których mowa w ust. 1, 2, 4 i 6, mogą zawierać dane osobowe obejmujące:
- 1) imię, nazwisko i adres zamieszkania lub nazwę i adres siedziby właściciela lub użytkownika zabytku;
 - 2) imię, nazwisko i podpis autora karty ewidencyjnej lub adresowej lub imię i nazwisko osoby, która wypełniła kartę ewidencyjną,
 - 3) imię i nazwisko lub nazwę wykonawcy prac konserwatorskich, prac restauratorskich, badań konserwatorskich lub badań archeologicznych przy zabytku.

Art. 81

1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.
2. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

Art. 89

Organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

1.5 Dokumenty i opracowania na poziomie lokalnym

Jak wspomniano we wstępie niniejszego opracowania, gminne programy opieki nad zabytkami mają charakter uzupełniający w stosunku do innych aktów planistycznych obowiązujących w gminie. Z tego również względu opracowania te powinny być spójne i uzupełniać się wzajemnie.

W przypadku gminy Wronki, dokumenty i opracowania poruszające zagadnienia związane z ochroną zabytków oraz szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego, których zapisy powinny wyznaczać kierunki przy opracowywaniu gminnego programu opieki nad zabytkami, to:

- Strategia Rozwoju Gminy Wronki na lata 2021-2027, przyjęta uchwałą Rady Miasta i Gminy Wronki Nr XXIV/232/2020 z dnia 29 października 2020 r.,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Wronki, przyjęte uchwałą Rady Miasta i Gminy Wronki Nr LI/430/2018 z dnia 28 czerwca 2018 r.,
- Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, Wronki, 2016,
- obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego¹.

Inne opracowania o charakterze pomocniczym:

- „Zabytki. Miasto i Gmina Wronki. Rejestr zabytków. Ewidencja Zabytków” Jan Kwaśny, WUOZ w Poznaniu, Jan Kwaśny, 2006,
- „Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Wronki na lata 2017-2022”.

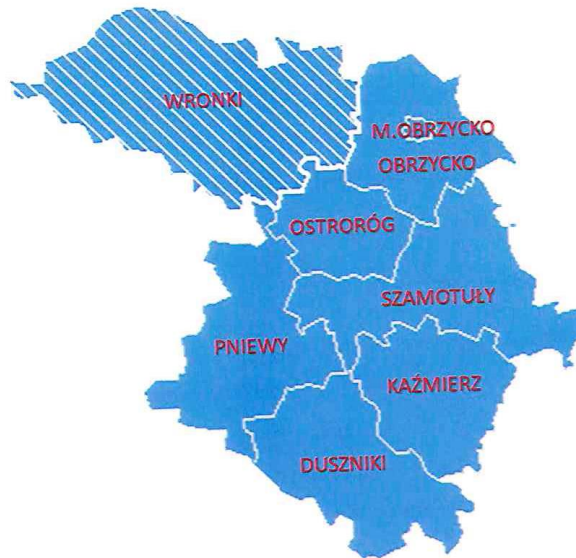
1.6 Ogólna charakterystyka gminy

1.6.1 Położenie

Gmina Wronki jest gminą miejsko-wiejską, położoną w zachodniej części województwa wielkopolskiego. Administracyjnie stanowi ona jedną z gmin powiatu szamotulskiego oraz graniczy z 8 gminami, do których należą:

¹ wykaz obowiązujących miejscowych planów znajduje się na stronie nr 106

- od wschodu i od południowego wschodu: gminy Obrzycko, Ostroróg oraz Pniewy (powiat szamotulski),
- od północy: gminy Drawsko, Wieleń oraz Lubasz (powiat czarnkowsko-trzcianecki),
- od południa i od południowego zachodu: gminy Chrzypsko Wielkie oraz Sieraków (powiat międzychodzki).

Ryc. 2 Gminy powiatu szamotulskiego.

źródło: opracowanie własne na podstawie www.wybory2010.pkw.gov.pl (data dostępu: 27.04.2023 r.)

Jej powierzchnia całkowita wynosi 30 172 ha, z czego miasto Wronki zajmuje powierzchnię 581 ha, natomiast tereny wiejskie zajmują powierzchnię 29 591 ha. Według danych GUS z 2022 r. liczba mieszkańców gminy Wronki wynosiła 18 904 osoby, z czego 10 771 czyli ok. 57% stanowiła ludność zamieszkująca w granicach administracyjnych miasta Wronki.

Na terenie gminy Wronki zlokalizowanych jest 20 sołectw: Biezdrowo, Chojno, Ćmachowo, Głuchowo, Jasionna, Kłodzisko, Lubowo, Marianowo, Nowa Wieś, Obelzanki, Pakawie, Popowo, Pożarowo, Rzecin, Samołęż, Stare Miasto, Stróżki,

Wartosław, Wróblewo oraz Wierzchocin. W sumie na gminę Wronki składa się 48 miejscowości, w tym miasto Wronki.

Zgodnie z regionalizacją fizycznogeograficzną gmina Wronki położona jest w obrębie podprovincji Pojezierza Południowobałtyckiego na terenie następujących makroregionów:

- północna część gminy: Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka, w ramach której wyróżnia się mezoregion – Kotlinę Gorzowską oraz dwa submezoregiony – Obornicką Dolinę Warty oraz Międzyrzecze Warty i Noteci,
- południowa część gminy: Pojezierze Wielkopolskie, w mezoregionie Pojezierza Poznańskiego, które dzieli się na dwa mikroregiony: Pojezierze Międzychodzko-Pniewskie oraz Równinę Szamotulską.

1.6.2 Rys historyczny

Położenie oraz krajobraz obszaru zajmowanego przez gminę Wronki nie tylko dziś, ale również na przestrzeni minionych wieków, stanowiły o atrakcyjności tych ziem jako miejsca na osiedlenie się. Najstarsze ślady potwierdzające zamieszkiwanie tych ziem pochodzą już z czasów prehistorycznych, a dokładniej z mezolitu (8000–4800 p.n.e.), czemu dowodzą wykopaliska prowadzone w okolicy dzisiejszego os. Borek, podczas których odnaleziono krzemienne groty strzał.

W miarę upływu lat postępową intensyfikacją osadnictwa na tych terenach, co potwierdzają inne liczne znaleziska z późniejszych epok, w szczególności brązu. Wśród nich wymienić można cmentarzyska kultury Łużyckiej m.in. w okolicach Wartosławia, gdzie odkryto w sumie 203 groby, w tym niezwykle rzadki grobowiec metalurga-odlewnika, do którego oprócz ciał ośmiu osób, złożono również elementy wyposażenia warsztatu odlewniczego.

Całkiem niedawno, bo w 2020 r., w trakcie budowy obwodnicy Wroniek dokonano również innych interesujących odkryć. Podczas prac wykopaliskowych w obrębie Nowej Wsi odkryto osadę ludności kultury pucharów lejkowatych z lat ok. 3200–2850 p.n.e. oraz ślady osadnictwa ludności kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich (II-III w. n.e.) Znalaziono również pozostałości kilku obiektów mieszkalnych pochodzące z neolitu.

Prawdopodobnie pierwszy znany zapis dotyczący miejscowego grodu pochodzi z 1251 r. Jest to dokument z 19 listopada, w którym to książę Bolesław Wstydlivy wymienia Wronki jako ośrodek grodowo-miejski podległy bezpośrednio królowi i księciu Wielkopolskiemu. Według historyków za pierwsze wiarygodne zapisy o Wronkach uznaje się jednak wzmianki o ufundowaniu klasztoru dominikanów przez księcia Przemysława II w 1279 r. Ten właśnie okres uznaje się oficjalnie za moment lokacji miasta.

W okresie późnego średniowiecza dzięki korzystnemu położeniu przy Warcie, stanowiącej naturalny szlak wodny, oraz przy szlaku lądowym: Poznań-Szczecin nastąpił znaczny wzrost gospodarczy miasta, szczególnie w dziedzinie handlu i rzemiosła. Najlepiej rozwijało się tutaj szewstwo, sukiennictwo, garncarstwo oraz krawiectwo. Potwierdzeniem korzystnej sytuacji gospodarczej Wronek w tamtym okresie jest fakt posiadania komory celnej, której istnienia dowodzi dokument z 1298 r., a która stanowiła znaczące źródło dochodów dla miasta.

Na przestrzeni lat Wronki stanowiły kolejno własność: królewską (1279-1298), prywatną (1298-XIV w.) oraz ponownie własność królewską, dzierżawioną przez rody szlacheckie (XIV w. - 1515). W 1515 r. miasto ponownie stało się własnością prywatną, a właścicielem Wronek został zamożny i wpływowy ród wielkopolski – ród Górków herbu Łódzia, którym to król Zygmunt Stary odstąpił Wronki w zamian za Pobiedziska. W 1592 r. Wronki zostały sprzedane rodzinie Czarnkowskich, a następnie właścicielami byli kolejno: Kostkowie (XVII w.), Korzbok Łąccy, Koźmińscy (XVIII) oraz Dzieduszyccy (XIX w.) Ostatnimi właścicielami Wronek była rodzina Grabowskich.

W 1793 r. doszło do II rozbioru Polski, za sprawą którego Wronki, podobnie jak cała Wielkopolska, znalazły się pod zaborem pruskim. Moment ten zapoczątkował trwający 126 lat okres, w trakcie którego Wielkopolanie pozbawiani byli wielu swobód obywatelskich oraz poddawani uciskowi i germanizacji ze strony zaborcy. Sytuacja nie tylko Wielkopolan, ale wszystkich Polaków była bardzo trudna. Mimo tego nie stracili oni poczucia wspólnoty i tożsamości, co udowodniały zakładane wówczas liczne stowarzyszenia oraz organizacje, których celem były integracja i umacnianie patriotyzmu. Tego typu organizacje powstawały licznie również we Wronkach. Zaliczyć do nich można: Towarzystwo Przemysłowe, Towarzystwo Czytelni Ludowych, czy też Wroniecki Klub Cyklistów „Sokół”. Liczące kilka wieków Bractwo Kurkowe również zintensyfikowało swoją działalność w tym okresie. Ogromnym sukcesem było założenie w 1857 r. Ochotniczej Straży Pożarnej, która należy dziś do najstarszych w Polsce.

W II połowie XIX w. we Wronkach nastąpił znaczący wzrost gospodarczy, w którym znaczący udział miała uruchomienie linii kolejowej Poznań-Szczecin w 1848 r. Uruchomiono również szlak wodny na Warcie, po której kursować zaczęły parowce pasażerskie. W 1894 r. ukończona została trwająca od 1889 r. budowa ogromnego kompleksu więziennego na powierzchni 18 hektarów, którego powstanie przyczyniło się do znacznego napływu urzędników niemieckich do Wronek. Funkcjonujący do dziś zakład karny we Wronkach stanowi największe więzienie typu zamkniętego w Polsce. W 1904 r. powstała elektrownia miejska na prąd stały, natomiast w 1913 r. ukończono budowę wodociągów miejskich.

Położone w Wielkopolsce Wronki nie znalazły się w granicach odradzającego się w listopadzie 1918 r. Państwa Polskiego. Wyzwolenie spod panowania pruskiego nastąpiło 30 grudnia 1918 r. – w ramach wywołanego kilka dni wcześniej Powstania Wielkopolskiego. Po odzyskaniu niepodległości na terenie Wronek coraz bardziej intensywnie działały kolejne organizacje społeczne, kluby sportowe, drużyny harcerskie, czy też zespoły muzyczne. W okresie międzywojennym powstawały również liczne przedsiębiorstwa, takie jak: Fabryka Parkietów i Podwalin Kolejowych, Parowa Fabryka Mydła i Świec Lipieckiego, Cegielnia i Huta Szkła Wendlandta i Klurkowskiego, Cegielnia Janiszewskiego, Mazura i Czabańskiego, Cegielnia „Wronki” oraz wiele innych. Największym spośród istniejących wówczas przedsiębiorstw były jednak Wielkopolskie Zakłady Przetworów Kartoflanych.

Kiedy w 1939 r. wybuchła II wojna światowa, Niemcy wkroczyli do Wronek po pięciu dniach. W trakcie jej trwania samo miasto nie odniosło dużych strat, piętno wojny odcisnęło się jednak na zamieszkującej je społeczności. Był to okres ucisku oraz wykorzystywania ludności polskiej do niewolniczej pracy. Część ludności została wysiedlona przez okupanta do Generalnej Guberni. Dochodziło również do masowych zsyłek ludności, a zwłaszcza młodzieży, na przymusowe roboty na terenie Rzeszy. W 1943 r. nazwę miasta zmieniono na Warthestadt. Do wyzwolenia miasta doszło 25 stycznia 1945 r., kiedy to na jego teren wkroczyły wojska rosyjskie.

Okres powojenny to czas stopniowej odbudowy gospodarczej, rozwoju oświaty, kultury oraz służby zdrowia². Powstawało wówczas wiele nowych zakładów pracy, w tym m.in. w 1951 r. powołano Wronkowskie Zakłady Wyróbów Metalowych, które stanowiły początek działającej tu do dziś firmy „Amica”, która przez wiele kolejnych

²w 1963 r. uruchomiono we Wronkach pogotowie ratunkowe

lat, aż do 2010 r. stanowiła największy zakład pracy w tym regionie. Ważnym impulsem prorozwojowym było powstanie we Wronkach fabryki kolejnego producenta sprzętu AGD – Samsung Electronics Poland Manufacturing.

1.6.3 Walory przyrodnicze i krajobrazowe

Gmina Wronki położona jest częściowo na obszarze Puszczy Noteckiej, która stanowi zwarty kompleks leśny pokrywający międzyrzecze Noteci i Warty. W jego zlokalizowanych jest 12 rezerwatów przyrody, 4 obszary chronionego krajobrazu, park krajobrazowy, 43 użytki ekologiczne, 5 obszarów Natura 2000, a także liczne pomniki przyrody oraz gatunki chronione. Część powierzchni Puszczy Noteckiej będąca w zarządzie Nadleśnictwa Wronki obejmuje 18 919,58 ha. W skali całej gminy jej powierzchnia charakteryzuje się wysokim udziałem użytków leśnych. Według danych z 2021 r. poziom lesistości gminy Wronki był najwyższy spośród wszystkich gmin powiatu szamotulskiego i wynosił aż 62,7%, podczas gdy średni poziom lesistości województwa wielkopolskiego wynosił 25,8% (GUS).

Krajobraz gminy, w którym przeważają zróżnicowana rzeźba terenu oraz rozległe tereny leśne, uatrakcyjniamy dodatkowo liczne jeziora polodowcowe. Największe z nich – Jezioro Radziszewskie wraz z otaczającym je rozbudowanym ośrodkiem letniskowym, zlokalizowanym na terenie sołectwa Chojno, stanowią atrakcję nie tylko dla tutejszych mieszkańców, ale przyciągają również licznych turystów spoza granic gminy, powiatu, a nawet województwa.

1.6.4 Transport i komunikacja

Układ komunikacyjny gminy opiera się o sieć przecinających się wzajemnie dróg wojewódzkich (nr 140, 143, 145, 150, 182 i 184), przy czym za najważniejsze z nich uznać można drogę wojewódzką nr 182 – w kierunku Gorzowa Wielkopolskiego (łącząca się z drogami krajowymi nr 11 i 24) oraz drogę nr 184 – w kierunku Poznania.

Kluczowe znaczenie dla dostępności regionu, zwiększenia jego atrakcyjności gospodarczej i równocześnie odciążenia lokalnego ruchu – szczególnie w obrębie miasta Wronki, miała realizacja inwestycji polegającej na budowie obwodnicy Wroniek. Trasa o długości 5,2 km, która została oddana do użytku w czerwcu 2021 r. i omija centrum miasta, biegnie w ciągu drogi wojewódzkiej nr 182 – od ronda w miejscowości Marianowo

do ronda w miejscowości Smolnica. Połączenie z miejską strefą przemysłową uzyskała przez gminny łącznik prowadzący do ul. Mickiewicza.

Transport kolejowy również odgrywa kluczową rolę w komunikacji tego obszaru, do czego przyczynia się fakt, iż przez terytorium gminy przebiega linia kolejowa nr 351: Poznań Główny – Szczecin Główny, stanowiąca fragment międzynarodowej magistrali E 59. Podróż pociągiem z Wroniek do centrum stolicy województwa wielkopolskiego zajmuje około 40 minut, a stamtąd można udać się bezpośrednio m.in. do Wrocławia, Katowic, Warszawy, Przemysła, czy też Berlina. Istotne znaczenie dla transportu kolejowego w skali regionu miało również uruchomienie Poznańskiej Kolei Metropolitalnej (PKM), która stanowi przedsięwzięcie polegające na uruchomieniu regularnych połączeń kolejowych aglomeracji poznańskiej, oparte na solidarnej współpracy samorządów, które uczestniczą w projekcie. W godzinach szczytu kursy pociągów odbywają się nawet co 30 minut. Gmina Wronki przystąpiła do projektu zawierając umowę w grudniu 2022 r., umożliwiając tym samym uruchomienie linii PKM4 Poznań Główny – Wronki.

2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

2.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Wronki na lata 2024-2027 odwołuje się do dokumentów na poziomach ogólnokrajowym, wojewódzkim oraz lokalnym, jest zbieżny ze strategicznymi celami państwa prezentowanymi w:

- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022,
- Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 oraz uzupełnieniu Strategii na lata 2004-2020,
- Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r.,
- Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030.

2.1.1 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 została przyjęta uchwałą nr 102 Rady Ministrów z dnia 17 września 2019 r. w sprawie przyjęcia „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030”. Jest to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030.

Politykę regionalną należy rozumieć jako skoordynowane działania wszystkich podmiotów (w tym rządu, samorządów terytorialnych wszystkich szczebli i partnerów społeczno-gospodarczych) na rzecz rozwoju poszczególnych regionów. Polityka regionalna w perspektywie do 2030 r. kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszenie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczym różnych terytoriów.

Głównym celem polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co stworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Cel główny polityki regionalnej realizowany będzie w oparciu o uzupełniające się trzy cele szczegółowe:

Cel 1 – zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym – w ramach celu 1 zakłada się wsparcie o charakterze wyrównawczym ukierunkowane na przezwyciężanie barier i problemów kilku typów obszarów o mniej korzystnych uwarunkowaniach rozwojowych.

Cel 2 – wzmocnianie regionalnych przewag konkurencyjnych – w ramach celu 2 będą rozwijane i wykorzystywane instrumenty wsparcia ukierunkowane na tworzenie warunków do wzrostu konkurencyjności, innowacyjności i inwestycji w wybranych sektorach.

Cel 3 – podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie – w ramach celu 3 nastąpi wzmocnienie inicjatyw i środków na rzecz

rozwijania zdolności administracji do planowania i prowadzenia działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

2.1.2 Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026 przyjęty został uchwałą Rady Ministrów z dnia 1 grudnia 2024 r. w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026”. Ma na celu realizację przepisu art. 84 w związku z art. 86 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.). Program 2023-2026 jest głównym dokumentem strategicznym niezbędnym do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zainicjowanym i opracowanym przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów.

Celem głównym Programu 2023-2026 jest „zapewnienie efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez m.in. ochronę i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, podnoszenie wiedzy o zasobach zabytkowych kraju, cyfryzację i podniesienie jakości prowadzonych postępowań administracyjnych czy zwiększenie zastosowania nowych technologii”, który realizowany będzie przez cele szczegółowe.

Cel szczegółowy 1 – ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:

- model i system wartościowania zabytków,
- plany zarządzania dla pomników historii,
- wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych,
- system bezpieczeństwa zabytków,
- projektowanie konserwatorskie.

Cel szczegółowy 2 – cyfryzacja i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:

- cyfryzację procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków,

2.1.1 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 została przyjęta uchwałą nr 102 Rady Ministrów z dnia 17 września 2019 r. w sprawie przyjęcia „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030”. Jest to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030.

Politykę regionalną należy rozumieć jako skoordynowane działania wszystkich podmiotów (w tym rządu, samorządów terytorialnych wszystkich szczebli i partnerów społeczno-gospodarczych) na rzecz rozwoju poszczególnych regionów. Polityka regionalna w perspektywie do 2030 r. kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszenie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczym różnych terytoriów.

Głównym celem polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Cel główny polityki regionalnej realizowany będzie w oparciu o uzupełniające się trzy cele szczegółowe:

Cel 1 – zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym – w ramach celu 1 zakłada się wsparcie o charakterze wyrównawczym ukierunkowane na przezwyciężanie barier i problemów kilku typów obszarów o mniej korzystnych uwarunkowaniach rozwojowych.

Cel 2 – wzmocnianie regionalnych przewag konkurencyjnych – w ramach celu 2 będą rozwijane i wykorzystywane instrumenty wsparcia ukierunkowane na tworzenie warunków do wzrostu konkurencyjności, innowacyjności i inwestycji w wybranych sektorach.

Cel 3 – podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie – w ramach celu 3 nastąpi wzmocnienie inicjatyw i środków na rzecz

rozwijania zdolności administracji do planowania i prowadzenia działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

2.1.2 Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026 przyjęty został uchwałą Rady Ministrów z dnia 1 grudnia 2023 r. w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026”. Ma na celu realizację przepisu art. 84 w związku z art. 86 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.). Program 2023-2026 jest głównym dokumentem strategicznym niezbędnym do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zainicjowanym i opracowanym przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów.

Celem głównym Programu 2023-2026 jest „zapewnienie efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez m.in. ochronę i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, podnoszenie wiedzy o zasobach zabytkowych kraju, cyfryzację i podniesienie jakości prowadzonych postępowań administracyjnych czy zwiększenie zastosowania nowych technologii”, który realizowany będzie przez cele szczegółowe.

Cel szczegółowy 1 – ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:

- model i system wartościowania zabytków,
- plany zarządzania dla pomników historii,
- wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych,
- system bezpieczeństwa zabytków,
- projektowanie konserwatorskie.

Cel szczegółowy 2 – cyfryzacja i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:

- cyfryzację procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków,

- opracowanie i realizację programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

Cel szczegółowy 3 – zwiększenie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków poprzez m.in.:

- wdrożenie i rozwój programu wsparcia zarządzania dziedzictwem archeologicznym (AZP+),
- digitalizację i udostępnianie zasobu archiwalnego,
- rozwój portalu zabytek.pl

Cel szczegółowy 4 – edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez m.in.:

- włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach,
- kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego,
- wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom.

Cel szczegółowy 5 – wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych poprzez m.in.:

- wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami,
- warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich,
- wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych,
- inwestycje w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów.

2.1.3 Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 oraz uzupełnienie na lata 2004-2020

Misją Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r. jest zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przynoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów. Celem strategicznym strategii jest zrównoważenie rozwoju kultury w regionach poprzez m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywną ochronę zabytków.

W Uzupelnieniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, przyjętej w dniu 14 czerwca 2005 r., rozszerzono cele strategii, wprowadzono system jej realizacji, monitorowania i ewaluacji. Jednym z proponowanych kierunków działań jest ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego poprzez kompleksową rewaloryzację zabytków oraz obiektów przemysłowych i powojaskowych, ich adaptacje na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne, a także inne cele społeczne, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości, tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych, budowa i rozbudowa sieci informatycznych w promocji potencjału kulturowego regionów, inwentaryzacja i digitalizacja zabytków dziedzictwa ruchomego i nieruchomego oraz ich promocja. Jako podstawowe wskaźniki monitoringu i ewaluacji Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego uznano:

- liczbę zabytków ruchomych i nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków,
- liczbę obiektów zrewitalizowanych i odnowionych,
- wartość odnowionych zabytków kultury.

2.1.4 Strategia na rzecz na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) została przyjęta uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M.P. z 2017 r. poz. 260). Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej uchwałą Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r. i jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Strategia stanowi podstawę dla zmian w systemie zarządzania rozwojem, w tym obowiązujących dokumentów strategicznych: strategii, polityk, programów.

Głównym celem Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

Strategia jest ukierunkowana na inkluzywny rozwój społeczno-gospodarczy. Przyjęto, że główną siłą napędową rozwoju i priorytetem publicznym jest spójność społeczna.

Cel szczegółowy I – trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną; osiągany poprzez: wykorzystywanie dotychczasowych przewag i równoległe kreowanie nowych w obszarach przynoszących wysoką wartość dodaną, przy większym i lepszym wykorzystaniu wiedzy i kapitału oraz racjonalnym/efektywnym wykorzystaniu zasobów; główne obszary koncentracji działań: reindustrializacja, rozwój innowacyjnych firm, małe i średnie przedsiębiorstwa, kapitał dla rozwoju, ekspansja zagraniczna.

Cel szczegółowy II – rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony; osiągany poprzez: politykę regionalną promującą zrównoważony, trwały i samopodtrzymujący się rozwój, z zakresu polityki społecznej, instrumenty ekonomiczne i finansowe oraz zróżnicowane podejście do rozwoju (różnych typów terytoriów, grup społecznych); główne obszary koncentracji działań: spójność społeczna, rozwój zrównoważony terytorialnie.

Cel szczegółowy III – skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarstwu; osiągany poprzez: poprawę jakości funkcjonowania państwa i instytucji służących rozwojowi, w tym ich odbiurokratyzowanie. Dobre zarządzanie krajem i państwowym majątkiem, angażujące różne podmioty, integrujące różne polityki publiczne i uwzględniające specyficzne uwarunkowania i potrzeby zróżnicowanych terytoriów oraz oparte na zasadzie otwartego rządzenia; główne obszary koncentracji działań: prawo w służbie obywatelom i gospodarce, system zarządzania procesami rozwojowymi, w tym instytucje publiczne, e-państwo, finanse publiczne, efektywność wykorzystania środków UE.

Do obszarów wpływających na osiągnięcie celów Strategii należą:

- kapitał ludzki i społeczny,
- transport,
- cyfryzacja,
- bezpieczeństwo narodowe,
- energia,
- środowisko.

Działania do 2030 r.:

- ❖ ochrona i promocja dziedzictwa narodowego poprzez: wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmocnienia kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO),
- ❖ wzmocnianie tożsamości poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych poprzez: uczestnictwo i zwiększanie dostępu do instytucji i dzieł kultury na wszystkich poziomach funkcjonowania wspólnoty (lokalnym, regionalnym i narodowym); likwidację „białych plam” w dostępie do kultury.

2.1.5 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 została przyjęta uchwałą nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030” (M.P. z 2020 r. poz. 1060). Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 (SRKS) stanowi kontynuację i aktualizację przyjętej uchwałą nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020. SRKS jest jednym z instrumentów realizacji Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz jedną z dziewięciu horyzontalnych zintegrowanych strategii rozwoju.

Głównym celem SRKS jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Cel główny ma być realizowany przez trzy cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne poprzez: usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami, rozwój i wzmocnienie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej.

Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich poprzez: tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze, ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury, digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury, umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę, wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju poprzez: wzrost udziału sektorów kreatywnych w rozwoju gospodarczym kraju, rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych, wzmocnienie potencjału kreatywnego społeczeństwa.

Powyższe cele szczegółowe są ze sobą powiązane i przenikają się, co oznacza, że realizacja poszczególnych działań w odniesieniu do jednego celu szczegółowego wpływa na osiąganie pozostałych celów szczegółowych oraz celu głównego. Do pełnej realizacji założeń SRKS niezbędne jest współdziałanie i mobilizowanie zasobów różnych podmiotów aktywnych w sferze społecznej: podmiotów administracji publicznej wszystkich szczebli, organizacji społecznych oraz podmiotów prywatnych.

Realizacja głównego celu SRKS odbywa się poprzez wdrażanie kierunków interwencji zaplanowanych do realizacji w trzech zasadniczych obszarach, których kluczowe znaczenie znajduje również odzwierciedlenie w nowym podtytule: współdziałanie, kultura, kreatywność.

Są to:

- obszar 1: Współdziałanie – społeczeństwo obywatelskie – w ramach obszaru 1 uwzględniono przede wszystkim kluczowe z perspektywy SRKS zagadnienia dotyczące organizacji społeczeństwa obywatelskiego, wolontariatu, ekonomii społecznej i solidarnej oraz społecznego wymiaru sportu, nauki i edukacji,
- obszar 2: Kultura – tożsamość i postawy obywatelskie – pełniejszego wykorzystania wymaga wpływ wybranych zasobów i narzędzi z obszaru kultury i dziedzictwa narodowego na poziom kapitału społecznego, m.in. w wymiarze budowania tożsamości i kształtowania postaw obywatelskich; wydarzenia, inicjatywy i zasoby o charakterze kulturalnym mogą wzmacniać poczucie wspólnoty i tożsamości, cementować środowiska lokalne, stwarzać przestrzeń do poszukiwań i inspiracji oraz stanowić miejsce spotkań dla różnych grup

wiekowych i zawodowych; niski poziom kapitału społecznego oraz podziały społeczne utrudniają budowanie wspólnoty państwowej, a także wpływają na osłabienie więzi z państwem i jego instytucjami,

- obszar 3: Kreatywność – potencjał kulturowy i kreatywny – sektory kultury i kreatywne stanowią istotny czynnik dynamizacji rozwoju społeczno-gospodarczego Polski i pobudzania innowacyjności, zgodnie z metodologią GUS obejmują one następujące dziedziny: dziedzictwo kulturowe, biblioteki i archiwa, książki i prasa, sztuki wizualne, sztuki performatywne, sztuki audiowizualne i multimedia, architektura, reklama, edukacja artystyczna, rękodzieło artystyczne.

2.2 Zgodność Programu z dokumentami szczebla wojewódzkiego

Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest zgodny również z celami, kierunkami i zasadami wyznaczonymi w dokumentach opracowanych na szczeblu wojewódzkim:

- strategią rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku,
- planem zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego,
- Wojewódzkim Programem Opieki nad Zabytkami,
- Audytem krajobrazowym województwa wielkopolskiego.

Dokumenty te są wzajemnie powiązane.

2.2.1 Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku została przyjęta uchwałą nr XVI/287/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 27 stycznia 2020 r. w sprawie przyjęcia „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku”.

Cele rozwoju województwa wynikają ze zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych regionu oraz uwzględniają podejście koncentracji tematycznej. Tworzą one spójny i komplementarny system, w którym występują współzależności (efekty jednych celów generują, bądź wzmacniają efekty realizacji innych). Cel generalny jest tożsamy z wizją rozwoju. Wyróżniono cztery cele strategiczne, a w ich obrębie jedenaście celów

operacyjnych. Każdy z celów realizowany będzie przez kierunki interwencji, które powinny stanowić zasadniczy punkt odniesienia dla tworzenia lub aktualizacji priorytetów regionalnych instrumentów wdrożeniowych, w perspektywie przyjętej jako horyzont czasowy realizacji Strategii. Cele rozwojowe uzupełnione są o pakiety działań, w myśl podejścia projektowego w zarządzaniu strategicznym. Dzięki temu Strategia Wielkopolska 2030 łączy w sobie wymiar strategiczny z operacyjnym – wskazuje nie tylko kierunki, ale i niezbędny pakiet działań, wokół których Samorząd Województwa w horyzoncie najbliższej dekady będzie koncentrować swoją aktywność programową, finansową i organizacyjną, dążąc tym samym do osiągnięcia określonej w Strategii wizji rozwoju.

W Strategii wyodrębniono cele strategiczne oraz przypisane im odpowiednio cele operacyjne i kluczowe kierunki interwencji:

1. Wzrost gospodarczy Wielkopolski bazujący na wiedzy swoich mieszkańców:

1.1. Zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu:

- rozwój inicjatyw opartych o współpracę nauki i biznesu,
- rozwój sieci i kooperacji w gospodarce regionu, profesjonalizacja usług IOB,
- reindustrializacja regionalnej gospodarki,
- rozwój sektora rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego,
- zwiększanie innowacyjności i umiędzynarodowienia MŚP.

1.2. Wzrost aktywności zawodowej i utrzymanie wysokiej jakości zatrudnienia:

- tworzenie miejsc pracy wysokiej jakości,
- aktywizacja niewykorzystanych zasobów pracy.

1.3. Wzrost i poprawa wykorzystania kapitału ludzkiego na rynku pracy:

- poprawa jakości edukacji i kształcenia, w tym dopasowanie do potrzeb rynku pracy,
- wzrost kompetencji osób dorosłych i ich udziału w kształceniu ustawicznym,
- nowoczesna infrastruktura dla edukacji, w tym TIK.

2. Rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu:

2.1. Rozwój Wielkopolski świadomy demograficznie:

- wzmocnianie potencjału demograficznego i funkcji rodziny,
- rozwój srebrnej gospodarki,
- wzrost atrakcyjności osiedleńczej regionu,

- promocja zdrowego stylu życia, rozwój opieki i infrastruktury zdrowotnej.
- 2.2. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniom:
- poprawa dostępu i standardów usług oraz funkcjonowania infrastruktury społecznej,
 - wyrównywanie szans edukacyjnych,
 - rozwijanie sektora ekonomii społecznej i solidarnej.
- 2.3. Rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu:
- kształtowanie i wzmacnianie postaw prospołecznych, równościowych, innowacyjnych, w tym rozwój innowacji społecznych,
 - wzmacnianie potencjału kulturowego i infrastruktury kultury,
 - rozwój przemysłu czasu wolnego.
3. Rozwój infrastruktury z poszanowaniem środowiska przyrodniczego Wielkopolski:
- 3.1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej województwa:
- rozwój transportu drogowego i ekomobilności,
 - rozwój zintegrowanego transportu zbiorowego, w tym kolejowego,
 - rozwój regionalnego Portu Lotniczego Poznań-Lawica,
 - rozwój działalności logistycznej,
 - zagospodarowanie dróg wodnych dla celów turystycznych.
- 3.2. Poprawa stanu oraz ochrona środowiska przyrodniczego Wielkopolski:
- zwiększanie i ochrona zasobów wód oraz poprawa ich jakości,
 - poprawa jakości powietrza,
 - poprawa funkcjonowania gospodarki odpadami,
 - ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu, w tym zasobów leśnych oraz zapewnienie trwałości i ciągłości systemu przyrodniczego,
 - poprawa przyrodniczych warunków dla rolnictwa,
 - kształtowanie świadomości i postaw ekologicznych społeczeństwa, wzmacnianie bezpieczeństwa ekologicznego i środowiskowego.
- 3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa i efektywności energetycznej:
- zwiększenie wykorzystania alternatywnych źródeł energii, w tym OZE i wodoru,
 - optymalizacja gospodarowania energią,
 - zapewnienie stabilnych dostaw paliw i energii.
4. Wzrost skuteczności Wielkopolskich instytucji i sprawności zarządzania regionem:
- 4.1. Rozwój zdolności zarządczych i świadczenia usług:

- wzrost wykorzystania nowoczesnych technologii w usługach,
- wzrost kompetencji kadr instytucji publicznych,
- rozwój współzarządzania, z wykorzystaniem metod partycypacji społecznej.

4.2. Wzmocnienie mechanizmów koordynacji i rozwoju:

- wzmocnianie instrumentów programowych i doskonalenie systemów wdrażania,
- rozwój instrumentów terytorialnych,
- budowanie pozytywnego wizerunku oraz umacnianie rangi i rozwijanie współpracy regionu na arenie międzynarodowej.

Najważniejsze znaczenie dla dziedzictwa kulturowego ma cel strategiczny „Rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu”, a w jego obrębie cel operacyjny 2.3. „Rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu”. Wielkopolskę wyróżnia bogactwo dziedzictwa kulturowego. Dla zachowania tradycji i tożsamości kulturowej mieszkańców, odbudowy i utrzymania materialnego dorobku kultury i dziedzictwa regionu, ale także dla zwiększenia udziału mieszkańców w kulturze, wzmocnienia atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej województwa niezbędne jest wsparcie inwestycji w obszarze kultury. Spośród identyfikowanych w tym zakresie potrzeb należy wymienić m.in.:

- rozwój wielkopolskich instytucji kultury,
- rozwój i promocja produktów turystyki kulturowej w Wielkopolsce ze szczególnym uwzględnieniem Szlaku Piastowskiego.

2.2.2 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego przyjęty został uchwałą nr V/707/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 marca 2019 r. w sprawie: *uchwalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego wraz z Planem zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania.*

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego Wielkopolska 2020+ stanowi dokument komplementarny i spójny ze Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Rolą dokumentu jest realizacja wymiaru terytorialnego strategicznych celów rozwoju województwa poprzez wskazanie

przestrzennego rozmieszczenia obszarów realizacji celów strategicznych i operacyjnych, z uwzględnieniem aspektów ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego Wielkopolska 2020+ określa politykę przestrzenną, kierunki zagospodarowania przestrzennego oraz obszary realizacji zadań inwestycyjnych.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego Wielkopolska 2020+ realizując wymiar terytorialny polityki rozwoju, przyjmuje cel generalny Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego Wielkopolska 2020: „Efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych na rzecz wzrostu konkurencyjności województwa służące poprawie jakości życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju”. Dla realizacji modelu rozwoju przestrzennego określa się osiem celów polityki przestrzennej, które pozostają spójne z celami strategicznymi Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego Wielkopolska 2020:

- 1) kształtowanie spójnej przestrzeni osadniczej,
- 2) ochrona walorów przyrodniczych,
- 3) kształtowanie i racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska przyrodniczego,
- 4) ochrona potencjału kulturowego i krajobrazu oraz rozwój konkurencyjnych form turystyki i rekreacji,
- 5) zrównoważony rozwój rolnictwa,
- 6) poprawa dostępności komunikacyjnej województwa,
- 7) rozwój efektywnej i innowacyjnej infrastruktury technicznej,
- 8) zapewnienie bezpieczeństwa publicznego i przeciwdziałanie zagrożeniom.

Potencjał kulturowy i charakterystyczny krajobraz regionu stanowią istotne elementy rozwoju i wzrostu identyfikacji Wielkopolski w skali kraju i Europy. Są one ważnym czynnikiem kształtowania poczucia tożsamości narodowej i regionalnej mieszkańców. Działania w tym zakresie wpłyną na podniesienie jakości przestrzeni, a tym samym na poprawę warunków życia mieszkańców i wymierne korzyści społeczno-gospodarcze.

Priorytetem polityki przestrzennej w zakresie środowiska kulturowego będzie kształtowanie głównego obszaru kulturotwórczego w oparciu o strategiczne pasmo kulturowe Wielkopolski – Szlak Piastowski wraz z głównymi punktami węzłowymi w Poznaniu, Gnieźnie i Kaliszu, ze szczególnym podkreśleniem roli miejscowości, które

uznaje się za pierwsze stolice wczesnopiastowskiej Polski w Poznaniu, Gnieźnie, na Ostrowie Lednickim oraz w Gieczu i Grzybowie.

Dla realizacji celu polityki przestrzennej określa się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa:

1. Wzmacnianie tożsamości narodowej i regionalnej:

Podstawą budowania tożsamości narodowej i regionalnej będą działania ukierunkowane na osiągnięcie optymalnego stanu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu. Polegać one będą na ochronie istniejących zasobów materialnych i duchowych oraz kreowaniu nowych jakości w obrębie poszczególnych dziedzin kulturowych, a zwłaszcza tworzeniu nowej jakości przestrzeni.

Na obszarze województwa wielkopolskiego wskazuje się następujące obiekty zabytkowe oraz obszary o najwyższych walorach środowiska kulturowego i przyrodniczego, wymagające zachowania i wzmocnienia działań ochronnych:

1) obiekty lub zespoły obiektów wraz z ich historycznym otoczeniem:

a) istniejące pomniki historii:

- Poznań – historyczny zespół miasta,
- Wyspa – Ostrów Lednicki,
- Gniezno – katedra pw. Wniebowzięcia NMP i św. Wojciecha,
- Lubiąż – zespół opactwa benedyktynów,
- Zespół klasztorny Kongregacji Oratorium św. Filipa Neri – Gostyń – Głogówko,
- Kórnik – zespół zamkowo-parkowy wraz z kościołem parafialnym – nekropolią właścicieli,
- Zespół dawnego opactwa cysterskiego w Łądzie nad Wartą,
- Rydzyna – zespół pałacowy z ogrodem i parkiem,
- Rogalin – zespół pałacowy z ogrodem i parkiem,
- Koszuty – zespół dworsko-parkowy,
- Dobrzyca – zespół pałacowo-parkowy,

b) obiekty proponowane do objęcia wyższą formą ochrony w postaci pomnika historii:

- Zespół pałacowo-parkowy w Pawłowicach,
- Zespół zamkowy i park w Gołuchowie,

- Zespół rezydencjonalny w Antoninie,
 - Założenie rezydencjonalne w Śmiełowie,
 - Zespół pałacowy w Taczanowie,
 - Zespół pałacowy w Turwi,
 - Zespół urbanistyczny w Zdunach,
 - Zespół poklasztorny Kanoników Regularnych w Trzemesznie,
 - Zespół klasztorny Ojców Franciszkanów Konwentualnych na Górze Przemysła w Poznaniu,
 - Zespół klasztorny Cysterek w Owińskach,
 - Zespół klasztorny Cysterek w Ołoboku,
 - Zespół sakralny w Skrzatuszu,
 - Kościół pw. Narodzenia NMP w Wyszynie,
- c) obiekty znajdujące się na przebiegu Szlaku Piastowskiego: w Poznaniu, Lubiniu, Pobiedziskach, na Ostrowie Lednickim, w Gnieźnie, Trzemesznie, Wągrowcu, Łeknie, Grzybowie, Gieczu, Łądzie nad Wartą, w Koninie i Kaliszu,
- d) Pomnik Zagłady – Muzeum Martyrologiczne – Obóz w Chełmnie nad Nerem,
- e) zabytki archeologiczne:
- stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej,
 - inne stanowiska archeologiczne ujęte w rejestrze zabytków,
- f) charakterystyczne dla regionu obiekty:
- założenia rezydencjonalne wraz z parkami,
 - założenia folwarczne,
 - obiekty sakralne – kościoły katolickie i poewangelickie, synagogi,
 - cmentarze,
 - obiekty obronne,
 - obiekty techniczne (przemysłowe, dworcowe, gospodarcze, stopnie wodne, młyny wodne, zabytkowe wiatraki),
 - obiekty użyteczności publicznej,
 - dobra kultury współczesnej,
 - miejsca pamięci narodowej, w tym w szczególności pomniki, cmentarze, obozy jenieckie, miejsca bitew historycznych wraz z ich otoczeniem,
 - obiekty związane z kulturą religijną w tym miejsca kultu i sanktuaria,

2) historyczne układy przestrzenne miast i wsi oraz inne założenia kompozycyjne wraz z nawarstwieniami kulturowymi:

- najatrakcyjniejsze krajobrazowo obszary miast, obejmujące historyczne układy przestrzenne w połączeniu z topografią terenu, m.in. Poznań, Gniezno, Kalisz, Kórnik, Śrem, Zduny, Złotów, Rydzyna, Rawicz, Łobżenica, Chodzież, Międzychód, Osieczna, Sieraków, Zagórów i Środa Wielkopolska,
- pozostałe układy urbanistyczne miast i układy ruralistyczne wsi ujęte w rejestrze zabytków,
- inne zachowane układy przestrzenne nieujęte w rejestrze zabytków, w tym układy urbanistyczne miast i byłych miast, układy ruralistyczne wsi, w tym nadnoteckich wsi osadnictwa olęderskiego i fryderycjańskiego, zespoły zabudowy, osiedla mieszkaniowe i przestrzenne o krajobrazie komponowania miejscowości,

3) obszary o wysokich wartościach kulturowych i krajobrazowych:

- Park Kulturowy Stare Miasto w Poznaniu,
- Mickiewiczowski Park Kulturowy,
- obszary cenne kulturowo o wysokich wartościach kulturowych i historycznych, na których proponuje się wyznaczenie parków kulturowych lub archeologicznych parków kulturowych,
- obszary o wysokich wartościach kulturowych i historycznych proponowanych do wpisania na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO:
 - „Szlak Piastowski”
 - „Pradolina Noteci”,
- obszar o wysokich wartościach historyczno-symbolicznych związanych z kształtowaniem kultury i wspólnoty europejskiej proponowanych do przyznania Znaku Dziedzictwa Europejskiego – Wzgórze Lecha w Gnieźnie,
- obszary o najatrakcyjniejszym krajobrazie:
 - otwartym: Dolina Noteci wraz z elementami osadnictwa olęderskiego i fryderycjańskiego, Dolina Warty – odcinek koniński i śremski wraz z Rogalińskim Parkiem

- Krajobrazowym, Puszcza Zielonka, Pojezierze Krzywińskie, Pojezierze Sławskie, Pojezierze Gnieźnieńskie w rejonie Powidza,
- obszar historycznych zadrzewień śródpolnych w Parku Krajobrazowym im. Dezyderego Chłapowskiego,
 - obszar Niziny Nowotomyskiej wraz z elementami osadnictwa olęderskiego,
 - obszary o krajobrazie leśnym, łąkowym i obszary dolin rzecznych,
- 4) obszary o zachowanych wartościach kultury ludowej grup regionalnych – Bambrów, Biskupian, Chazarów, Pałuczan, Tośtoków – w tym w szczególności charakterystyczne cechy zabudowy,
- 5) zjawiska niematerialnego dziedzictwa kulturowego proponowane do ujęcia na Krajowej liście niematerialnego dziedzictwa kulturowego: Tradycyjny obrzęd weselny z Szamotuł i okolic oraz Tradycje dudziarskie w Wielkopolsce.

2. Rozwój zróżnicowania form turystyki i rekreacji:

Na obszarze województwa wielkopolskiego wskazuje się następujące obszary wizerunkowe dla rozwoju zróżnicowanych form turystyki o znaczeniu ponadregionalnym:

- 1) Szlak Piastowski,
- 2) Miasto Poznań,
- 3) Wielka Pętla Wielkopolska,
- 4) Wielkopolski System Szlaków Rowerowych.

Ponadto, na obszarze województwa wielkopolskiego wskazuje się obszary o najwyższym potencjale przyrodniczym, kulturowym i krajobrazowym dla rozwoju turystyki i rekreacji, które generują ruch turystyczny o znaczeniu regionalnym lub posiadają do tego wysokie predyspozycje.

2.2.3 Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami

Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024 przyjęty został uchwałą nr XXXVII/714/21 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie przyjęcia Programu opieki nad zabytkami

Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. z 2022 r., poz. 58).

Głównym zamierzeniem Programu opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024 jest określenie warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach Samorządu Województwa Wielkopolskiego, służących polepszeniu stanu zachowania zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego Wielkopolski. Celem działania Samorządu Województwa jest zharmonizowanie polityki ochrony przestrzeni kulturowej z polityką rozwoju regionalnego i strategią zrównoważonego zagospodarowania województwa. Prowadzenie spójnej polityki i zintegrowanej ochrony dziedzictwa kulturowego oraz współdziałanie wszystkich szczebli jednostek samorządu terytorialnego w województwie z instytucjami rządowymi i organizacjami pozarządowymi, podmiotami gospodarczymi, posiadaczami i użytkownikami zabytków umożliwi osiągnięcie wyznaczonych celów i zamierzeń określonych w dokumencie programowym.

W programie określono cel główny, cele szczegółowe oraz kierunki działania Programu opieki nad zabytkami na lata 2021-2024.

Cel główny: Samorząd Województwa Wielkopolskiego stwarza warunki dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami oraz dba o materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe regionu dla dobra jego obecnych oraz przyszłych pokoleń.

Cel szczegółowy 1. Zahamowanie procesów degradacji zabytków, poprawa ich stanu zachowania oraz optymalizacja skuteczności systemu ochrony dziedzictwa materialnego i niematerialnego województwa wielkopolskiego

Kierunki działania:

1. Podjęcie działań mających na celu poprawę stanu zachowania zabytków:
 - monitorowanie i aktualizacja wiedzy na temat stanu zachowania, potrzeb remontowych i inwestycji w obiektach zabytkowych znajdujących się w posiadaniu i użytkowaniu Samorządu Województwa Wielkopolskiego lub jego jednostek organizacyjnych,
 - planowanie i podejmowanie zadań w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami ruchomymi i nieruchomymi będącymi w posiadaniu

- lub użytkowaniu Samorządu Województwa Wielkopolskiego lub jego jednostek organizacyjnych,
- zapewnienie w budżecie Samorządu Województwa środków finansowych na prowadzenie prac konserwatorskich lub robót budowlanych zabytków nieruchomych i ruchomych, będących własnością różnych podmiotów a znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego.
2. Wspieranie ochrony zabytków archeologicznych:
- kontynuacja oraz planowanie badań archeologicznych przez instytucje podległe Samorządowi Województwa Wielkopolskiego.
3. Popularyzowanie działań w zakresie opieki i ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego:
- organizowanie konkursów upowszechniających wiedzę na temat regionalnego niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
 - wspieranie działalności edukacyjnej, upowszechnieniowej i kulturalnej obejmującej niematerialne dziedzictwo Wielkopolski,
 - wspieranie badań nad historią i dziedzictwem niematerialnym Wielkopolski,
 - wspieranie tworzenia repozytoriów wiedzy o lokalnym dziedzictwie niematerialnym Wielkopolski ze szczególnym zwróceniem uwagi na wykorzystanie technik cyfrowych,
 - promowanie regionalnych zespołów muzycznych i folklorystycznych, rzemieślników oraz artystów ludowych.
4. Monitoring i aktualizacja uregulowań prawnych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami:
- uwzględnianie w wojewódzkich dokumentach strategicznych i planistycznych wytycznych zapewniających ochronę wartościowych elementów krajobrazu kulturowego,
 - uwzględnianie dziedzictwa kulturowego w obrębie planowania rozwoju powiązań komunikacyjnych również w wymiarze międzywojewódzkim,
 - zapobieganie zagrożeniu dla cennych krajobrazów kulturowych poprzez nadmierną ekspansję inwestycyjną.

Cel szczegółowy 2. Budowanie tożsamości regionalnej i narodowej oraz świadomości społecznej mieszkańców Wielkopolski w oparciu o wartości dziedzictwa kulturowego.

Kierunki działania:

1. Wspieranie programów i projektów edukacyjnych popularyzujących dziedzictwo kulturowe oraz wzmacniających kompetencje kulturowe:
 - wsparcie nowoczesnej oferty edukacyjnej kształtującej świadomość regionalną, opartej na wykorzystaniu zabytków, tradycji i dziedzictwa kulturowego,
 - stwarzanie warunków współpracy pomiędzy szkołami a instytucjami kultury Samorządu Województwa,
 - wspieranie konkursów adresowanych do młodzieży, dających możliwość poznania regionalnego dziedzictwa kulturowego,
 - wspieranie wydarzeń cyklicznych związanych z lokalnymi historiami Wielkopolski lub kulturą ludową,
 - wspieranie publikacji regionalnych oraz wydawnictw popularyzujących dziedzictwo kulturowe jako element wzmacniający poczucie tożsamości.
2. Wspieranie inicjatyw związanych z upamiętnianiem Powstania Wielkopolskiego oraz popularyzacji i upowszechniania wiedzy na jego temat:
 - podejmowanie działań zmierzających do wyeksponowania obiektów związanych z Powstaniem Wielkopolskim,
 - podejmowanie i wspieranie inicjatyw związanych z ochroną miejsc pamięci dotyczących Powstania Wielkopolskiego,
 - wspieranie publikacji związanych z Powstaniem Wielkopolskim,
 - wspieranie projektów edukacyjnych w tym konkursów oraz wydarzeń cyklicznych i jednorazowych związanych z Powstaniem Wielkopolskim.
3. Stwarzanie warunków dla opieki nad dziedzictwem materialnym i niematerialnym w duchu partycypacji społecznej:
 - wspieranie projektów zgłaszanych przez stowarzyszenia, fundacje, organizacje pozarządowe i inne podmioty, które prowadzą działania popularyzatorskie i edukacyjne w zakresie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
 - popularyzowanie idei społecznej opieki nad zabytkami i jej znaczenia w kształtowaniu kapitału społecznego wspólnot lokalnych.

Cel szczegółowy 3. Włączenie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego w rozwój społeczny, kulturowy i ekonomiczny województwa.

Kierunki działania:

1. Wsparcie zagospodarowywania, adaptacji i wykorzystania zabytków i dziedzictwa niematerialnego na cele kulturalne, turystyczne lub społeczne:
 - propagowanie rozwoju turystyki w obiektach zabytkowych poprzez wspieranie turystyki kulturowej i rekreacyjnej,
 - promowanie istniejących szlaków kulturowych (Szlak Piastowski) oraz tworzenie nowych (Szlak Pracy Organicznej) jako istotnych działań dla promocji regionu,
 - wspieranie działań prowadzonych dla rozszerzenia listy miejsc objętych statusem Pomnika Historii oraz promowanie miejsc posiadających taki status,
 - propagowanie idei tworzenia parków kulturowych jako zintegrowanych form ochrony krajobrazu i lokalnych wartości kulturowych,
 - wspieranie rozwoju turystyki związanej z pamięcią o Powstaniu Wielkopolskim w tym w szczególności przedsięwzięć zmierzających do tworzenia szlaków i miejsc pamięci o Powstaniu Wielkopolskim.
2. Wzmocnienie działań związanych z rozwojem usług turystycznych:
 - promowanie zabytków poprzez wsparcie dla publikacji i wydawnictw popularyzujących szlaki kulturowe oraz obiekty zabytkowe znajdujące się na szlakach lub w ich pobliżu,
 - wspieranie publikacji dotyczących dziedzictwa niematerialnego,
 - promowanie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa wiejskiego.
3. Wsparcie dawnych rzemiosł, ginących zawodów i form twórczości charakterystycznych dla Wielkopolski:
 - promowanie twórczości, wytworów, dzieł i aktywności lokalnych rzemieślników, artystów ludowych, muzyków oraz zespołów muzycznych i folklorystycznych, a także twórców inspirowanych się twórczością lokalną i regionalną,
 - wsparcie dla inicjatyw związanych z pokazami dawnych rzemiosł, technik, działań twórczych,

- zaangażowanie instytucji kultury Samorządu Wielkopolskiego w działania edukacyjne, popularyzatorskie, upowszechnieniowe obejmujące niematerialne dziedzictwo Wielkopolski poprzez tworzenie kolekcji muzealnych w oparciu o kulturowe dziedzictwo regionu oraz organizowanie wystaw i programów poświęconych lokalnemu dziedzictwu z udziałem twórców regionalnych.

Cel szczegółowy 4. Rozwijanie przedsięwzięć ułatwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Kierunki działania:

1. Włączanie zabytków w procesy gospodarcze:

- wzmocnianie infrastruktury kultury poprzez rozwój instytucji kultury oraz rozwój i promocję produktów turystyki kulturowej ze szczególnym uwzględnieniem Szlaku Piastowskiego i innych szlaków kulturowych,
- wspieranie inicjatyw gospodarczych związanych z wytwarzaniem produktów regionalnych oraz wprowadzaniem ich do obrotu,
- wspieranie powstawania miejsc pracy związanych z udostępnianiem zabytków, edukacją kulturową oraz interpretacją dziedzictwa,
- popularyzowanie działalności związanej z konserwacją, restauracją oraz dokumentacją zabytków.

2. Włączanie cyfryzacji do ochrony i opieki nad zabytkami:

- wspieranie cyfryzacji i digitalizacji zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez realizację projektów im poświęconych, a także poprzez rozwijanie kompetencji cyfrowych i upowszechnianie dobrych praktyk.

Cel szczegółowy 5. Podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych.

Kierunki działania:

1. Udostępnianie obiektów zabytkowych:

- popularyzowanie wśród właścicieli obiektów zabytkowych idei powszechnej dostępności obiektów zabytkowych z uwzględnieniem dostępności osób ze szczególnymi potrzebami,
- prowadzenie działalności wydawniczej, mającej na celu wzrost społecznej świadomości znaczenia obiektów zabytkowych jako powszechnie dostępnego dobra wspólnego.

2. Wskazywanie potencjalnych źródeł finansowania:

- publikowanie na stronach internetowych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego informacji o możliwościach ubiegania się o dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach,
- publikacja informacji o funduszach ze środków Unii Europejskiej,
- publikowanie informacji o możliwościach dotacji w Monitorze Wielkopolskim.

Cel główny oraz cele szczegółowe programu wynikają z art. 87 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków, są zgodne z celami krajowych i wojewódzkich dokumentów strategicznych.

2.2.4 Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego

Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego przyjęty został uchwałą nr LI/1000/23 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 27 marca 2023 r. Stanowi nowe narzędzie ochrony i kształtowania krajobrazu, którego sporządzenie należy do obowiązków samorządów województw. W dokumencie tym identyfikuje się krajobrazy na obszarze całego województwa – w jego granicach administracyjnych, następnie dokonuje się charakterystyki krajobrazów i ich oceny oraz określa się krajobrazy priorytetowe, czyli te najcenniejsze. Dla krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów we wskazanych formach ochrony prawnej, formułuje się ustalenia w postaci rekomendacji i wniosków.

Zgodnie z art. 38a ust. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w audycie krajobrazowym określa się w szczególności:

- krajobrazy występujące na obszarze danego województwa,
- lokalizację krajobrazów priorytetowych,
- lokalizację i granice obszarów prawnie chronionych: parków kulturowych, parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, obiektów znajdujących się na listach Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszarów Sieci Rezerwatów Biosfer UNESCO lub obszarów i obiektów proponowanych do umieszczenia na tych listach,

- zagrożenia dla możliwości zachowania krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów objętych formami ochrony,
- rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów objętych formami ochrony,
- lokalne formy architektoniczne zabudowy w obrębie krajobrazów priorytetowych.

Należy pamiętać, że obok zasobów przyrodniczych elementem wyróżniającym się i mającym wpływ na charakter krajobrazu, jest dziedzictwo kulturowe, będące obrazem historii rozwoju przestrzennego regionu. W audycie krajobrazowym województwa wielkopolskiego wskazano następujące obszary chronione:

1) formy ochrony przyrody:

- a) 2 parki narodowe,
- b) 99 rezerwatów przyrody,
- c) 14 parków krajobrazowych,
- d) 33 obszary chronionego krajobrazu,

2) formy ochrony zabytków – 2 parki kulturowe (Mickiewiczowski Park Kulturowy i Park Kulturowy Stare Miasto w Poznaniu).

Na terenie gminy Wronki znajdują się: obszar chronionego krajobrazu Puszcza Notecka oraz obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. W granicach gminy Wronki nie znajdują się parki kulturowe.

3. Zasoby dziedzictwa kulturowego

3.1 Krajobraz kulturowy oraz zabytkowe układy przestrzenne

Gmina Wronki wyraźnie odznacza się zróżnicowanym i ciekawym krajobrazem, nie tylko naturalnym, wynikającym z jej naturalnych zasobów oraz położenia geograficznego, które omawiano w rozdziale 1.6.3 *Walory przyrodnicze i krajobrazowe*³, ale również krajobrazem kulturowym związanym z bogatą i długą historią tego obszaru.

Główną osią, która dzieli krajobrazowo i funkcjonalnie tereny gminy Wronki na dwie wyraźne strefy, jest przecinająca ją rzeka Warta, która w dużej mierze przyczyniła się do zapoczątkowania osadnictwa na tym terenie, a następnie jego rozwoju, będąc kluczowym szlakiem transportowym w tym regionie. Tereny położone na północ od Warty, na obszarze Kotliny Gorzowskiej, w przeważającej części porośnięte są lasami, głównie sosnowymi borami będącymi częścią Puszczy Noteckiej. Ukształtowane przez działalność lodowca pola sandrowe oraz wały wydmore i związane z tym niesprzyjające warunki glebowe sprawiły, że rolnictwo, a więc również osadnictwo, rozwijały się tu zdecydowanie słabiej niż na obszarach położonych na południe od Warty. Tereny położone na południe od Warty, będące częścią Wysoczyzny Poznańskiej, pokryte są żyznymi glebami wysokich klasach bonitacyjnych. Z tego względu intensywnie rozwijała się tu działalność rolnicza i towarzysząca mu zabudowa wiejska oraz dworsko-folwarczna. Wyżej wymienione uwarunkowania oraz różnice wyraźnie obrazują podział terenów gminy Wronki na leśną północ oraz rolnicze południe.

Głównym ośrodkiem rozwoju jest miasto Wronki, które przecina rzeka Warta, będąca niegdyś kluczowym węzłem komunikacyjnym i transportowym, który historycznie w istotny sposób przyczynił się do rozwoju gospodarczego Wroniek, przyrostu liczby ludności oraz kształtowania się zabudowy. W historycznej tkance miejskiej oprócz zabudowy mieszkalnej zlokalizowane są również liczne obiekty sakralne oraz te związane z działalnością gospodarczą. Bogata historia Wroniek oraz fakt, że nie ucierpiały one znacząco w okresie I i II wojny światowej, sprawiają na obszarze gminy Wronki zlokalizowane są dwa stosunkowo dobrze zachowane układy przestrzenne. Pierwszy z nich to historyczny układ urbanistyczny, wpisany do rejestru zabytków na podstawie

³ patrz str. nr 22

476/Wlkp.A, który kształtował się stopniowo w tkance śródmiejskiej Wronek w okresie od średniowiecza do XX. wieku, natomiast drugi to ukształtowany pod koniec XVIII w. ruralistyczny układ wsi Wartosław, która w latach 1781-1858 posiadała prawa miejskie. Układ ten objęty jest wpisem w gminnej ewidencji zabytków Miasta i Gminy Wronki.

3.2 Zabytki nieruchome

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* przez zabytek nieruchomy należy rozumieć nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową (art. 3 pkt 1-2).

Do zabytków nieruchomych należą w szczególności:

- krajobraz kulturowy,
- układ urbanistyczny, ruralistyczny i zespoły budowlane,
- dzieła budownictwa obronnego,
- obiekty techniki, a zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe,
- cmentarze,
- parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni
- miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne.

3.2.1 Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie art. 8 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, rejestr zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Lista zabytków zlokalizowanych na obszarze gminy Wronki, które decyzją Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wpisane zostały do rejestru zabytków, obejmuje 13 obiektów zabytkowych, 6 zespołów obiektów, obejmujących 21 zabytków, oraz 1 układ przestrzenny. Oto ta lista:

- BIEZDROWO:

- kościół par. pw. św. Mikołaja, 1 poł. XV, 1784, nr rej.: 1114/Wlkp/A z 21.12.1932 r.
- zespół pałacowy, 1870, nr rej.: A-1428 z 11.04.1973 r.:
 - pałac
 - park

- CHOJNO:

- kościół par. pw. Chrystusa Króla, 1926-28, nr rej.: 111/Wlkp/A z 26.11.2002 r.
- cmentarz par. rzym.-kat, 1917, nr rej.: 473/Wlkp/A z 12.12.2006 r.

- ĆMACHOWO:

- park dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: A-462 z 12.10.1983 r.

- NOWA WIEŚ:

- zespół pałacowy, 1874, nr rej.: A-1429 z 11.04.1973 r.:
 - pałac
 - park
 - oficyna, nr rej.: A-479 z 12.12.1983 r.

- POŻAROWO:

- zespół pałacowy, 1870-80, nr rej.: 946/Wlkp/A z 8.06.1973 i z 21.01.2003 r.:
 - pałac
 - park
- zespół folwarczny, 4 ćw. XIX, nr rej.: 947/Wlkp/A z 31.10.2014 r.:
 - rządówka
 - ubikacja
 - gorzelnia, 1901
 - spichrz
 - owczarnia, 1879
 - 2 obory

- WARTOSŁAW:

- kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. pw. Najśw. Serca Pana Jezusa, 1904, nr rej.: A-485 z 13.12.1983 r.

- kościół cmentarny, fil. pw. Świętej Trójcy i św. Łukasza, drewn.-mur., 1785, nr rej.: A-775 z 14.11.1964 r.

- WRONKI:

- historyczny układ urbanistyczny, XIV-XX, nr rej.: 476/Wlkp/A z 16.03.2007 r.
- kościół par. pw. św. Katarzyny, ul. Sierakowska, XV/XVI, poł. XVII, nr rej.: AK-I-11a/158 z 21.12.1932 r. (wypis z księgi orzeczeń)
- kościół pw. NMP Niepokalanie Poczętej, ul. Mickiewicza, poł. XVII, nr rej.: AK-I-11a/159 z 21.12.1932 r. (wypis z księgi orzeczeń)
- dworzec kolejowy, ul. Dworcowa, 1880, nr rej.: 114/Wlkp/A z 29.11.2002 r.
- wodociągowa wieża ciśnień, 1900, nr rej.: j.w.
- zespół budynków, ul. Poznańska 1, nr rej.: 113/Wlkp/A z 29.11.2002 r.:
 - dom, 1902
 - oficyna, szach., poł. XIX
 - spichrz, 1897
 - magazyn, 1890
- dom, ul. Poznańska 61, 1903, nr rej.: 763/Wlkp/A z 24.09.2009 r.
- wodociągowa wieża ciśnień, ul. Partyzantów 9, 1893, nr rej.: 112/Wlkp/A z 29.11.2002 r.
- spichrz, ul. Szkolna 2, poł. XIX, nr rej.: A-523 z 29.06.1985 r.

- WRÓBLEWO:

- zespół pałacowy, nr rej.: A-1435 z 11.04.1973 r.:
 - pałac, pocz. XIX, 1864
 - kaplica, 1855
 - park, XIX

3.2.2 Obiekty zabytkowe wpisane do gminnej ewidencji zabytków

Na podstawie art. 22 ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, burmistrz Miasta i Gminy Wronki prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy. Aktualnie obowiązująca gminna ewidencja zabytków została przyjęta zarządzeniem Burmistrza Miasta i Gminy Wronki nr 33/2019 z dnia 18 października 2019 r.

w sprawie prowadzenia *Gminnej Ewidencji Zabytków* i składa się na nią ponad 560 zabytków nieruchomości znajdujących się w granicach administracyjnych gminy. Lista obiektów wchodzących w skład gminnej ewidencji zabytków nieruchomości w podziale na obiekty lokalizowane na terenie miasta i pozostałe tj. zlokalizowane na terenach wiejskich gminy zostały przedstawione poniżej.

A. Miasto Wronki

1. Układ:

1.1. Układ urbanistyczny miasta Wronki

2. Ulica Bolesława Chrobrego:

2.1. Dom 15, działka ewidencyjna nr 1212

2.2. Stacja pomp/obecnie hydroformia, ul. Chrobrego 6A, działka ewidencyjna nr 1405/2

3. Ulica Dworcowa:

3.1. Dom nr 1, ul. Dworcowa 1, działka ewidencyjna nr 2052/1

3.2. Dworzec kolejowy – zespół dworca kolejowego, ul. Dworcowa 2, działka ewidencyjna nr 2227/2

3.3. Dom nr 3, ul. Dworcowa 3, działka ewidencyjna nr 2214

3.4. Wodociągowa wieża ciśnień / obecnie częściowo dom mieszkalny nr 4 – zespół dworca kolejowego, ul. Dworcowa 4, działka ewidencyjna nr 2558/3

3.5. Dom nr 5, ul. Dworcowa 5, działka ewidencyjna nr 2216

3.6. Dom pracowników kolei nr 6 – zespół dworca kolejowego, ul. Dworcowa 6, działka ewidencyjna nr 2558/2

3.7. Dom nr 7, ul. Dworcowa 7, działka ewidencyjna nr 2217/2

3.8. Dom pracowników kolei nr 8 – zespół dworca kolejowego, ul. Dworcowa 8, działka ewidencyjna nr 2558/1

3.9. Dom nr 9, ul. Dworcowa 9, działka ewidencyjna nr 2219/2

3.10. Dom pracowników kolei nr 10 - zespół dworca kolejowego, ul. Dworcowa 10, działka ewidencyjna nr 2558/1

3.11. Dom nr 13 Willa „Astra”, ul. Dworcowa 13, działka ewidencyjna nr 2221/2

3.12. Dom nr. 15, ul. Dworcowa 15, działka ewidencyjna nr 2222

- 3.13. Budynek gospodarczy przy domu nr 15, ul. Dworcowa 15, działka ewidencyjna nr 2222
- 3.14. Nastawnia – zespół dworca kolejowego, ul. Dworcowa, działka ewidencyjna nr 2156
- 3.15. Magazyn – zespół dworca kolejowego, ul. Dworcowa, działka ewidencyjna nr 2558/6

4. Ulica Garncarska:

- 4.1. Dom nr 5, ul. Garncarska 5, działka ewidencyjna nr 1801

5. Ulica Klasztorna:

- 5.1. Dom nr 1, ul. Klasztorna 1, działka ewidencyjna nr 1177
- 5.2. Dom nr 2, ul. Klasztorna 2, działka ewidencyjna nr 1166
- 5.3. Dom nr 3, ul. Klasztorna 3, działka ewidencyjna nr 1178
- 5.4. Dom nr 4, ul. Klasztorna 4, działka ewidencyjna nr 1167
- 5.5. Dom nr 5, ul. Klasztorna 5, działka ewidencyjna nr 1179/2
- 5.6. Dom nr 6, ul. Klasztorna 6, działka ewidencyjna nr 1168
- 5.7. Dom mieszkalny nr 8, ul. Klasztorna 8, działka ewidencyjna nr 1168

6. Ulica Kościelna:

- 6.1. Dom nr 1, ul. Kościelna 1, działka ewidencyjna nr 1299
- 6.2. Dom nr 4-6, ul. Kościelna 4-6, działka ewidencyjna nr 1150, 1151
- 6.3. Dom nr 7, ul. Kościelna 7, działka ewidencyjna nr 1317
- 6.4. Dom nr 9, ul. Kościelna 9, działka ewidencyjna nr 1318
- 6.5. Dom nr 10, ul. Kościelna 10, działka ewidencyjna nr 1146
- 6.6. Dom nr 11, ul. Kościelna 11, działka ewidencyjna nr 1319
- 6.7. Dom nr 12 / 14 ul. Kościelna 12 / 14, działka ewidencyjna nr: 1144, 1145
- 6.8. Dom nr 13, ul. Kościelna 13, działka ewidencyjna nr 1320
- 6.9. Dom nr 15, ul. Kościelna 15, działka ewidencyjna nr 1322
- 6.10. Dom nr 16, ul. Kościelna 16, działka ewidencyjna nr 1143
- 6.11. Dom nr 17, ul. Kościelna 17, działka ewidencyjna nr 1323
- 6.12. Dom nr 19, ul. Kościelna 19, działka ewidencyjna nr 1326
- 6.13. Dom nr 21, ul. Kościelna 21, działka ewidencyjna nr 1327

- 6.14. Dom nr 23, ul. Kościelna 23, działka ewidencyjna nr 1328
- 6.15. Dom nr 25, ul Kościelna 25, działka ewidencyjna nr 1329
- 6.16. Dom nr 27, ul. Kościelna 27, działka ewidencyjna nr 1331
- 6.17. Dom nr 29, ul Kościelna 29, działka ewidencyjna nr 1332
- 6.18. Dom nr 31, ul. Kościelna 31, działka ewidencyjna nr 1333
- 7. Ulica Kościuszki:**
- 7.1. Dom nr 1, ul. Kościuszki 1, działka ewidencyjna nr 1246
- 7.2. Dom nr 5, ul. Kościuszki 5, działka ewidencyjna nr 1248
- 7.3. Dom nr 6, ul. Kościuszki 6, działka ewidencyjna nr 1369
- 7.4. Dom nr. 7, ul. Kościuszki 7, działka ewidencyjna nr 1249
- 7.5. Dom nr 8, ul. Kościuszki 8, działka ewidencyjna nr 1370
- 7.6. Dom nr 9, ul. Kościuszki 9, działka ewidencyjna nr 1250
- 7.7. Dom nr 11, ul. Kościuszki 11, działka ewidencyjna nr 1252
- 7.8. Dom nr 12, ul Kościuszki 12, działka ewidencyjna nr 1372
- 7.9. Dom nr 13, ul. Kościuszki 13, działka ewidencyjna nr 1253
- 7.10. Dom nr 15, ul Kościuszki 15, działka ewidencyjna nr 1254
- 7.11. Dom nr 16, ul Kościuszki 16, działka ewidencyjna nr 1374
- 7.12. Dom nr 17, ul. Kościuszki 17, działka ewidencyjna nr 1255
- 7.13. Dom nr 18, ul Kościuszki 18, działka ewidencyjna nr 1375
- 7.14. Dom sierot i ochronka, ul Kościuszki 20, działka ewidencyjna nr 1244
- 7.15. Dom nr 22, ul. Kościuszki 22, działka ewidencyjna nr 1242
- 7.16. Dom nr 24, ul. Kościuszki 24 działka ewidencyjna nr 1238
- 7.17. Dom nr 26, ul. Kościuszki 26, działka ewidencyjna nr 1237
- 7.18. Stacja poczty konnej/obecnie magazyn i działalność usługowa, ul. Kościuszki 26A, działka ewidencyjna nr 1237
- 7.19. Budynek gospodarczy przy stacji poczty konnej, ul. Kościuszki 26A, działka ewidencyjna nr 1237
- 7.20. Straż pożarna i świetlica / obecnie OSP Wronki, ul. Kościuszki, działka ewidencyjna nr: 1256 i 1257
- 8. Ulica Kręta:**
- 8.1. Dom nr 2, ul. Kręta 2, działka ewidencyjna nr 1300
- 8.2. Dom nr 3, ul. Kręta 3, działka ewidencyjna nr 1291

- 8.3. Dom nr 4/6, ul. Kręta 4/6, działka ewidencyjna nr: 1303, 1305
- 8.4. Dom nr 5, ul. Kręta 5, działka ewidencyjna nr 1290
- 8.5. Dom nr 8, ul. Kręta 8, działka ewidencyjna nr 1306
- 8.6. Dom nr 10, ul. Kręta 10, działka ewidencyjna nr 1307
- 8.7. Dom nr 16, ul. Kręta 16, działka ewidencyjna nr 1339
- 8.8. Dom nr 18, ul. Kręta 18, działka ewidencyjna nr 1340
- 8.9. Dom nr 20, ul. Kręta 20, działka ewidencyjna nr 1341

9. Ulica Krótka:

- 9.1. Dom nr 5, ul. Krótka 5, działka ewidencyjna nr: 1311, 1312
- 9.2. Dom nr 7, ul. Krótka 7, działka ewidencyjna nr: 1313, 1314

10. Ulica Lipowa:

- 10.1. Dom dyrektora/obecnie dom mieszkalny nr 1 – zespół budynków mieszkalnych pracowników więzienia, ul. Lipowa 1, działka ewidencyjna nr 1474/ 1
- 10.2. Zespół budynków zakładu karnego, ul. Lipowa 2, działka ewidencyjna nr 1444
- 10.3. Dom pracowników służby więziennej - zespół budynków mieszkalnych pracowników, ul. Lipowa 2a, działka ewidencyjna nr 1533/1
- 10.4. Dom pracowników służby więziennej - zespół budynków mieszkalnych pracowników służby więzienia, ul. Lipowa 3, działka ewidencyjna nr 1475/2
- 10.5. Dom pracowników służby więzienia nr 4 - zespół budynków mieszkalnych pracowników służby więzienia, ul. Lipowa 4, działka ewidencyjna nr 1530/1
- 10.6. Dom pracowników służby więzienia nr 5 - zespół budynków mieszkalnych pracowników służby więzienia, ul. Lipowa 5, działka ewidencyjna nr 1490/2
- 10.7. Dom pracowników służby więzienia nr 8 - zespół budynków mieszkalnych pracowników służby więzienia, ul. Lipowa 8, działka ewidencyjna nr 1493/2

11. Ulica Mickiewicza:

- 11.1. Kościół klasztorny pw. Zwiastowania NMP – zespół kościoła i klasztoru poddominikańskiego, ul. Mickiewicza 1, działka ewidencyjna nr 1193
- 11.2. Klasztor / obecnie Wyższe Seminarium Duchowe, Wydział Teologiczny UAM zespół kościoła i klasztoru poddominikańskiego, ul. Mickiewicza 1, działka ewidencyjna nr 1193

- 11.3. Ogrodzenie – zespół kościoła i klasztoru poddominikańskiego, ul. Mickiewicza, działka ewidencyjna nr 1193
- 11.4. Budynek inwentarsko – magazynowy – zespół kościoła i klasztoru poddominikańskiego, ul. Mickiewicza, działka ewidencyjna nr 1193
- 11.5. Szkoła powszechna / obecnie podstawowa, ul. Mickiewicza 5, działka ewidencyjna nr 1194/1
- 11.6. Dom nr 7, mur., 4 ćw. IX, ul. Mickiewicza 7, działka ewidencyjna nr 1195
- 11.7. Cmentarz żydowski, pocz. XX w., ul. Mickiewicza, działka ewidencyjna nr 80423/4

12. Ulica Myśliwska:

- 12.1. Leśnictwo/obecnie częściowo dom mieszkalny, ul. Myśliwska 1/1, 1/2, działka ewidencyjna nr: 80409/18, 3060
- 12.2. Dom nr 18, ul. Myśliwska 18, działka ewidencyjna nr 308
- 12.3. Dom nr 20, ul. Myśliwska 20, działka ewidencyjna nr 307
- 12.4. Dom nr 38/40, ul. Myśliwska 38/40, działka ewidencyjna nr: 232, 233
- 12.5. Dom nr 42, ul. Myśliwska 42, działka ewidencyjna nr 231

13. Ulica Nadbrzeżna:

- 13.1. Budynek gospodarczy/obecnie dom mieszkalny – w zagrodzie nr 6, ul. Nadbrzeżna 6, działka ewidencyjna nr 633
- 13.2. Dom nr 6, (dawniej nr 2) – w zagrodzie nr 6, ul. Nadbrzeżna 6, działka ewidencyjna nr 633
- 13.3. Stodoła – w zagrodzie nr 6, ul. Nadbrzeżna 6, działka ewidencyjna nr 633
- 13.4. Dom nr 13 (dawniej 3), ul. Nadbrzeżna 13, działka ewidencyjna nr: 625/2, 625/3
- 13.5. Dom pracowników folwarcznych/obecnie dom nr 42 - 44 – pozostałości zespołu folwarcznego Zamoście, ul. Nadbrzeżna, działka ewidencyjna nr: 483/2, 485/1
- 13.6. Dom pracowników folwarcznych / obecnie dom nr 46 - 48 – pozostałości zespołu folwarcznego Zamoście, ul. Nadbrzeżna 46-48, działka ewidencyjna nr: 487/1, 489
- 13.7. Stodoła – pozostałości zespołu folwarcznego Zamoście, ul. Nadbrzeżna 64, działka ewidencyjna nr 499/1

14. Ulica Niepodległości:

- 14.1. Dom pracowników służby więzienia nr 2 - zespół budynków mieszkalnych pracowników służby więzienia, ul. Niepodległości 2, działka ewidencyjna nr 1436/4
- 14.2. Budynek gospodarczy – zespół budynków mieszkalnych pracowników służby więzienia, ul. Niepodległości 2, działka ewidencyjna nr 1436/4
- 14.3. Dom pracowników służby więzienia nr 5 - zespół budynków mieszkalnych pracowników służby więzienia, ul. Niepodległości 5, działka ewidencyjna nr 1462
- 14.4. Dom pracowników służby więzienia nr 8 - zespół budynków mieszkalnych pracowników służby więzienia, ul. Niepodległości 8, działka ewidencyjna nr 1430/2
- 14.5. Budynek gospodarczy – zespół budynków mieszkalnych pracowników służby więzienia, ul. Niepodległości 8, działka ewidencyjna nr 1430/2

15. Ulica Ogrodowa:

- 15.1. Dom nr 8, ul. Ogrodowa 8, działka ewidencyjna nr 291/3

16. Ulica Partyzantów:

- 16.1. Dom pracowników służby więzienia nr 3 - zespół budynków mieszkalnych pracowników służby więzienia, ul. Partyzantów 3, działka ewidencyjna nr 1468/2
- 16.2. Dom pracowników służby więzienia nr 12 - zespół budynków mieszkalnych pracowników służby więzienia, ul. Partyzantów 12, działka ewidencyjna nr 1525
- 16.3. Wodociągowa wieża ciśnieni – zespół budynków mieszkalnych pracowników służby więzienia, ul. Partyzantów 13, działka ewidencyjna nr 1537/3

17. Ulica Plac Wolności:

- 17.1. Dom nr 2, ul. Plac Wolności 2, działka ewidencyjna nr 1865
- 17.2. Dom nr 3, ul. Plac Wolności 3, działka ewidencyjna nr 1864
- 17.3. Dom nr 4, ul. Plac Wolności 4, działka ewidencyjna nr 1861
- 17.4. Dom nr 7, ul. Plac Wolności 7, działka ewidencyjna nr 1335
- 17.5. Dom nr 9 z magazynem/również sklepy, ul. Plac Wolności 9, dz. ewid. nr 1325

18. Ulica Podgórna:

- 18.1. Dom nr 2, ul. Podgórna 2, działka ewidencyjna nr 1115
- 18.2. Dom nr 3, ul. Podgórna 3, działka ewidencyjna nr 1128
- 18.3. Dom nr 5, ul. Podgórna 5, działka ewidencyjna nr 1226

18.4. Dom nr 9, ul Podgórna 9, działka ewidencyjna nr 1124

19. Ulica Polna:

19.1. Dom pracowników służby więziennej - zespół budynków mieszkalnych pracowników służby więzienia, ul Polna 1, działka ewidencyjna nr 1540/3

19.2. Dom nr 2, ul Polna 2, działka ewidencyjna nr 2215/14

19.3. Dom pracowników służby więziennej nr 3 - zespół budynków mieszkalnych pracowników służby więzienia, ul. Polna 3, działka ewidencyjna nr 1540/4

19.4. Dom pracowników służby więziennej - zespół budynków mieszkalnych pracowników służby więzienia, ul. Polna 4, działka ewidencyjna nr 1540/5

19.5. Dom pracowników służby więziennej nr 5 - zespół budynków mieszkalnych pracowników służby więzienia, ul. Polna 5, działka ewidencyjna nr 1540/6

19.6. Dom nr 6, ul Polna 6, działka ewidencyjna nr 2509

20. Ulica Powstańców Wielkopolskich:

20.1. Dom nr 1, ul. Powstańców Wielkopolskich 1, działka ewidencyjna nr 2002

20.2. Dom nr 2, ul. Powstańców Wielkopolskich 2, działka ewidencyjna nr 1348

20.3. Dom nr 4 - 4a, ul. Powstańców Wielkopolskich 4 – 4a, działka ewidencyjna nr 1873

20.4. Dom nr 5, ul. Powstańców Wielkopolskich 5, działka ewidencyjna nr 2004

20.5. Dom nr 6 (dawny magazyn), ul. Powstańców Wielkopolskich 6, działka ewidencyjna nr. 1874

20.6. Dom nr 10/12, ul. Powstańców Wielkopolskich 10/12, działka ewidencyjna nr: 1878, 1879

20.7. Dom nr 24, ul. Powstańców Wielkopolskich 24, działka ewidencyjna nr: 1902, 1949/5

20.8. Dom nr 30, ul. Powstańców Wielkopolskich 30, działka ewidencyjna nr 1956

21. Ulica Poznańska:

21.1. Dom nr 1, ul. Poznańska 1, działka ewidencyjna nr 1270

21.2. Magazyn, ul. Poznańska 1, działka ewidencyjna nr 1270

21.3. Dom nr 2, ul. Poznańska 2, działka ewidencyjna nr 1279, 1280

21.4. Dom nr 3, ul. Poznańska 3, działka ewidencyjna nr 1271

- 21.5. Dom nr 4, ul. Poznańska 4, działka ewidencyjna nr 1282
- 21.6. Dom nr 6, ul. Poznańska 6, działka ewidencyjna nr 1284
- 21.7. Dom nr 7, ul. Poznańska 7, działka ewidencyjna nr 1274
- 21.8. Dom nr 8, ul. Poznańska 8, działka ewidencyjna nr 1285
- 21.9. Dom nr 10, ul. Poznańska 10, działka ewidencyjna nr 1341
- 21.10. Dom nr 11, ul. Poznańska 11, działka ewidencyjna nr 1276
- 21.11. Dom nr 12, ul. Poznańska 12, działka ewidencyjna nr 1342
- 21.12. Dom nr 14, ul. Poznańska 14, działka ewidencyjna nr 1343
- 21.13. Dom nr 15, ul. Poznańska 15, działka ewidencyjna nr 1353
- 21.14. Dom nr 16, ul. Poznańska 16, działka ewidencyjna nr 1344/2
- 21.15. Dom nr 18, ul. Poznańska 18, działka ewidencyjna nr 1345/1
- 21.16. Dom nr 19, ul. Poznańska 19, działka ewidencyjna nr 1355
- 21.17. Dom nr 20, ul. Poznańska 20, działka ewidencyjna nr 1346
- 21.18. Dom nr 21, ul. Poznańska 21, działka ewidencyjna nr 1356
- 21.19. Dom nr 22, ul. Poznańska 22, działka ewidencyjna nr 1347
- 21.20. Dom nr 23, ul. Poznańska 23, działka ewidencyjna nr 1357
- 21.21. Dom nr 24, ul. Poznańska 24, działka ewidencyjna nr 2002
- 21.22. Dom nr 25, ul. Poznańska 25, działka ewidencyjna nr 1360
- 21.23. Dom nr 27, ul. Poznańska 27, działka ewidencyjna nr: 1361, 1364
- 21.24. Dom nr 29, ul. Poznańska 29, działka ewidencyjna nr: 1365, 1366
- 21.25. Dom nr 30, ul. Poznańska 30, działka ewidencyjna nr: 2008/21
- 21.26. Dom nr 31, ul. Poznańska 31, działka ewidencyjna nr 1367
- 21.27. Dom nr 33, ul. Poznańska 33, działka ewidencyjna nr 1378
- 21.28. Dom nr 34, ul. Poznańska 34, działka ewidencyjna nr 2013
- 21.29. Dom nr 36, ul. Poznańska 36, działka ewidencyjna nr 2014
- 21.30. Dom nr 37, ul. Poznańska 37, działka ewidencyjna nr 1380/2
- 21.31. Dom nr 38 z oficyną, ul. Poznańska 38, działka ewidencyjna nr 2019
- 21.32. Dom nr 40, ul. Poznańska 40, działka ewidencyjna nr 2020
- 21.33. Pastorówka, ul. Poznańska 42, działka ewidencyjna nr 2021/1
- 21.34. Dom nr 43, ul. Poznańska 43, działka ewidencyjna nr 1384
- 21.35. Dom nr 45, ul. Poznańska 45, działka ewidencyjna nr 1385
- 21.36. Dom nr 47, ul. Poznańska 47, działka ewidencyjna nr 1386
- 21.37. Dom nr 48, ul. Poznańska 48, działka ewidencyjna nr 2025

- 21.38. Dom nr 49, ul. Poznańska 49, działka ewidencyjna nr: 1388, 1389
- 21.39. Dom nr 50, ul. Poznańska 50, działka ewidencyjna nr 2026
- 21.40. Dom nr 51, ul. Poznańska 51, działka ewidencyjna nr 2027/1
- 21.41. Dom nr 53, ul. Poznańska 53, działka ewidencyjna nr 2028
- 21.42. Dom nr 61, ul. Poznańska 61, działka ewidencyjna nr 2044/1

22. Ulica Ratuszowa:

- 22.1. Dom nr 2, ul. Ratuszowa 2, działka ewidencyjna nr 2038/1
- 22.2. Ratusz, ul Ratuszowa 5, działka ewidencyjna nr 1413

23. Ulica Rolna:

- 23.1. Dom nr 14, ul. Rolna 14, działka ewidencyjna nr 607/9
- 23.2. Piec/obecnie budynek biurowo administracyjny- zespół cegielni, ul. Rolna 14, działka ewidencyjna nr 607/9

24. Ulica Rynek:

- 24.1. Dom 1, ul. Rynek 1, działka ewidencyjna nr 1165
- 24.2. Dom nr 2, ul. Rynek 2, działka ewidencyjna nr 1164/1
- 24.3. Dom nr 3, ul. Rynek 3, działka ewidencyjna nr 1163
- 24.4. Dom nr 4, ul. Rynek 4, działka ewidencyjna nr 1162
- 24.5. Dom nr 5, ul. Rynek 5, działka ewidencyjna nr 1161
- 24.6. Dom nr 6, ul. Rynek 6, działka ewidencyjna nr 1278
- 24.7. Dom nr 7, ul. Rynek 7, działka ewidencyjna nr 1294
- 24.8. Dom nr 8, ul. Rynek 8, działka ewidencyjna nr 1295
- 24.9. Dom nr 9, ul. Rynek 9, działka ewidencyjna nr 1296
- 24.10. Dom nr 12, ul. Rynek 12, działka ewidencyjna nr 1154
- 24.11. Dom nr 13, ul. Rynek 13, działka ewidencyjna nr 1155
- 24.12. Dom nr 14, ul. Rynek 14, działka ewidencyjna nr 1156
- 24.13. Dom nr 15, ul. Rynek 15, działka ewidencyjna nr 1157
- 24.14. Dom nr 17, ul. Rynek 17, działka ewidencyjna nr 1105
- 24.15. Dom nr 18, ul. Rynek 18, działka ewidencyjna nr 1096
- 24.16. Dom nr 19, ul. Rynek 19, działka ewidencyjna nr 1092
- 24.17. Dom nr 20, ul. Rynek 20, działka ewidencyjna nr 1093

- 24.18. Dom nr 21 (dawny hotel), ul. Rynek 21, działka ewidencyjna nr 1094
24.19. Pomnik Powstańców Wielkopolskich , ul Rynek, działka ewidencyjna nr 1095

25. Ulica Rzeczna:

- 25.1. Dom nr 11, ul Rzeczna 11, działka ewidencyjna nr 1190
25.2. Dom nr 13, ul. Rzeczna 13, działka ewidencyjna nr 1191

26. Ulica Sierakowska:

- 26.1. Kościół parafialny pw. Św. Katarzyny, ul. Poznańska 3, działka ewidencyjna nr 1149
26.2. Kaplica rodziny Grabowskich/obecnie kaplica pw. Św. Krzyża – zespół cmentarza parafialnego, ul. Sierakowska, działka ewidencyjna nr 1951
26.3. Cmentarz parafialny/czynny – zespół cmentarza parafialnego, ul. Sierakowska, działka ewidencyjna nr 1951
26.4. Ogrodzenie i brama – zespół cmentarza parafialnego, ul. Sierakowska, działka ewidencyjna nr 1951
26.5. Kapliczka cmentarna – zespół cmentarza parafialnego, ul. Sierakowska, działka ewidencyjna nr 1951
26.6. Cmentarz przykościelny rzym. kat./zamknięty – zespół kościoła parafialnego, ul. Sierakowska działka ewidencyjna nr 1149
26.7. Ogrodzenie - zespół kościoła parafialnego, ul. Sierakowska 2, działka ewidencyjna nr 1149
26.8. Dom nr 4, ul. Sierakowska 4, działka ewidencyjna nr 1107
26.9. Plebania – zespół kościoła parafialnego, ul. Sierakowska 5, działka ewidencyjna nr 1142
26.10. Dom nr 6, ul. Sierakowska 6, działka ewidencyjna nr 1108/1
26.11. Dom nr 8, ul. Sierakowska 8, działka ewidencyjna nr 1109/1
26.12. Dom nr 9, ul Sierakowska 9, działka ewidencyjna nr 1846
26.13. Dom nr 10, ul. Sierakowska 10, działka ewidencyjna nr 1111
26.14. Szpital dla ubogich, później organistówka/obecnie dom mieszkalny, ul. Sierakowska 12, działka ewidencyjna nr 1116
26.15. Dom nr 14, ul. Sierakowska 14, działka ewidencyjna nr 1117
26.16. Dom nr 15, ul. Sierakowska 15, działka ewidencyjna nr 1840

- 26.17. Dom nr 16, ul. Sierakowska 16, działka ewidencyjna nr 1118
- 26.18. Dom nr 17, ul. Sierakowska 17, działka ewidencyjna nr 1839
- 26.19. Dom nr 18, ul. Sierakowska 18, działka ewidencyjna nr 1130
- 26.20. Dom nr 19, ul. Sierakowska 19, działka ewidencyjna nr 1834/4
- 26.21. Dom nr 20, ul. Sierakowska 20, działka ewidencyjna nr 1133
- 26.22. Dom nr 21, ul. Sierakowska 21, działka ewidencyjna nr 1833/3
- 26.23. Dom nr 22, ul. Sierakowska 22, działka ewidencyjna nr 1134
- 26.24. Dom nr 25, ul. Sierakowska 25, działka ewidencyjna nr 1831
- 26.25. Dom nr 27, ul. Sierakowska 27, działka ewidencyjna nr 1828
- 26.26. Dom nr 28, ul. Sierakowska 28, działka ewidencyjna nr 1138
- 26.27. Dom nr 29 -29 A, ul. Sierakowska 29 – 29A, działka ewidencyjna nr 1828
- 26.28. Dom nr 30, ul. Sierakowska 30, działka ewidencyjna nr 1139
- 26.29. Dom nr 32, ul. Sierakowska 32, działka ewidencyjna nr 1804
- 26.30. Dom nr 34, ul. Sierakowska 34, działka ewidencyjna nr 1805
- 26.31. Dom nr 36, ul. Sierakowska 36, działka ewidencyjna nr 1811
- 26.32. Dom nr 38- 38 A, ul. Sierakowska 38, działka ewidencyjna nr: 1812, 1813
- 26.33. Dom nr 40, ul. Sierakowska 40, działka ewidencyjna nr 1814
- 26.34. Dom nr 44, ul. Sierakowska 44, działka ewidencyjna nr 1818
- 26.35. Dom Dyrektora nr 48/obecnie hotel – zespół zakładu przemysłu ziemniaczanego, ul. Sierakowska 48, działka ewidencyjna nr 1903/3
- 26.36. Budynek administracyjny/obecnie pełni funkcje hotelowe – zespół zakładu przemysłu ziemniaczanego, ul. Sierakowska 48, działka ewidencyjna nr 1903/3

27. Ulica Spokojna:

- 27.1. Dom nr 5, ul. Spokojna 5, działka ewidencyjna nr 1851/2
- 27.2. Dom nr 7, ul. Spokojna 7, działka ewidencyjna nr 1850
- 27.3. Dom nr 9, ul. Spokojna 9, działka ewidencyjna nr 1849

28. Ulica Szkolna:

- 28.1. Dom nr 1, ul. Szkolna 1, działka ewidencyjna nr 1172
- 28.2. Spichlerz/obecnie Muzeum i biblioteka, ul. Szkolna 2, działka ewidencyjna nr 1269
- 28.3. Stolarnia, ul. Szkolna 5, działka ewidencyjna nr 1173

29. Ulica Wodna:

- 29.1. Dom nr 1, ul. Wodna 1, działka ewidencyjna nr 1096
- 29.2. Dom nr 10, ul. Wodna 10, działka ewidencyjna nr 1083/1
- 29.3. Dom nr 11, ul. Wodna 11, działka ewidencyjna nr 1103

30. Ulica Zacisze:

- 30.1. Cmentarz żydowski/zamknięty, działka ewidencyjna nr 2950

31. Ulica Zwycięzców:

- 31.1. Dom nr 1, ul. Zwycięzców 1, działka ewidencyjna nr 1094
- 31.2. Dom nr 2, ul. Zwycięzców 2, działka ewidencyjna nr 1175
- 31.3. Dom nr 3, ul. Zwycięzców 3, działka ewidencyjna nr 1088
- 31.4. Dom nr 4, ul. Zwycięzców 4, działka ewidencyjna nr 1176
- 31.5. Dom nr 6, ul. Zwycięzców 6, działka ewidencyjna nr 1180
- 31.6. Dom nr 7, ul. Zwycięzców 7, działka ewidencyjna nr 1086
- 31.7. Dom nr 9, ul. Zwycięzców, 9, działka ewidencyjna nr 1082
- 31.8. Dom nr 10, ul. Zwycięzców 10, działka ewidencyjna nr 1184

B. Tereny wiejskie

1. Bielawy:

- 1.1. Cmentarz ewangelicki, nieczynny/obecnie teren leśny, Bielawy, przy drodze wojewódzkiej 149 – na północ od niej, działka ewidencyjna nr 4

2. Biezdrowo:

- 2.1. Kościół parafialny p.w. Św. Krzyża i Św. Mikołaja, Biezdrowo 3, działka ewidencyjna nr 165
- 2.2. Ubikacja przy plebanii – zespół kościoła parafialnego p.w. Świętego Krzyża i Św. Mikołaja, Biezdrowo 3, działka ewidencyjna nr 166
- 2.3. Budynek gospodarczy przy plebanii – zespół kościoła parafialnego p.w. Świętego Krzyża i Św. Mikołaja, Biezdrowo 3, działka ewidencyjna nr 166
- 2.4. Plebania – zespół kościoła parafialnego p.w. Świętego Krzyża i Św. Mikołaja, Biezdrowo 3, działka ewidencyjna nr 166
- 2.5. Dom parafialny – zespół kościoła parafialnego p.w. Świętego Krzyża i Św. Mikołaja, Biezdrowo 5, działka ewidencyjna nr 164

- 2.6. Grobowiec rodziny Wilhelmi – zespół kościoła parafialnego p.w. Świętego Krzyża i Św. Mikołaja, Biezdrowo, działka ewidencyjna nr 165
- 2.7. Kostnica przykościelna – zespół kościoła parafialnego p.w. Świętego Krzyża i Św. Mikołaja, Biezdrowo, działka ewidencyjna nr 165
- 2.8. Brama i ogrodzenie kościoła – zespół kościoła parafialnego p.w. Świętego Krzyża i Św. Mikołaja, Biezdrowo, działka ewidencyjna nr 165
- 2.9. Cmentarz przykościelny – zespół kościoła parafialnego p.w. Świętego Krzyża i Św. Mikołaja, Biezdrowo, działka ewidencyjna nr 165
- 2.10. Cmentarz parafialny, rzymsko – katolicki, czynny, Biezdrowo, działka ewidencyjna nr 172
- 2.11. Brama cmentarza parafialnego – zespół cmentarza parafialnego, Biezdrowo, działka ewidencyjna nr 172
- 2.12. Krzyż na cmentarzu parafialnym – zespół cmentarza parafialnego, Biezdrowo, działka ewidencyjna nr 172
- 2.13. Szkoła (działająca), Biezdrowo 9, działka ewidencyjna nr 162/12
- 2.14. Pałac – zespół pałacowo – folwarczny, Biezdrowo, działka ewidencyjna nr 82/3
- 2.15. Park krajobrazowy – zespół pałacowo – folwarczny, Biezdrowo, działka ewidencyjna nr 82/1
- 2.16. Stajnia cugowa, ob. budynek gospodarczy – zespół pałacowo – folwarczny, Biezdrowo, budynek gospodarczy przy domu 38, działka ewidencyjna nr 115/1
- 2.17. Obora i spichlerz, ob. cieleśnik – zespół pałacowo – folwarczny, Biezdrowo, działka ewidencyjna nr 161/1
- 2.18. Dom w kolonii pracowników folwarcznych, ob. biblioteka/dom mieszkalny nr 52, Biezdrowo 52, działka ewidencyjna nr 87/ 4
- 2.19. Dom w kolonii pracowników folwarcznych nr 53 – zespół pałacowo – folwarczny, Biezdrowo 53, działka ewidencyjna nr: 89/7-9
- 2.20. Czworak w kolonii pracowników folwarcznych, ob. dom mieszkalny nr 54 – zespół pałacowo – folwarczny, Biezdrowo 54, działka ewidencyjna nr: 89/12-15
- 2.21. Czworak w kolonii pracowników folwarcznych, ob. dom mieszkalny nr 55 – zespół pałacowo folwarczny, Biezdrowo 55, działka ewidencyjna nr: 89/16-19
- 2.22. Budynek inwentarski pracowników folwarcznych, ob. dom mieszkalny nr 56 – zespół pałacowo folwarczny, Biezdrowo 56, działka ewidencyjna nr: 89/21-26
- 2.23. Most nad rzeczką, Biezdrowo, działka ewidencyjna nr 99

2.24. Dom nr 6, Biezdrowo 6, działka ewidencyjna nr 164

3. Chojno:

- 3.1. Kościół parafialny p.w. Chrystusa Króla – zespół kościoła parafialnego w Chojnie, Chojno 74, działka ewidencyjna nr 435/2
- 3.2. Ogrodzenie i brama kościoła parafialnego – zespół kościoła parafialnego p.w. Chrystusa Króla, Chojno 74, działka ewidencyjna nr 435/2
- 3.3. Obora/obecnie budynek gospodarczy – zespół kościoła parafialnego p.w. Chrystusa Króla, Chojno 74, dz. nr ew. 435/1
- 3.4. Plebania – zespół kościoła parafialnego p.w. Chrystusa Króla, Chojno 74, działka ewidencyjna nr 435/2
- 3.5. Brama i ogrodzenie cmentarza parafialnego, Chojno, działka ewidencyjna nr 464/2
- 3.6. Szkoła, Chojno 79, działka ewidencyjna nr 122
- 3.7. Leśniczówka/obecnie dom mieszkalny i budynek administracyjny, Chojno 77a, działka ewidencyjna nr 80355/4
- 3.8. Budynek gospodarczy przy leśniczówce, Chojno 77a, działka ewidencyjna nr 80355/4
- ~~3.9. Dom nr 7, Chojno 7, działka ewidencyjna nr 516⁴~~
- 3.10. Dom nr 13, Chojno 13, działka ewidencyjna nr 491
- 3.11. Dom nr 32, Chojno 32, działka ewidencyjna nr 468
- 3.12. Dom nr 37, Chojno 37, działka ewidencyjna nr 93/1
- 3.13. Dom nr 39, Chojno 39, działka ewidencyjna nr 92/1
- 3.14. Dom nr 61, Chojno 61, działka ewidencyjna nr 455/1
- 3.15. Dom nr 64, Chojno 64, działka ewidencyjna nr 452/1
- 3.16. Dom nr 65, Chojno 65, działka ewidencyjna nr 449
- 3.17. Szkoła ewangelicka/obecnie dom mieszkalny nr 78, Chojno 78, działka ewidencyjna nr: 413/5, 413/6
- 3.18. Budynek gospodarczy przy dawnej szkole ewangelickiej, Chojno 78, działka ewidencyjna nr: 413/5, 413/6
- 3.19. Cmentarz ewangelicki/nieczynny – obecnie teren leśny, Chojno, działka ewidencyjna nr 464/1

⁴ po uzgodnieniu z WWKZ obiekt został wykreślony z gminnej ewidencji zabytków zarządzeniem nr 11/2023 Burmistrza Miasta i Gminy Wronki z dnia 18 kwietnia 2023 r. *zmieniającym zarządzenie w sprawie prowadzenia Gminnej Ewidencji Zabytków*

- 3.20. Cmentarz parafialny, rzymsko – katolicki, czynny, Chojno 74, działka ewidencyjna nr 464/2
- 3.21. Mogiła żołnierzy napoleońskich, Chojno, działka ewidencyjna nr 415
- 3.22. Młyn – pozostałości/obecnie dom mieszkalny, Chojno 25, działka ewidencyjna nr 302/2

4. Ćmachowo:

- 4.1. Park krajobrazowy (dworski) – zespół dworsko folwarczny, Ćmachowo, działka ewidencyjna nr 94/2
- 4.2. Obora/obecnie magazyn i zakład produkcyjny – zespół dworsko folwarczny, Ćmachowo, działka ewidencyjna nr 121/9
- 4.3. Stodoła/obecnie hala produkcyjna zespół dworsko – folwarczny, Ćmachowo, działka ewidencyjna nr 121/2
- 4.4. Rządówka i kuźnia/obecnie dom mieszkalny i sklep – zespół dworsko – folwarczny, Ćmachowo 13, działka ewidencyjna nr 121/6
- 4.5. Gorzelnia/obecnie dom mieszkalny – zespół dworsko – folwarczny, Ćmachowo 11, działka ewidencyjna nr 151/8
- 4.6. Dom pracowników folwarcznych nr 3 – zespół dworsko folwarczny, Ćmachowo 3, działka ewidencyjna nr: 295- 302
- 4.7. Dom pracowników folwarcznych nr 4 – zespół dworsko – folwarczny, Ćmachowo 4, działka ewidencyjna nr 151/3
- 4.8. Dom pracowników folwarcznych nr 5 – zespół dworsko – folwarczny, Ćmachowo 5, działka ewidencyjna nr 151/4
- 4.9. Dom pracowników folwarcznych nr 6 – zespół dworsko - folwarczny, Ćmachowo 6, działka ewidencyjna nr: 335, 336
- 4.10. Dom pracowników folwarcznych nr 7- zespół dworsko folwarczny, Ćmachowo 7, działka ewidencyjna nr: 303-308
- 4.11. Dom pracowników folwarcznych nr 8 – zespół dworsko folwarczny, Ćmachowo 8, działka ewidencyjna nr: 340-345

5. Dąbrowa:

- 5.1. Stodoła – pozostałości zespołu folwarcznego, Dąbrowa, działka ewidencyjna nr 18/9

5.2. Stajnia/obecnie chlewnia – pozostałości zespołu folwarcznego, Dąbrowa,
działka ewidencyjna nr 18/9

6. Gogolice:

6.1. Cmentarz ewangelicki – nieczynny/obecnie teren leśny, Gogolice, działka
ewidencyjna nr 80083/1

7. Jasionna:

- 7.1. Szkoła/obecnie dom nr 45, Jasionna nr 45, 45A, działka ewidencyjna nr: 194/6,
194/8
- 7.2. Dom nr 2/3, Jasionna nr 2/3, działka ewidencyjna nr: 57/2, 56/1
- 7.3. Dom nr 4, Jasionna nr 4, działka ewidencyjna nr 53/2
- 7.4. Dom nr 9, Jasionna nr 9, działka ewidencyjna nr 46/3
- 7.5. Dom nr 10, Jasionna nr 10, działka ewidencyjna nr 45
- 7.6. Dom nr 14, Jasionna nr 14, działka ewidencyjna nr: 38/3, 38/4
- 7.7. Dom nr 18 – zagroda nr 18, Jasionna nr 18, działka ewidencyjna nr 30
- 7.8. Dom nr 36, Jasionna nr 36, działka ewidencyjna nr 174/10
- 7.9. Dom nr 38, Jasionna nr 38, działka ewidencyjna nr 179/2
- 7.10. Dom nr 43, Jasionna nr 43, działka ewidencyjna nr 191/2
- 7.11. Dom mieszkalny nr 50, Jasionna nr 50, działka ewidencyjna nr 258
- 7.12. Cmentarz ewangelicki – nieczynny/obecnie nieużytek, Jasionna, działka
ewidencyjna nr 53/4

8. Kłodzisko:

- 8.1. Szkoła/obecnie dom mieszkalny nr 49, Kłodzisko nr 49, działka ewidencyjna nr:
237/3, 237/9
- 8.2. Leśniczówka/obecnie dom mieszkalny nr 36, Kłodzisko nr 36, działka
ewidencyjna nr 80465/2
- 8.3. Ośmiorak/obecnie dom nr 68 – pozostałości zespołu folwarcznego, Kłodzisko
nr 68, działka ewidencyjna nr 131
- 8.4. Chlew – pozostałości zespołu folwarcznego, Kłodzisko 68, działka ewidencyjna
nr 131
- 8.5. Dom nr 25, Kłodzisko nr 25, działka ewidencyjna nr 56

8.6. Dom nr 35, Kłodzisko nr 35, działka ewidencyjna nr 1

9. Kobusz:

9.1. Cmentarz ewangelicki, nieczynny/obecnie teren leśny, Kobusz, działka ewidencyjna nr 80120

10. Lubowo:

10.1. Dom nr 4, Lubowo nr 4, działka ewidencyjna nr 44

10.2. Budynek inwentarski/gospodarczy – zagroda nr 17, Lubowo nr 17, działka ewidencyjna nr 136/3

10.3. Budynek gospodarczy – zagroda nr 17, Lubowo nr 17, działka ewidencyjna nr 136/3

10.4. Dom nr 18, Lubowo nr 18, działka ewidencyjna nr 133

10.5. Cmentarz ewangelicki – nieczynny/obecnie teren leśny, Lubowo, działka ewidencyjna nr 145

10.6. Cmentarz ewangelicki - nieczynny/obecnie teren leśny, Lubowo Drugie, działka ewidencyjna nr 853

10.7. Szkoła/obecnie dom mieszkalny nr 6, Lubowo Drugie nr 6, działka ewidencyjna nr 867/1

10.8. Cmentarz ewangelicki – nieczynny/obecnie teren leśny, Lubowo Zdroje, działka ewidencyjna nr 80313/5

11. Lutyniec:

11.1. Leśniczówka Lutyniec, Lutyniec nr 1, działka ewidencyjna nr 80166/6

12. Marianowo:

12.1. Dom pracowników folwarcznych nr 15 – pozostałość zespołu folwarcznego, Marianowo nr 15, działka ewidencyjna nr 39/2

13. Mokrz:

13.1. Dom pracowników kolei nr 1 – zespół stacji kolejowej, Mokrz 1, działka ewidencyjna nr 215

13.2. Dom pracowników kolei nr 2, Mokrz nr 2, działka ewidencyjna nr 216

- 13.3. Dom pracowników kolei nr 3 – zespół stacji kolejowej, Mokrz nr 3, działka ewidencyjna nr 912
- 13.4. Dom pracowników kolei nr 4, Mokrz nr 4, działka ewidencyjna nr 912
- 13.5. Budynek nr 5 przy stacji – zespół stacji kolejowej, Mokrz nr 5, działka ewidencyjna nr 912
- 13.6. Dom mieszkalny nr 9, Mokrz nr 9, działka ewidencyjna nr: 80175/4, 80175/6
- 13.7. Leśniczówka/obecnie dom mieszkalny – w zagrodzie leśnej, Mokrz nr 11, działka ewidencyjna nr 242

14. Nadolnik:

- 14.1. Dom mieszkalny nr 1/obecnie leśnictwo – zagroda nr 1, Nadolnik, działka ewidencyjna nr 80408/5
- 14.2. Budynek gospodarczy – zagroda nr 1, Nadolnik nr 1, działka ewidencyjna nr 80408/5
- 14.3. Stodoła zagroda nr 1, Nadolnik nr 1, działka ewidencyjna nr 80408/5

15. Nowa Wieś:

- 15.1. Pałac/obecnie Dom Pomocy Społecznej – zespół pałacowo folwarczny, Nowa Wieś, ul. Szamotulska 9, działka ewidencyjna nr 227/2
- 15.2. Oficyna I/obecnie dom mieszkalny nr 1 – zespół pałacowo – folwarczny, Nowa Wieś, ul. Parkowa 1, działka ewidencyjna nr 594/6
- 15.3. Oficyna II/obecnie dom mieszkalny nr 3 – zespół dworsko – folwarczny, Nowa Wieś, ul. Parkowa 3, działka ewidencyjna nr 590
- 15.4. Oficyna III/obecnie dom mieszkalny nr 4 – zespół dworsko - folwarczny, Nowa Wieś, ul. Parkowa 4, działka ewidencyjna nr 594/7
- 15.5. Park krajobrazowy – zespół pałacowo – folwarczny, Nowa Wieś, ul. Szamotulska 9, działka ewidencyjna nr 227/3
- 15.6. Budynek dawnego ogrodnictwa/obecnie dom mieszkalny nr 2 – zespół dworsko – folwarczny, Nowa Wieś, ul. Parkowa 2, działka ewidencyjna nr 595
- 15.7. Bramy wjazdowe do parku – zespół pałacowo - folwarczny, Nowa Wieś, działka ewidencyjna nr 227/2
- 15.8. Dom dzierżawcy/obecnie dom mieszkalny nr 6 – zespół dworsko - folwarczny, Nowa Wieś, ul. Parkowa 6, działka ewidencyjna nr 231/21

- 15.9. Obora/obecnie biura i magazyn – zespół dworsko – folwarczny, Nowa Wieś, ul. Parkowa 4, działka ewidencyjna nr 594/2
- 15.10. Stodoła/obecnie Stacja Kontroli Pojazdów i hala produkcyjna – zespół dworsko – folwarczny, Nowa Wieś, ul Lipowa 6, działka ewidencyjna nr: 231/26, 231/16
- 15.11. Spichlerz/obecnie budynek biurowy – zespół dworsko – folwarczny, Nowa Wieś, ul Lipowa 6, działka ewidencyjna nr 231/26
- 15.12. Dom stangreta/obecnie dom mieszkalny nr 10 – zespół dworsko – folwarczny, Nowa Wieś, ul. Szamotulska 10, działka ewidencyjna nr: 580-583
- 15.13. Dom pracowników folwarcznych – zespół dworsko - folwarczny, Nowa Wieś ul. Szamotulska 13, działka ewidencyjna nr: 599-604
- 15.14. Dom pracowników folwarcznych - zespół dworsko – folwarczny, Nowa Wieś, ul. Szamotulska 14, działka ewidencyjna nr: 605, 606, 608, 609, 611, 612
- 15.15. Dom pracowników folwarcznych – zespół dworsko – folwarczny, Nowa Wieś, ul. Szamotulska 15, działka ewidencyjna nr: 607, 610
- 15.16. Dom pracowników folwarcznych – zespół dworsko - folwarczny, Nowa Wieś, ul. Szamotulska 16, działka ewidencyjna nr: 552, 553, 422/15
- 15.17. Dom pracowników folwarcznych nr 1/3 – zespół dworsko – folwarczny, Nowa Wieś, ul. Staromiejska 1/3, działka ewidencyjna nr: 579/1-2
- 15.18. Dom pracowników folwarcznych nr 4/6 – zespół dworsko - folwarczny, Nowa Wieś, ul. Staromiejska 4/6, działka ewidencyjna nr: 585/6-9
- 15.19. Dom pracowników folwarcznych nr 8/10 – zespół dworsko – folwarczny, Nowa Wieś, ul. Staromiejska 8/10, działka ewidencyjna nr: 585/2 - 4
- 15.20. Dom pracowników folwarcznych nr 9/11 – zespół dworsko - folwarczny, Nowa Wieś, ul. Staromiejska 9/11, działka ewidencyjna nr: 615, 616
- 15.21. Dom pracowników folwarcznych nr 17 – zespół dworsko - folwarczny, Nowa Wieś, ul. Staromiejska 17, działka ewidencyjna nr: 585/13-16
- 15.22. Dom pracowników folwarcznych nr 19/21– zespół dworsko - folwarczny, Nowa Wieś, ul. Staromiejska 19/21, działka ewidencyjna nr: 575/17-20
- 15.23. Dom nr 11, Nowa Wieś, ul. Szkolna 11, działka ewidencyjna nr 109
- 15.24. Szkoła, Nowa Wieś, ul. Szkolna 5, działka ewidencyjna nr 184/3

16. Obelzanki:

- 16.1. Dom nr 4, Obelzanki nr 4, działka ewidencyjna nr 60/1

- 16.2.Dom nr 6, Obelzanki nr 6, działka ewidencyjna nr 57
16.3.Dom nr 8, Obelzanki nr 8, działka ewidencyjna nr 25/1

17. Olesin:

- 17.1.Dom nr 1 – pozostałości zespołu folwarcznego, Olesin nr 2, działka ewidencyjna nr 6
17.2.Budynek inwentarski – pozostałości zespołu folwarcznego, Olesin, działka ewidencyjna nr 6

18. Olin:

- 18.1.Dom mieszkalny pracowników folwarcznych nr 1/obecnie dom mieszkalny – zespół folwarczny, Olin nr 1, działka ewidencyjna nr: 61/6, 61/13, 61/15
18.2.Stodoła/obecnie dom i magazyn – zespół folwarczny, Olin nr 2, działka ewidencyjna nr 58/2

19. Pakawie:

- 19.1.Dom nr 16 w zespole folwarcznym, Pakawie nr 16, działka ewidencyjna nr 34/3
19.2.Wozownia/obecnie garaż – w zespole folwarcznym, Pakawie nr 16, działka ewidencyjna nr 34/3
19.3. Stajnia – zespół folwarczny, Pakawie nr 16, działka ewidencyjna nr 34/3
19.4. Spichlerz/obecnie magazyn - zespół folwarczny, Pakawie nr 16, działka ewidencyjna nr 34/3

20. Pierwoszewo:

- 20.1.Stodoła/obecnie częściowo funkcje mieszkalna i magazynowa – pozostałości zespołu folwarcznego, Pierwoszewo 1, działka ewidencyjna nr 284/2

21. Piła:

- 21.1.Dom nr 1, Piła nr 1, działka ewidencyjna nr 1

22. Popowo:

- 22.1.Szkoła/obecnie dom nr 31, Popowo 31, działka ewidencyjna nr 276/1

- 22.2. Dom młynarza/obecnie dom mieszkalny nr 36 – zagroda młynarska, Popowo nr 36, działka ewidencyjna nr: 21, 23/1, 23/2
- 22.3. Budynek gospodarczy – zagroda młynarska nr 36, Popowo nr 36, działka ewidencyjna nr 21
- 22.4. Stajnia – zespół młynarski nr 36, Popowo nr 36, działka ewidencyjna nr 21
- 22.5. Cmentarz ewangelicki, nieczynny/obecnie nieużytek, Popowo, działka ewidencyjna nr 100

23. Pożarowo:

- 23.1. Szkoła/obecnie dom mieszkalny nr 16, Pożarowo nr 16, działka ewidencyjna nr 26/3
- 23.2. Pałac – zespół pałacowo – folwarczny, Pożarowo nr 2, działka ewidencyjna nr 19/2
- 23.3. Park krajobrazowy – zespół pałacowo – folwarczny, Pożarowo nr 2, działka ewidencyjna nr 19/2
- 23.4. Rządcówka/obecnie dom mieszkalny – zespół pałacowo – folwarczny, Pożarowo 1, działka ewidencyjna nr 28/14
- 23.5. Ubikacja przy rządcówce – zespół pałacowo – folwarczny, Pożarowo 1, w podwórzu gospodarczym, działka ewidencyjna nr 28/14
- 23.6. Stajnia koni wyjazdowych/obecnie magazyn – zespół pałacowo – folwarczny, Pożarowo, działka ewidencyjna nr: 28/23, 28/19
- 23.7. Obora I – ob. budynek magazynowy zespół pałacowo – folwarczny, Pożarowo, działka ewidencyjna nr 28/23
- 23.8. Obora II/obecnie magazyn – zespół pałacowo folwarczny, Pożarowo, działka ewidencyjna nr 28/23
- 23.9. Mostek I – zespół pałacowo folwarczny, Pożarowo, działka ewidencyjna nr 19/2
- 23.10. Mostek II – zespół pałacowo- folwarczny, Pożarowo, działka ewidencyjna nr 19/2
- 23.11. Owczarnia/obecnie magazyn – zespół pałacowo folwarczny, Pożarowo, działka ewidencyjna nr 28/21
- 23.12. Kamień graniczny z herbem Łódzia, Pożarowo, działka ewidencyjna nr 72
- 23.13. Gorzelnia/obecnie budynek biurowy – zespół pałacowo folwarczny, Pożarowo nr 3, działka ewidencyjna nr 28/23
- 23.14. Stodoła I – zespół pałacowo – folwarczny, Pożarowo, działka ewidencyjna nr 28/19
- 23.15. Stodoła II - zespół pałacowo - folwarczny, Pożarowo, działka ewidencyjna nr 28/19

- 23.16. Spichlerz/obecnie magazyn – zespół pałacowo folwarczny, Pożarowo, działka ewidencyjna nr 28/19
- 23.17. Ogrodzenie - zespół pałacowo – folwarczny, Pożarowo, działka ewidencyjna nr 28/23
- 23.18. Dom mieszkalny pracowników folwarcznych nr 5 – zespół pałacowo – folwarczny, Pożarowo nr 5, działka ewidencyjna nr: 34/16, 34/17
- 23.19. Dom mieszkalny pracowników folwarcznych – zespół pałacowo - folwarczny, Pożarowo nr 8, działka ewidencyjna nr: 34/10 - 13

24. Pustelnia:

- 24.1. Leśniczówka – zespół leśniczówki, Pustelnia, działka ewidencyjna nr 80361/4
- 24.2. Budynek inwentarski – zespół leśniczówki, Pustelnia, działka ewidencyjna nr 80361/4

25. Rzecin:

- 25.1. Szkoła/obecnie sala wiejska i dom nr 9, Rzecin nr 9, działka ewidencyjna nr 7/1
- 25.2. Budynek gospodarczy – zespół szkoły, Rzecin nr 9, działka ewidencyjna nr 7/1
- 25.3. Ubikacje przy szkole – zespół szkoły, Rzecin nr 9, działka ewidencyjna nr 7/1
- 25.4. Dom nr 3, Rzecin nr 3, działka ewidencyjna nr 47
- 25.5. Dom nr 7, Rzecin nr 7, działka ewidencyjna nr 140
- 25.6. Dom nr 10, Rzecin nr 10, działka ewidencyjna nr 9
- 25.7. Dom nr 16, Rzecin nr 16, działka ewidencyjna nr 14
- 25.8. Dom nr 29, Rzecin nr 29, działka ewidencyjna nr 36
- 25.9. Cmentarz ewangelicki, nieczynny/obecnie nieużytek, Rzecin, działka ewidencyjna nr 10

26. Samita:

- 26.1. Leśniczówka – zespół leśniczówki, Samita, działka ewidencyjna nr 80334/2
- 26.2. Kamienny drogowskaz na Samitę, Samita, działka ewidencyjna nr 80334/2

27. Samołęż

- 27.1. Szkoła/obecnie dom mieszkalny nr 20 (pustostan), Samołęż nr 20, działka ewidencyjna nr 181/1

- 27.2. Budynek gospodarczy przy szkole (pustostan), Samołęż nr 20, działka ewidencyjna nr 181/1
- 27.3. Rządcówka/obecnie dom mieszkalny nr 69 – zespół folwarczny, Samołęż nr 69, dz. ew. nr 64/6
- 27.4. Obora ze spichlerzem – zespół folwarczny, Samołęż, działka ewidencyjna nr 64/6
- 27.5. Owczarnia/obecnie chlewnia – zespół folwarczny, Samołęż, działka ewidencyjna nr 65/1
- 27.6. Stodoła – zespół folwarczny, działka ewidencyjna nr 62
- 27.7. Stodoła – zespół folwarczny (w stanie ruiny), Samołęż, działka ewidencyjna nr 66
- 27.8. Włodarówka/obecnie dom mieszkalny nr 63, Samołęż nr 63, działka ewidencyjna nr 43
- 27.9. Dom pracowników folwarcznych nr 64 – zespół folwarczny, Samołęż nr 64, działka ewidencyjna nr: 44, 45
- 27.10. Dom pracowników folwarcznych nr 65 – zespół folwarczny, Samołęż nr 65, działka ewidencyjna nr: 46/1, 47
- 27.11. Dom pracowników folwarcznych nr 66, zespół folwarczny, Samołęż nr 66, działka ewidencyjna nr: 48, 49
- 27.12. Dom pracowników folwarcznych nr 67 – zespół folwarczny, Samołęż nr 67, działka ewidencyjna nr: 50, 51/1
- 27.13. Dom nr 19 – zespół domu, Samołęż nr 19, dz ew. nr 198
- 27.14. Budynek gospodarczy – zespół domu nr 19, Samołęż nr 19, działka ewidencyjna nr 198
- 27.15. Dom nr 24, Samołęż nr 24, działka ewidencyjna nr 204
- 27.16. Dom nr 29, Samołęż nr 29, działka ewidencyjna nr 208
- 27.17. Dom nr 33, Samołęż nr 33, działka ewidencyjna nr 212
- 27.18. Dom nr 36/obecnie pustostan, Samołęż nr 36, działka ewidencyjna nr 215
- 27.19. Dom nr 37, Samołęż nr 37, działka ewidencyjna nr 216
- 27.20. Dom nr 61, Samołęż nr 61, działka ewidencyjna nr 9

28. Smolnica:

- 28.1. Młyn/obecnie nieużytek - zagroda młynarska, Smolnica, działka ewidencyjna nr 107/3

- 28.2.Dom młynarza/obecnie w zagrodzie nr 3 – zespół młyna, Smolnica nr 3, działka ewidencyjna nr 107/1
- 28.3.Budynek gospodarczy przy młynie/obecnie w zagrodzie nr 3 - budynek agroturystyczny – zespół młynarski, Smolnica nr 3, działka ewidencyjna nr 107/1
- 28.4.Rządcówka/obecnie dom nr 1 – zespół folwarczny, Smolnica nr 1, działka ewidencyjna nr: 146, 147
- 28.5.Czworak/obecnie dom nr 2 – zespół folwarczny, Smolnica nr 2, działka ewidencyjna nr 144
- 28.6.Czworak/obecnie dom nr 4 - zespół folwarczny, Smolnica nr 4, działka ewidencyjna nr 143

29. Stare Miasto:

- 29.1.Dom pracowników folwarcznych/obecnie dom nr 15 – zespół folwarczny, Stare Miasto 15, działka ewidencyjna nr: 56/1, 56/3
- 29.2.Dom pracowników folwarcznych/obecnie dom nr 16 – zespół folwarczny, Stare Miasto nr 16, działka ewidencyjna nr 57
- 29.3.Dom pracowników folwarcznych/obecnie dom nr 18 – zespół folwarczny, Stare Miasto nr 18, działka ewidencyjna nr 55/2
- 29.4.Dom nr 2/obecnie pustostan, Stare Miasto nr 2, działka ewidencyjna nr 72

30. Szklarnia:

- 30.1. Dom nr 3 – w dawnym zespole folwarcznym, Szklarnia nr 3, działka ewidencyjna nr 179/8
- 30.2. Chlewnia/obecnie Strzelnica – zespół folwarczny, Szklarnia, działka ewidencyjna nr 179/40

31. Wartosław:

- 31.1.Układ ruralistyczny wsi, Wieś Wartosław
- 31.2.Kaplica pw. Św. Trójcy i Św. Łukasza Ewangelisty, Wartosław, działka ewidencyjna nr 536
- 31.3.Kościół po ewangelicki p.w. Najświętszego Serca Jezusa, obecnie kościół rzymsko – katolicki, Wartosław, działka ewidencyjna nr 97

- 31.4. Pastorówka przy kościele poewangelickim/obecnie dom mieszkalny nr 27, działka ewidencyjna nr 216/2
- 31.5. Szkoła/obecnie hotel i restauracja - zespół szkoły, Wartosław nr 18, działka ewidencyjna nr: 152, 153
- 31.6. Dom nr 2 - zespół domy nr 2, Wartosław nr 2, działka ewidencyjna nr 126
- 31.7. Stodoła – zespół domu nr 2, Wartosław nr 2, działka ewidencyjna nr 126
- 31.8. Dom nr 3 – zespół domu nr 3, Wartosław nr 3, działka ewidencyjna nr 104
- 31.9. Budynek gospodarczy – zespół domu nr 3, Wartosław nr 3, działka ewidencyjna nr 104
- 31.10. Dom nr 4, Wartosław nr 4, działka ewidencyjna nr: 105, 106
- 31.11. Dom nr 6, Wartosław nr 6, działka ewidencyjna nr 130
- 31.12. Dom nr 7, Wartosław nr 7, działka ewidencyjna nr 133
- 31.13. Dom nr 8, Wartosław nr 8, działka ewidencyjna nr 135
- 31.14. Dom nr 9, Wartosław nr 9, działka ewidencyjna nr 136
- 31.15. Dom nr 10, Wartosław nr 10, działka ewidencyjna nr 137
- 31.16. Dom nr 11, Wartosław nr 11, działka ewidencyjna nr 117
- 31.17. Dom nr 12, Wartosław nr 12, działka ewidencyjna nr 193/3
- 31.18. Budynek gospodarczy – zespół domu nr 12, Wartosław nr 12, działka ewidencyjna nr: 193/3, 193/4
- 31.19. Dom nr 13, Wartosław nr 13, działka ewidencyjna nr 159
- 31.20. Dom nr 14, Wartosław nr 14, działka ewidencyjna nr 158
- 31.21. Dom nr 15, Wartosław nr 15, działka ewidencyjna nr: 156, 157
- 31.22. Dom nr 16, Wartosław nr 16, działka ewidencyjna nr 155
- 31.23. Dom nr 17, Wartosław nr 17, działka ewidencyjna nr 154
- 31.24. Dom nr 19, Wartosław nr 19, działka ewidencyjna nr 151
- 31.25. Dom nr 20, Wartosław nr 20, działka ewidencyjna nr 150
- 31.26. Dom nr 21, Wartosław nr 21, działka ewidencyjna nr 149
- 31.27. Dom nr 22, Wartosław nr 22, działka ewidencyjna nr 148
- 31.28. Dom nr 23, Wartosław nr 23, działka ewidencyjna nr: 145, 146
- 31.29. Dom nr 28, Wartosław nr 28, działka ewidencyjna nr 217
- 31.30. Dom nr 29, Wartosław nr 29, działka ewidencyjna nr 220
- 31.31. Dom nr 30, Wartosław nr 30, działka ewidencyjna nr 221
- 31.32. Dom nr 31, Wartosław nr 31, działka ewidencyjna nr 222

- 31.33. Dom nr 32, Wartosław nr 32, działka ewidencyjna nr 223
- 31.34. Dom nr 33, Wartosław nr 33, działka ewidencyjna nr 224
- 31.35. Dom nr 34, Wartosław nr 34, działka ewidencyjna nr 225
- 31.36. Dom nr 36, Wartosław nr 36, działka ewidencyjna nr 227
- 31.37. Dom nr 37, Wartosław nr 37, działka ewidencyjna nr 228/2
- 31.38. Dom nr 38, Wartosław nr 38, działka ewidencyjna nr 229
- 31.39. Dom nr 39, Wartosław nr 39, działka ewidencyjna nr 230
- 31.40. Dom nr 40, Wartosław nr 40, działka ewidencyjna nr 231
- 31.41. Dom nr 41, Wartosław nr 41, działka ewidencyjna nr 232
- 31.42. Dom nr 42, Wartosław nr 42, działka ewidencyjna nr 233
- 31.43. Dom nr 43, Wartosław nr 43, działka ewidencyjna nr 234
- 31.44. Dom nr 44, Wartosław nr 44, działka ewidencyjna nr 235
- 31.45. Dom nr 45, Wartosław nr 45, działka ewidencyjna nr 266/1
- 31.46. Dom nr 47, Wartosław nr 47, działka ewidencyjna nr 264
- 31.47. Dom nr 50, Wartosław nr 50, działka ewidencyjna nr 260
- 31.48. Dom nr 51, Wartosław nr 51, działka ewidencyjna nr 258
- 31.49. Dom nr 52, Wartosław nr 52, działka ewidencyjna nr 257
- 31.50. Dom nr 53, Wartosław nr 53, działka ewidencyjna nr 256
- 31.51. Dom nr 54 – zagroda w zespole, Wartosław nr 54, działka ewidencyjna nr 255
- 31.52. Budynek gospodarczy – zagroda w zespole nr 54, Wartosław nr 54, działka ewidencyjna nr 255
- 31.53. Dom mieszkalny nr 56 – zagroda w zespole nr 56, Wartosław nr 56, działka ewidencyjna nr 253
- 31.54. Stodoła – w zespole nr 56, Wartosław nr 56, działka ewidencyjna nr 253
- 31.55. Dom nr 59, Wartosław nr 59, działka ewidencyjna nr 441
- 31.56. Dom nr 60, Wartosław nr 60, działka ewidencyjna nr 442
- 31.57. Dom nr 61, Wartosław nr 61, działka ewidencyjna nr 444
- 31.58. Dom nr 62, Wartosław nr 62, działka ewidencyjna nr 445
- 31.59. Dom nr 63, Wartosław nr 63, działka ewidencyjna nr 446
- 31.60. Dom nr 64, Wartosław nr 64, działka ewidencyjna nr 447
- 31.61. Dom nr 66, Wartosław nr 66, działka ewidencyjna nr 450
- 31.62. Dom nr 67, Wartosław nr 67, działka ewidencyjna nr: 451/1, 451/2
- 31.63. Dom nr 68, Wartosław nr 68, działka ewidencyjna nr 452

- 31.64. Dom nr 69, Wartosław nr 69, działka ewidencyjna nr 453
- 31.65. Dom nr 70, Wartosław nr 70, działka ewidencyjna nr 454
- 31.66. Dom nr 71, Wartosław nr 71, działka ewidencyjna nr 455
- 31.67. Dom nr 72, Wartosław nr 72, działka ewidencyjna nr 456
- 31.68. Dom nr 73, Wartosław nr 73, działka ewidencyjna nr 457/1
- 31.69. Cmentarz ewangelicki – zamknięty, Wartosław, działka ewidencyjna nr 93
- 31.70. Cmentarz rzymsko - katolicki, Wartosław, działka ewidencyjna nr 536
- 31.71. Cmentarz żydowski – zamknięty, Wartosław, działka ewidencyjna nr 474
- 31.72. Wiatrak koźlak – pozostałości/ruina, Wartosław, działka ewidencyjna nr 407
- 31.73. Dom młynarza nr 77, Wartosław nr 77, działka ewidencyjna nr 415

32. Wierzchocin:

- 32.1. Szkoła/obecnie dom mieszkalny, Wierzchocin 19, działka ewidencyjna nr 143/1
- 32.2. Dom właściciela majątku/obecnie dom mieszkalny, Wierzchocin nr 9, działka ewidencyjna nr 157/4
- 32.3. Rządówka/obecnie dom mieszkalny – zespół folwarczny, Wierzchocin nr 23a, działka ewidencyjna nr 124/2
- 32.4. Dom pracowników folwarcznych nr 12/obecnie dom mieszkalny – zespół folwarczny, Wierzchocin nr 12, działka ewidencyjna nr 148/4
- 32.5. Dom pracowników folwarcznych nr 13/obecnie dom mieszkalny – zespół folwarczny, działka ewidencyjna nr: 148/5, 148/6
- 32.6. Stodoła ze spichlerzem/obecnie magazyn – zespół folwarczny, Wierzchocin, działka ewidencyjna nr 157/19

33. Witoldowo – Chojno :

- 33.1. Dom nr 3 – pozostałości zespołu folwarcznego, Witoldowo – Chojno nr 3, działka ewidencyjna nr 737/3

34. Wróblewo:

- 34.1. Szkoła/obecnie dom mieszkalny, Wróblewo nr 41, działka ewidencyjna nr 18
- 34.2. Pałac – zespół dworsko – folwarczny, Wróblewo 54, działka ewidencyjna nr 14/51
- 34.3. Kaplica p.w. Św. Stanisława Bpa. – zespół dworsko folwarczny, Wróblewo, działka ewidencyjna nr 14/51
- 34.4. Park krajobrazowy – zespół dworsko – folwarczny, działka ewidencyjna nr 14/51

- 34.5. Lodownia – zespół dworsko - folwarczny, Wróblewo, działka ewidencyjna nr 14/51
- 34.6. Pomnik pamięci Józefa Kwileckiego – zespół dworsko - folwarczny, Wróblewo, działka ewidencyjna nr 14/51
- 34.7. Kapliczka Św. Jana Nepomucena – zespół dworsko – folwarczny, Wróblewo, działka ewidencyjna nr 22/24
- 34.8. Dom mieszkalny – zespół dworsko – folwarczny, Wróblewo 49/50, działka ewidencyjna nr: 14/11, 14/12
- 34.9. Obora I/obecnie magazyn – zespół dworsko – folwarczny, działka ewidencyjna nr 14/47
- 34.10. Obora II – zespół dworsko - folwarczny, Wróblewo, działka ewidencyjna nr 14/52
- 34.11. Obora III/obecnie magazyn – zespół dworsko – folwarczny, Wróblewo, działka ewidencyjna nr 14/52
- 34.12. Spichlerz/obecnie magazyn – zespół dworsko - folwarczny, Wróblewo, działka ewidencyjna nr 14/45
- 34.13. Stajnia/obecnie magazyn, Wróblewo, działka ewidencyjna nr 14/46
- 34.14. Wozownia/obecnie magazyn, Wróblewo, działka ewidencyjna nr 14/51
- 34.15. Stodoła – zespół dworsko - folwarczny, Wróblewo, działka ewidencyjna nr 14/36
- 34.16. Gorzelnia/obecnie dom mieszkalny i administracyjny – zespół dworsko – folwarczny, Wróblewo nr 51/52, działka ewidencyjna nr 14/43
- 34.17. Kuźnia/obecnie magazyn zespół dworsko – folwarczny, Wróblewo, działka ewidencyjna nr 14/51
- 34.18. Dom pracowników folwarcznych nr 47 – zespół dworsko – folwarczny, Wróblewo, nr 47, działka ewidencyjna nr 14/19
- 34.19. Dom nr 11/obecnie pustostan, Wróblewo nr 11, działka ewidencyjna nr 37
- 34.20. Dom nr 25, Wróblewo nr 25, działka ewidencyjna nr 32
- 34.21. Dom nr 38, Wróblewo nr 38, działka ewidencyjna nr 14/30
- 34.22. Dom nr 57 – dom pracowników folwarcznych zespół dworsko - folwarczny, Wróblewo nr 57, działka ewidencyjna nr: 14/38, 14/39

3.3 Zabytki ruchome

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* przez zabytek ruchomy należy rozumieć rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową (art. 3 pkt 1, 3).

W praktyce termin ten obejmuje dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego, sztuki użytkowej, kolekcje stanowiące zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne (zwłaszcza militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i ordery), wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej, rękodzieła i inne obiekty etnograficznymi, a także przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne i wybitne postacie (art. 6, ust. 1 pkt 1).

Zdecydowaną większość zabytków ruchomych w Polsce, jak i na terenie województwa wielkopolskiego stanowią zabytki ruchome związane z kulturą sakralną, a dokładniej – zabytki stanowiące wyposażenie świątyń. Tendencja ta widoczna jest również na terenie gminy Wronki, gdzie największy udział zabytków ruchomych stanowią elementy wyposażenia zabytkowych kościołów – głównie we Wronkach, Biezdrowie i Wartosławiu. Są to przede wszystkim ołtarze, rzeźby, obrazy, witraże, naczynia, czy też szaty liturgiczne. Do zabytków ruchomych znajdujących się na terenie gminy Wronki należą:

Biezdrowo

- Wyposażenie kościoła p.w. Św. Mikołaja, XVI w. -XIX w. – **15 obiektów**, B-99, 30.06.1971 r.,
 - ołtarz, krucyfiks, obrazy, rzeźby, płyty nagrobne, przedmioty rzemiosła artystycznego, ornat, kapy.

Wartosław

- Wyposażenie kościoła p.w. Św. Trójcy i Św. Łukasza, XVIII w. -XIX w. – **6 obiektów**, B-161, 07.12.1974 r.
 - ołtarz, rzeźby i obrazy.

Wronki

- Wyposażenie kościoła p.w. Św. Katarzyny, XVI w. -XVIII w. – **23 obiekty**, B-109, 21.09.1971 r.
 - dzwon (obiekt z 1799 r. - nieistniejący), ołtarze, zespół 13 rzeźb, tablice epitafijne, obiekty rzemiosła artystycznego.
- Wyposażenie kościoła p.w. Zwiastowania NMP, XIX w. -XX w. – **30 obiektów**, B-162, 07.12.1971 r. oraz 543/Wlkp/B, 02.01.2020 r.

Wróblewo

- Wyposażenie kaplicy dworskiej oraz parku we Wróblewie XVIII – XIX w. – **5 obiektów**, B-104 z dnia 30 czerwca 1971 r.
 - portal kaplicy z 1855 r.,
 - figura NMP Niepokalanej z 1785 r.,
 - figura św. Wawrzyńca z 1785 r.,
 - figura św. Jana Nepomucena z 1785 r.,
 - pomnik poświęcony pamięci Józefa Kwileckiego z 1860 r.

Oprócz najcenniejszych zabytków ruchomych, które zostały objęte ochroną na podstawie wpisu do rejestru zabytków, na terenie gminy Wronki znajdują się również inne cenne obiekty nieruchome związane z kultem religijnym. Wśród nich wyróżnić można wyposażenie poewangelickiego kościoła w Wartosławiu, ale również istniejące przydrożne kapliczki i figury.

3.4 Zabytki archeologiczne

Zgodnie z definicją określoną w art. 3 pkt 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* **przez zabytek archeologiczny rozumieć należy zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.**

Do zabytków archeologicznych podlegających ochronie należą przede wszystkim:

- pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyska,
- kurhany,
- relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Wpis do ewidencji zabytków archeologicznych zabytków nie tylko informuje o istnieniu nieruchomości zabytku archeologicznego, ale też odgrywa kluczową rolę w jego ochronie. Na podstawie informacji o zewidencjonowanych stanowiskach archeologicznych w danej przestrzeni formułowane są ustalenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowych i wielu innych dokumentach i aktach, które wymagają uwzględnienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Na mocy ustaleń zawartych w ww. dokumentach oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami, na inwestorów, którzy zamierzają przystąpić do prac i robót ziemnych na obszarze, na którym zewidencjonowane zostały zabytki archeologiczne wpisane do rejestru lub ewidencji zabytków, nakładany jest obowiązek prowadzenia badań archeologicznych, w zakresie określonym przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. Wpis do rejestru zabytków nieruchomych bądź ewidencji zabytków jest więc podstawowym narzędziem ochrony zabytków archeologicznych w procesie inwestycyjnym.

Strefy występowania skupiska stanowisk archeologicznych, zostały uwzględnione w ustaleniach i w części graficznej obowiązującego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (2018). Uwzględniono na nim również lokalizację stanowisk znajdujących się w rejestrze zabytków oraz tych, które zostały ujęte w gminnej i wojewódzkiej ewidencji zabytków. Ustalenia związane z ochroną dziedzictwa i opieką nad zabytkami zawarte są również w obowiązujących miejscowych planach, które w swoich granicach przestrzennych zawierają zabytki nieruchome objęte ochroną konserwatorską. Szczegółowe ustalenia formułowane są w procedurze opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w uzgodnieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Ewidencjonowanie zasobów dziedzictwa archeologicznego, a następnie wpis do rejestru zabytków bądź ewidencji zabytków ma więc niezwykle istotną rolę w ochronie dziedzictwa archeologicznego. Z tego względu w 1978 roku uruchomiono program badawczy – **Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP)**, polegający na poszukiwaniu i ewidencjonowaniu stanowisk archeologicznych przy pomocy badań powierzchniowych. W tym celu obszar Polski został podzielony siatką na mniejsze obszary, którym następnie nadano odpowiednią numerację i w ich obrębie prowadzono badania powierzchniowe, których celem było zewidencjonowanie stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w ich obrębie. Stanowiska archeologiczne zewidencjonowane w ten sposób i powstała dokumentacja zostały przekształcone w wojewódzką i krajową ewidencję zabytków archeologicznych i służy obecnie do prowadzenia wszelkich działań konserwatorskich w tym zakresie.

3.4.1 Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

Wśród stanowisk archeologicznych zlokalizowanych na terenie gminy Wronki, które zostały ujęte w rejestrze zabytków archeologicznych województwa wielkopolskiego znajdują się:

- **Chojno stan. 1, ob. AZP 46-20/1** – cmentarzysko z epoki brązu, chronologia IV-V okres epoki brązu, nr rej. 1360/A decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dnia 28.03.1972 r. (wpisane do księgi C Województwa Wlkp. pod nr rejestru: 424/Wlkp/C dnia 07.03.2012 r.);
- **Pierwoszewo stan. 1, ob. AZP 46-22/55** – grodzisko średniowieczne, nr rej. 668/A decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dnia 10.07.1969 r.;
- **Popowo – Krzywołaka stan. 7, ob. AZP 46-22/3** – cmentarzysko z epoki brązu, nr rej. 1361/A decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dnia 28.03.1972 r., (wpisane do księgi C Województwa Wlkp. pod nr rejestru: 425/Wlkp/C dnia 07.03.2012 r.);
- **Wartosław stan. 1, ob. AZP 46-21/33** – cmentarzysko z epoki brązu chronologia IV-V okres brązu, nr rej. 665/A decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dnia 25.06.1969 r., (wpisane do księgi C Województwa Wlkp. pod nr rejestru: 452/Wlkp/C dnia 04.03.2013 r.);

- **Wróblewo stan. 23, ob. AZP 47-22/25** – grodzisko wczesnośredniowieczne, nr rej. A-784 decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dnia 28.11.1996 r., (wpisane do księgi C Województwa Wlkp. pod nr rejestru: 427/Wlkp/C dnia 23.03.2012 r.);
- **Wronki stan. 1, ob. AZP 46-22/31** – cmentarzysko z epoki brązu, nr rej. 656/A decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dnia 25.06.1969 r.,
- **Stróžki stan. 9, ob. AZP 46-22/49** – cmentarzysko z epoki brązu, nr rej. 242/1315.,
- **Wronki stan. 49, ob. AZP 46-22/163** – cmentarzysko kurhanowe z wczesnego okresu wpływów rzymskich, nr rej. 455/Wlkp/C. decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dnia 01.02.2018 r.

W przypadku stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich prac ziemnych naruszających strukturę gruntu, a prace porządkowe prowadzone w ich obrębie wymagają uzgodnienia z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków.

3.4.2 Stanowiska archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków archeologicznych

Gmina Wronki prowadzi gminną ewidencję zabytków nieruchomych dotyczącą zabytków archeologicznych, prowadzoną w formie zbioru kart adresowych, która została przyjęta przez Burmistrza Miasta i Gminy Wronki Zarządzeniem nr Nr 17/2017 z dnia 5 kwietnia 2017 r. w *sprawie prowadzenia Gminnej Ewidencji Zabytków Nieruchomych dotyczącej zabytków archeologicznych*.

Zgodnie z załącznikiem do ww. zarządzenia, ujętych w niej jest w sumie 467 stanowisk archeologicznych, zewidencjonowanych w trakcie badań związanych z AZP, z czego zdecydowaną większość stanowią ślady związane z dawnym osadnictwem. Oprócz nich w gminnej ewidencji znajdują się w również dawne cmentarzyska (20) oraz grodziska (3). Liczba stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji, w podziale na poszczególne miejscowości wygląda następująco:

1. Biezdrowo – 30 stanowisk,
2. Chojno – 58 stanowisk,
3. Ćmachowo – 32 stanowiska,
4. Głuchowo – 18 stanowisk,
5. Jasionna – 9 stanowisk,
6. Rzecin – 12 stanowisk,
7. Samołęż – 22 stanowiska,
8. Smolnica – 4 stanowiska,
9. Stare Miasto – 13 stanowisk,
10. Stróżki – 8 stanowisk,
11. Wartosław – 11 stanowisk,
12. Wierzchocin – 43 stanowiska,
13. Wronki – 36 stanowisk,
14. Wróblewo – 34 stanowiska,
15. Kłodzisko – 19 stanowisk,
16. Lubowo – 18 stanowisk,
17. Łucjanowo – 7 stanowisk,
18. Marianowo – 2 stanowiska,
19. Nowa Wieś – 15 stanowisk,
20. Obelzanki – 2 stanowiska,
21. Olesin – 7 stanowisk,
22. Oporowo – 5 stanowisk,
23. Pakawie – 10 stanowisk,
24. Pierwoszewo – 17 stanowisk,
25. Popowo – 27 stanowisk,
26. Pożarowo – 7 stanowisk.

Jak wspomniano wcześniej, w rozdziale 1.6.2⁵ przedstawiającym rys historyczny gminy, ziemie te posiadają długą i bogatą historię, sięgającą czasów prehistorycznych, a najstarsze odnalezione ślady działalności człowieka na tych ziemiach pochodzą z środkowej epoki kamienia – mezolitu (8000-4500 p. n. e.). Z tego okresu zewidencjonowanych zostało 40 stanowisk archeologicznych. W neolicie, czyli w młodszej epoce kamienia (4500-1800 p. n. e.) kształtowało się w głównie w terasach pradoliny Warty – w okolicach wsi Popowo, Pierwoszewo oraz Stróżki.

W epoce brązu nastąpił znaczący rozwój osadnictwa, co potwierdza ponad 350 zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych z tego okresu. Pochodzą one zarówno z kultury łużyckiej (1300-400 p. n. e.), jak i kultury pomorskiej (600-300 p. n. e.). W tym okresie osadnictwo najintensywniej kształtowało się w bezpośrednim sąsiedztwie cieków wodnych, głównie rzek Warty oraz Ostrorogi, ale również mniejszych cieków. Intensywny rozwój osadnictwa występował również w pobliżu jezior m.in. Samołęskiego i Głuchowskiego. Szczególnie charakterystyczne jest występowanie w tym regionie licznych osad i śladów kultury łużyckiej. Duże osady łużyckie zlokalizowane były przede wszystkim w Wierzchocinie (6 osad – m.in. stanowiska nr 11, 18, 41), Popowie (14 osad – m.in. stanowiska nr 24, 26, 27, 28), Wronkach (stanowisko nr 23), Pierwoszewie

⁵ patrz str. nr 20

(stanowisko nr 18) oraz Wróblewie (stanowisko nr 1). Z tego okresu pochodzą również liczne cmentarzyska popielnicowe, charakterystyczne dla kultury łużyckiej. Ich nazwa pochodzi od urn czyli inaczej popielnic, w których chowano prochy zmarłych i zakopywano je w zagłębieniach, tworząc płaskie groby. Pochodzące z okresu brązu cmentarzyska tego typu odkryto we Wronkach (kompleks 5 cmentarzysk), Nowej Wsi, Popowie, Ćmachowie, Lubowie, Wartosławiu i Kłodzisku. Niezwykle ciekawym odkryciem na tych ziemiach, było odkrycie cmentarzyska w Wartosławiu, na którym odnaleziono szczególnie rzadki i ciekawy grób odlewnika-metalurga wraz z wyposażeniem warsztatu. Został on odkryty podczas badań wykopaliskowych prowadzonych przez Muzeum Archeologiczne w Poznaniu w 2009 r., podczas których odkryto w sumie 82 groby, większość z nich była jednak w znacznym stopniu zniszczona. Co ciekawe, z uwagi na stosunkowo głębokie umiejscowienie grobowca odlewnika-metalurga w odróżnieniu od pozostałych, zachował się w stanie nienaruszonym.

Podobnie jak w epoce brązu, również w okresie wpływów rzymskich osadnictwo najintensywniej rozwijało się w sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych. Z tego okresu pochodzi ponad 140 stanowisk, które koncentrują się w głównie w obrębie Chojna, Strózek, Nowej Wsi, Biezdrowa, Popowa, Pierwoszewa, Wronek, Wróblewa, Wierzchocina, Wartosławia i Lubowa. Wśród nich szczególnie interesujące wydaje się być stanowisko kurhanowe, tworzące rozległy zespół funeralny, odkryte niedawno na terenie Wronek – stanowisko nr 49. Pochodzi ono z wczesnego okresu wpływów rzymskich i prawdopodobnie związane jest z kulturą przeworską.

Osadnictwo z okresu średniowiecza reprezentowane jest przez około 200 stanowisk archeologicznych. Oprócz dolin rzecznych i stref przybrzeżnych zbiorników wodnych sieć osadnicza zaczyna rozwijać się również na wysoczyznach. Osadnictwo skupia się głównie w obrębie większych miejscowości: Wronki, Chojno, Biezdrowo, Lubowo, Wartosław, Popowo, Nowa Wieś, Wierzchocin, Pierwoszewo, Jasionna, Rzecin czy też Głuchowo. W tym okresie kształtować się zaczął układ ww. miejscowości, który widoczny jest również obecnie. Z uwagi na obecność grodów w Pierwoszewie oraz Wróblewie, wokół tych miejscowości koncentrują się wczesnośredniowieczne stanowiska archeologiczne.

Stanowiska archeologiczne, które zostały odkryte w obrębie gminy Wronki, zewidencjonowane zostały głównie na skutek badań powierzchniowych, które określić można jako pierwszy stopień do ich pełnego rozpoznania. Na skutek poczynionych do tej pory głębszych i szerzej zakrojonych badań wyraźnie widać, że ziemie te mają do odkrycia

jeszcze wiele ciekawych i unikatowych znalezisk, które mogą dostarczyć wielu informacji o historii i kulturze tych terenów. Z tego również względu ochrona wszelkich zabytków archeologicznych jest niezwykle kluczowa, do czasu ich pełniejszego rozpoznania.

3.4.3 Stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej

Spośród wielu zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych, stanowiska o własnej formie krajobrazowej stanowią szczególny rodzaj zabytków archeologicznych. Tym co je wyróżnia na tle pozostałych jest fakt, że mogą być one dostrzeżone w przestrzeni przez jej zwykłego użytkownika, bez specjalistycznej wiedzy, uprawnień czy sprzętu. Do tej szczególnej grupy stanowisk archeologicznych należą kurhany i kopce ziemne stanowiące ślady cmentarzysk, wały podłużne będące resztkami systemów fortyfikacyjnych, grodziska, zamczyska oraz kościeliska, czyli miejsca po zniszczonych obiektach sakralnych.

Do stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej zlokalizowanych na obszarze gminy Wronki zaliczyć można m.in.:

- grodzisko wczesnośredniowieczne w Kłodzisku – stan. 1,
- grodzisko średniowieczne w Pierwoszewie – stan. 1,
- grodzisko wczesnośredniowieczne we Wróblewie – stan. 23,
- cmentarzysko kurhanowe z wczesnego okresu wpływów Rzymskich we Wronkach – stan. 49.

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Wronki

4.3 Stan zachowania i zagrożenia dla zabytków nieruchomych, ruchomych i dziedzictwa archeologicznego na terenie gminy

Zabytki nieruchome i ruchome

Zabudowa miasta Wronki składa się w głównej mierze z kamienic o wielkości i formach typowych dla architektury XIX i 1 połowy XX wieku, budynków użyteczności publicznej, a także kościoła, zespołu klasztorowego i zespołu Zakładu Karnego. Większość budynków mieszkalnych zbudowanych zostało w końcu XIX i w XX wieku. Są one w zadowalającym stanie technicznym, prowadzone są w nich bieżące naprawy i remonty. W najgorszej sytuacji są budynki parterowe powstałe w 1-3 ćw. XIX w., nakryte dwuspadowymi dachami, typowe dla małomiasteczkowej architektury. Wykazują one duże zużycie elementów konstrukcyjnych, będące po części brakiem prowadzenia bieżących napraw i remontów oraz stosowaniem prostej technologii i materiałów z czasu budowy. Wśród nich wyremontowana została w 2015 r. (z udziałem gminnej dotacji) willa Wilczewskich przy ul. Poznańskiej 61. W ramach prac m.in. uzupełniono ubytki tynku, wykonano malowanie elewacji i wymiany pokrycia dachowego wraz z wymianą orywnowania i rur spustowych, przeprowadzono również renowację i malowanie drzwi zewnętrznych, wymianę desek okapowych oraz malowanie klatki schodowej w budynku.

Znajdujący się na terenie miasta gotycki kościół parafialny pw. św. Katarzyny, zbudowany został w XVI w., jego stan techniczny należy ocenić jako dobry. W 2012 roku prowadzono roboty budowlane polegające na wymianie i wzmocnieniu skorodowanych elementów drewnianej więźby dachowej oraz wymianie dachówki karpiówki. W latach 2017-2018 przeprowadzono w kościele szereg działań remontowych związanych m.in. z naprawą elewacji, izolacją fundamentów oraz wymianą stolarki, wykonanie nowych tynków renowacyjnych wewnątrz kościoła, renowację stolarki w obiekcie. W latach 2020-2021 dokonano (z udziałem gminnych dotacji) renowacji wschodniej i północnej ściany

kościół wraz z izolacją fundamentów oraz wykonaniem stolarki okiennej i drzwiowej. Renowacji poddano już wszystkie elewacje kościoła, a obecnie planowane są prace we wnętrzu kościoła, na co wydane zostało pozwolenie konserwatorskie. Obecnie stan kościoła św. Katarzyny należy uznać za dobry.

Drugim zabytkowym kościołem jest kościół klasztorny ojców franciszkanów pw. Zwiastowania NMP. Budynek kościoła zbudowany został w stylu barokowym w 3 ćw. XVII w., wg projektu Krzysztofa Bonadury. Całe założenie klasztorne, wraz z zabytkowym kościołem, znajduje się w bardzo dobrym stanie technicznym, po przeprowadzonych w latach 1999-2000 pracach remontowo-restauratorskich, na elewacji i we wnętrzu kościoła. W roku 2019 dokonano (z udziałem gminnej dotacji) konserwacji i restauracji witraży w obu kaplicach bocznych wraz z wykonaniem przeszklenia termoizolacyjnego i zewnętrznego. Drobne prace remontowe wykonywane są w nim na bieżąco.

Kolejnym zabytkowym zespołem, na terenie miasta, jest zespół stacji kolejowej we Wronkach, w skład którego wchodzi budynek dworca kolejowego oraz budynek wodociągowej wieży ciśnień wpisany do rejestru zabytków pod nr rej.: 114/Wlkp/A decyzją z dnia 29 listopada 2002 r. Dworzec jest zadbane, w dobrym stanie technicznym, prowadzone są w nim na bieżąco prace remontowe. W 2006 r. wymieniono posadzkę w budynku i wyremontowano część stolarki. W kolejnych latach dokonano odnowienia elewacji i elementów dachu. W 2013 roku przeprowadzono prace adaptacyjne wewnątrz budynku mające na celu usprawnienie funkcjonowania obiektu. Dla budynku dworca kolejowego w latach 2013-2022 wydane zostało pozwolenie nr 686/2013/A z dnia 28 listopada 2013 r. na montaż urządzeń technicznych i pozwolenie nr 590/2018/A z dnia 4 sierpnia 2018 r. na prowadzenie robót budowlanych polegających na wykonaniu instalacji Systemu Dynamicznej Informacji Pasażerskiej. Prace objęte pozwoleniami zostały wykonane. Niestety pozostałe budynki wchodzące w skład zespołu dworca kolejowego są w gorszym stanie i wymagają interwencji konserwatorskiej. Dla budynku wodociągowej wieży ciśnień w latach 2013-2022 wydane zostało pozwolenie nr 316/2019/A z dnia 16 maja 2019 r. na prowadzenie robót budowlanych polegających na remoncie dachu wodociągowej wieży ciśnień, prace te nie zostały wykonane. Nakazem nr 7/2017 z dnia 22 lutego 2017 r. Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Poznaniu nałożył na PKP Polskie Koleje Państwowe S.A. nakaz przeprowadzenia robót

budowlanych i prac konserwatorskich przy zabytku, tj. wodociągowej wieży ciśnień w zespole dworca kolejowego. Do dnia dzisiejszego prace te nie zostały wykonane, nadal konieczna jest renowacja deskowania, na którym położone jest pokrycie dachowe – papa, oraz uzupełnienie rynien i opierzeń.

Cennym zabytkiem, powstałym ok. poł. XIX wieku, jest spichlerz, będący własnością Wronieckiego Ośrodka Kultury. Obiekt ten znajduje się w stanie dobrym, w 2004 r. rozpoczęły się prace w piwnicach budynku, mające na celu skucie zawilgoconych tynków i założenie nowych. Przełożenia i naprawy wymaga dach budynku, który ze względu na zły stan wymaga skutecznej interwencji. Wewnątrz budynku przeprowadzono prace zabezpieczające drewniane schody w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego. W 2015 r. dokonano w budynku m.in. przebudowy instalacji centralnego ogrzewania, ocieplono strop poddasza oraz założono urządzenie obniżające kapilarne podciąganie wód gruntowych. W roku 2024 właściciel planuje remont dachu. W następnych latach założono wypiaskowanie cegły z zewnątrz, a także częściowe dostosowanie budynku do przepisów przeciwpożarowych.

Znajdujący się w rejestrze zabytków budynek mieszkalny – kamienica przy ul. Poznańskiej 1, będący własnością prywatną, powstał na początku XX w. W skład zespołu budynków przy ul. Poznańskiej 1 wchodzi: budynek frontowy – kamienica, oficyna, spichlerz, magazyn drogerijny i kantor. Wpisany jest on do rejestru zabytków pod nr rejestrowym: 113/Wlkp/A decyzją z dnia 29 listopada 2002 r. W ostatnich latach nie było prowadzone przez organ ochrony zabytków postępowanie administracyjne dotyczące przedmiotowego zespołu budynków. Właściciele budynków dokonali naprawy i zabezpieczenia ściany szczytowej obiektu magazynowego. Od czasu oględzin przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków stan budynków nie polepszył się.

Na terenie miasta, oprócz kolejowej wieży ciśnień, znajduje się wodociągowa wieża ciśnień będąca obecnie własnością prywatną. Wieża powstała w 1893 r., dla zaopatrzenia w wodę pitną, znajdującego się w pobliżu kompleksu budynków więziennych. Obecnie obiekt jest nieużytkowany, a jego stan techniczny jest dostateczny. Znajdujący się nieopodal zespół budynków więziennych należy ocenić jako dobrze zachowany. Na bieżąco wykonywane są w nim naprawy i konserwacje. W 2012 r. nad skrzydłem "D" w części mieszkalnej przeprowadzono prace remontowe polegające na

remoncie dachu wraz z wymianą zniszczonego pokrycia. Zakład Karny we Wronkach ujęto w Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Wronki, położony jest on w obrębie historycznego układu urbanistycznego miasta Wronki, wpisanego do rejestru zabytków na podstawie decyzji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 16 marca 2007 r. pod nr rej.: 476/Wlkp/A. Na terenie Zakładu Karnego w latach 2012-2023 nie były prowadzone prace konserwatorskie, jednak prowadzone były roboty budowlane w zakresie ocieplenia i remontu dachów budynków oraz wymiany stolarki. Na roboty te uzyskano stosowne pozwolenia.

Na terenie gminy znajdują się cztery obiekty sakralne i cztery zespoły pałacowe. Kościoły znajdują się w Biezdrowie, Chojnie nad Wartą i w Wartosławiu (kościół poewangelicki oraz kaplica). Kościół w Biezdrowie pw. św. Krzyża i św. Mikołaja zbudowano w XV w., zapewne w stylu późnego gotyku. W 1784 r. budynek kościoła gruntownie przebudowano i dobudowano wieżę w latach 1889-1900, do prezbiterium dostawiono dwie kaplice boczne. W latach 1924-1926 przebudowano prezbiterium. W 2009 i 2010 r. przeprowadzono prace remontowe przy kopułach kaplicy, polegające m.in. na rozbiórce pokrycia dachowego, położeniu folii, nowym odeskowaniu, montażu rynien i wykonaniu pokrycia i obróbek blacharskich. Kościół w stanie dobrym, należy uzupełnić tylko niewielkie ubytki tynków na elewacjach budynku. Kościół parafialny w Chojnie nad Wartą pw. Chrystusa Króla, zbudowany został na początku XX w. Jego stan oceniany jest jako dobry. Ok. roku 2021 dokonany został remont dachu, wieży oraz odmalowano wnętrze kościoła. Odnowienia wymaga jedynie główna brama do kościoła. W Wartosławiu występują dwa kościoły. Filarialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, powstały na początku XX w. jako kościół ewangelicki, obecnie jest to kościół rzymskokatolicki, znajduje się w dobrym stanie technicznym. Drugi z kościołów pw. św. Trójcy i św. Łukasza Ewangelisty, pierwotnie pełnił funkcję kaplicy cmentarnej, stan zachowania dobry. W roku 2020 został przeprowadzony remont dachu kaplicy wraz naprawą konstrukcji i wymianą pokrycia dachowego. Został wydane również pozwolenie na dalsze prace związane z remontem ścian, sufitu i stolarki.

Zespoły pałacowo-parkowe znajdują się w Biezdrowie, Nowej Wsi, Pożarowie i Wróblewie. Każdy z pałaców w ww. zespołach posiada sztukaterię zdobiącą jego wnętrza. Zespół pałacowy w Biezdrowie z 1869 r. wzniesiony wg projektu Stefana Hebanowskiego, jest własnością prywatną i w ostatnich latach przeprowadzono w nim

prace remontowo-konserwatorskie mające na celu adaptację pałacu do celów mieszkalnych. Stan pałacu, po przeprowadzonych działaniach remontowych, ocenić należy na bardzo dobry. Zespół pałacowy w Nowej Wsi z lat 1874-1876 jest własnością powiatu szamotulskiego, użytkowany jako Dom Pomocy Społecznej. Pałac ten wymaga remontu elewacji, która częściowo jest w złym stanie. Na prace polegające na remoncie elewacji wydane zostało już pozwolenie konserwatorskie. Do zespołu pałacowego w Nowej Wsi należy również oficyna, przeznaczona obecnie na cele mieszkalne, która w części jest własnością Gminy Wronki. Gmina Wronki posiada w tejże oficynie jedynie dwa lokale mieszkalne, zarządza nią Wspólnota Mieszkaniowa ul. Parkowa 1 w Nowej Wsi. W 2020 roku, przy udziale dofinansowania gminnego, wykonano remont klatki schodowej, w zakresie renowacji ścian i schodów drewnianych, wymianę drzwi wejściowych i okien na klatce schodowej. Stan techniczny oficyny jest dostateczny, jednak dla przywrócenia budynkowi dawnego wyglądu konieczna jest zmiana pokrycia dachowego na dachówkę oraz konserwacja stolarki. Zespół pałacowy w Pożarowie, datowany na XVIII w., znacznie przebudowany i rozbudowany w 2 poł. XIX w., wpisany do rejestru zabytków decyzją z dnia 8 czerwca 1973 r. i 21 stycznia 2003 r. pod nr rej.: 1449/A, jest w trakcie prac remontowych i jego stan systematycznie się polepsza. W pałacu w ubiegłych latach przeprowadzono szereg kompleksowych działań związanych z remontem obiektu poczynając od wymiany dachu po fundamenty, piwnice i remont wnętrza. Obecnie cały czas są realizowane te prace i dotyczą m.in. pomieszczeń oraz elewacji budynku. Obiekt poddawany jest obecnie pełnej rewaloryzacji na podstawie obowiązujących pozwoleń w pełnej współpracy z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Prace nie zostały ukończone.

Zespół pałacowy we Wróblewie, będący własnością prywatną, powstał w połowie XIX w., został wpisany do rejestru zabytków, decyzją z dnia 11 kwietnia 1973 r., pod nr rej. A-1435. W jego skład wchodzi pałac i kaplica, w budynku mieszczą się biura i pomieszczenia mieszkalne. W ostatnich latach został on gruntownie wyremontowany i jego stan należy ocenić jako bardzo dobry. W ramach prowadzonych tam prac w 2010 r. dokonano remontu Kaplicy Przypałacowej, polegający m.in. na odnowieniu elewacji, remoncie okien i remoncie drzwi zewnętrznych.

Na terenie gminy znajduje się 5 parków wpisanych do rejestru zabytków. Parki występują przy zespołach pałacowych, a dodatkowo zachował się park dworski

w Ćmachowie będący własnością Gminy Wronki. Trzy parki są własnością prywatną: w Biezdrowie, Wróblewie i Pożarowie. Jedno założenie w Nowej Wsi jest własnością Powiatu Szamotulskiego. W bardzo dobrym stanie utrzymane jest założenie parkowe w Biezdrowie, które zachowało swoje pierwotne granice i układ kompozycyjny, na jego terenie, obok starodrzewu, występują młode nasadzenia. Zachował się również budynek pałacu, mieszczący się na terenie zespołu. Wszelkie prace porządkowe są w nim prowadzone na bieżąco. W stanie dobrym jest założenie parkowe we Wróblewie, również ono zachowało swoje pierwotne granice i układ kompozycyjny. W ostatnich latach przeprowadzono w nim prace renowacyjne i wykonywana jest bieżąca pielęgnacja założenia, pozwalająca zachować jego urokliwy charakter. Parki w Ćmachowie i Nowej Wsi są w dostatecznym stanie zachowania. Zarówno granice, jak i układ kompozycyjny tych parków jest przekształcony i zatarty przez występujący samosiew. Zachowały się również pierwotne zabudowania na terenie parków, z wyjątkiem Ćmachowa. W parku w Ćmachowie należy prowadzić prace sanitarno-pielęgnacyjne oraz przeprowadzić pełną rewitalizację założeń, podobnie w parku w Nowej Wsi, gdzie należy również uregulować podział nieruchomości, podzielonej obecnie pomiędzy dwóch właścicieli. W ostatnim z parków, w Pożarowie, wytyczone zostały jego historyczne granice. W parku stopniowo prowadzone są działania mające na celu przywrócenie jego wyjątkowego charakteru. Działania te realizowane są w uzgodnieniu z WWKZ w Poznaniu.

Zabytki archeologiczne

Na terenie gminy Wronki znajduje się 8 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków – dwa grodziska oraz 6 cmentarzysk, w tym jedno kurhanowe.

1. Nie wymaga żadnych zabiegów konserwatorskich:

- cmentarzysko w Wartosławiu zlokalizowane jest w polu ornym, wymaga doraźnych kontroli ze względu na stosowanie metod upraw rolniczych mogących mu zagrozić,
- cmentarzysko w Popowie – położone w lesie, jest dobrze zachowane,
- cmentarzysko kurhanowe we Wronkach położone w lesie wymaga kontroli ze względu na bliską lokalizację w stosunku do zabudowy miejskiej i dozoru ze względu na detektorystów,

- cmentarzysko w Chojnie jest zagrożone ze względu na fakt, iż znajduje się ono na terenie pola uprawnego.

W chwili obecnej stanowiskom tym nie zagraża działalność gospodarcza człowieka.

2. Wymaga zabezpieczenia i uzupełnienia ubytków w rzeźbie:

- grodzisko we Wróblewie funkcjonuje obecnie jako nieużytek, zniwelowane orką wymaga uzupełnienia ubytków w rzeźbie.

3. Wymaga zmiany zagospodarowania terenu:

- grodzisko w Pierwoszewie, położone na polu ornym, zagrożone orką. Sprawą pilną jest wyłączenie go spod uprawy,
- cmentarzysko we Wronkach, stan. 6.

4. Celowość wykreślenia z rejestru zabytków:

- Wronki, stan. 9 – obszar niedostępny, cmentarzysko leży na terenie ogródków działkowych.

Cmentarzysko kultury łużyckiej we Wronkach (stan. nr 6), wpisane do rejestru zabytków pod nr 656/A decyzją Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 25 czerwca 1969 r. zlokalizowane jest na terenie Przedsiębiorstwa Komunalnego we Wronkach. Teren ten, obecnie nieużytkowany, stanowi własność Gminy Wronki. W kwestii ochrony powyższego stanowiska nie są tam przewidziane w najbliższym czasie inwestycje ziemne, mogące zagrozić znajdującym się tam obiektom i nawarstwieniom kulturowym.

Szczególną uwagę należy zwrócić na cmentarzysko kurhanowe we Wronkach, stan. nr 49. Na terenie przedmiotowego stanowiska zrealizowana została budowa ścieżki rowerowej przy drodze łączącej ul. Mickiewicza we Wronkach z obwodnicą miasta w ramach zadania pn.: „Budowa drogi łączącej drogę powiatową nr 1895P z planowaną obwodnicą Wronek”, na co uzyskano pozwolenie Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr 928/2021/C na prowadzenie badań archeologicznych z dnia 6 grudnia 2021 r. Szczegółowy zakres prac obejmował: eksploatację wykopu szeroko płaszczyznowego, założenie siatki arowej na stanowisku, ręczne doczyszczenie i eksplorację odkrytych na terenie stanowiska obiektów archeologicznych oraz warstwy osadniczej, zadokumentowanie rysunkowe i fotograficzne odkrytej substancji zabytkowej, inwentaryzację materiału zabytkowego, konserwację zabytków ruchomych, wykonanie

specjalistycznych analiz pobranego materiału i próbek, sporządzenie dokumentacji badawczej zgodnie z wytycznymi Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, opracowanie ruchomego materiału zabytkowego i wyników badań.

Oceniając stan zachowania stanowisk z terenu gminy Wronki, należy uznać, że najlepiej zachowane stanowiska znajdują się na obszarach leśnych i nieużytkach. Do takich miejsc możemy zaliczyć m.in. stan. nr 23 we Wróblewie czy stan. nr 49 we Wronkach. Tereny te w naturalny sposób chronią dziedzictwo archeologiczne przed działalnością rolniczą i gospodarczą dzięki czemu przetrwać może ono dla kolejnych pokoleń. Gorzej ma się ten stan ze stanowiskami na obszarach rolniczych, choć i w tym przypadku, dopóki nie są stosowane nowoczesne prace rolne, polegające głównie na głębokiej orce, stanowiska z terenu gminy Wronki są dość dobrze zachowane. Najbardziej narażone na zniszczenia są te zlokalizowane na obszarach rozwijającej się zabudowy mieszkaniowej i gospodarczej – szczególnie fakt ten dotyczy obszaru miasta, na którym zlokalizowane jest osadnictwo o wysokiej wartości poznawczej.

Zagrożeniem dla grodzisk i stanowisk archeologicznych, szczególnie tych położonych na terenie pól uprawnych i nieużytków, są nielegalne poszukiwania wykrywaczami metalu. Niesie to za sobą konieczność inspekcji terenowej obszarów, na których znajdują się szczególnie cenne zespoły archeologiczne.

W gminie Wronki w kolejnych latach – do 2026 roku, planowana jest realizacja następujących inwestycji, mogących stwarzać bezpośrednie zagrożenie dla substancji zabytkowych, nawarstwień kulturowych i stanowisk archeologicznych:

- 1) budowa i remonty dróg gminnych i inwestycje na terenie miasta Wronki:
 - remont budynku Urzędu Miasta i Gminy Wronki,
 - rozbudowa Szkoły Podstawowej nr 1 we Wronkach,
 - wykonanie odwodnienia strefy osuwiskowej w rejonie drogi gminnej nr 250120P,
 - budowa łącznika pomiędzy ul. Mickiewicza a ścieżką rekreacyjną,
 - budowa chodnika na ul. Łąkowej,
 - przebudowa drogi gminnej ul. Cienista,
 - przebudowa drogi wewnętrznej wraz z terenem na działce nr 2021/2 w mieście Wronki,
 - rozbudowa ul. Mickiewicza w mieście Wronki,

2) planowane inwestycje na obszarze gminy:

- rozbudowa Szkoły Podstawowej w Nowej Wsi,
- przebudowa drogi gminnej w miejscowości Biezdrowo-Osady,
- budowa pomostów w miejscowości Samołęż,
- utworzenie miejsca opieki nad dziećmi do lat 3.

Wspomniane inwestycje w dużej mierze polegają na pracach budowlanych i ziemnych, w związku z tym istnieje duże ryzyko zniszczenia nawarstwień kulturowych i stanowisk archeologicznych zarówno na terenie miasta jak i obszarów wiejskich. Z wymienionych powyżej inwestycji szczególną uwagę należy zwrócić na prace budowlane przy budowie dróg. Przed ich rozpoczęciem, w miarę możliwości, należy przeprowadzić badania powierzchniowe, a następnie prace ratunkowe na zarejestrowanych stanowiskach, a w trakcie prac prowadzić bezpośrednie nadzory. We Wronkach część inwestycji znajduje się w strefie ochrony konserwatorskiej historycznego układu urbanistycznego, w związku z tym należy uzgodnić z WWKZ zakres prac archeologicznych prowadzonych w trakcie realizacji inwestycji. Dotyczy to zarówno miasta jak i innych obszarów, na których prowadzone będą prace budowlane.

Ochrona stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu uwzględniana będzie w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz dokumentach programowych gminy Wronki. W procesie planowania respektowane będą również zapisy dotyczące ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach WWKZ.

4.4 Uwarunkowania w kwestii ochrony zabytków dziedzictwa archeologicznego wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta uchwalonego w 2018 r. oraz Strategii Rozwoju Gminy Wronki na lata 2021-2027

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Wronki przyjęte zostało uchwałą nr LI/430/2018 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie: *uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Wronki*.

Studium gminy Wronki składa się z dwóch części: część I uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego oraz część II kierunki zagospodarowania przestrzennego.

Część I zawiera rozdział „Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej”. W rozdziale tym sporządzono wykaz obiektów i obszarów chronionych w mieście i gminie Wronki:

1. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków:
 - obiekty, zespoły obiektów i układy przestrzenne wpisane do rejestru zabytków na terenie miasta Wronki,
 - obiekty, zespoły obiektów i układy przestrzenne wpisane do rejestru zabytków na terenie wiejskim gminy Wronki,
 - obiekty, zespoły obiektów i układy przestrzenne ujęte w gminnej ewidencji zabytków na terenie miasta Wronki,
 - obiekty, zespoły obiektów i układy przestrzenne ujęte w gminnej ewidencji zabytków na terenie wiejskim gminy Wronki.
2. Stanowiska archeologiczne i strefy ochrony archeologicznej:
 - stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków,
 - strefy ochrony archeologicznej,
 - pozostałe stanowiska archeologiczne ujęte w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków,
 - cmentarze.

W części II wyznaczono kierunki oraz zasady związane z ochroną dziedzictwa kulturowego. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest aktem prawnym nakładającym obowiązek ochrony dóbr kultury poprzez:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartościowych zabytków,
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Dla ochrony obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji konserwatorskiej (gminnej i wojewódzkiej) obowiązują przepisy ww. ustawy.

Zasady ochrony obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz do gminnej ewidencji zabytków.

Na rysunku Studium oraz w części I pkt. 4.1. tekstu wskazano obiekty i obszary chronione miasta i gminy Wronki wpisane do rejestru zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków. Ochrona ww. obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji konserwatorskiej (gminnej i wojewódzkiej) odbywać się powinna na podstawie przepisów odrębnych, w tym ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami.

W celu ochrony obiektów i obszarów zabytkowych należy w szczególności:

- prowadzić rewitalizację historycznego układu miasta wraz z wdrożeniem programu realizowanych nowych funkcji w centrum miasta, podnoszących jakość i funkcjonalność istniejących obiektów zabytkowych,
- dostosowywać gabarytami nową zabudowę w chronionym układzie urbanistycznym miasta i wsi do istniejącej zabudowy i krajobrazu,

- zachować rozplanowanie istniejących ulic z rynkiem w części centralnej, ich szerokości oraz historycznych linii zabudowy,
- dążyć do zachowania dobrego stanu technicznego i estetycznego obiektów chronionych – wszelkie prace remontowe i konserwatorskie zewnętrzne i wewnętrzne wymagają wykonania projektu i uzgodnienia z właściwym organem ds. ochrony zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę,
- odpowiednio urządzać i rewaloryzować tereny w otoczeniu zabytków, w tym zieleń, małą architekturę i posesje sąsiadujące,
- zagospodarowanie zabytkowych krajobrazowych parków podworskich winno być poprzedzone wykonaniem prac ochronnych, pielęgnacyjnych i rewaloryzacyjnych w celu przywrócenia ich zabytkowego charakteru w oparciu o wytyczne właściwego organu ds. ochrony zabytków.

W części opisowej uwarunkowań opracowania przedstawiono w tabelach wykazy obiektów wpisanych do rejestru oraz ewidencji zabytków. Obiekty przewidziane do wpisu do rejestru zabytków i objęcia ochroną konserwatorską, obecnie wpisane do ewidencji zabytków, winny być na wniosek właściwego organu ds. ochrony zabytków oznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego jako obiekty zabytkowe nie wpisane do rejestru – chronione prawem miejscowym.

Zasady ochrony stanowisk archeologicznych i stref ochrony archeologicznej.

Na rysunku studium oraz w części I pkt. 4.2 tekstu wskazano strefy występowania skupisk stanowisk archeologicznych oraz stanowiska wpisane do rejestru zabytków oraz ewidencji zabytków.

Na terenie stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków zakazuje się prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz wszelkiej działalności gospodarczej w tym w szczególności wydobycia kruszywa naturalnego, stawiania budowli przemysłowych oraz innych działań faktycznych, których skutkiem miałyby być przekształcenie terenu, a prace porządkowe prowadzone w obrębie ww. stanowisk wymagają uzgodnienia z odpowiednim organem ochrony zabytków.

Przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, na wniosek właściwego organu ds. ochrony zabytków, mogą być wprowadzane zapisy

dotyczące strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków. Ograniczenia dla terenów objętych strefami wynikają z przepisów odrębnych i będą ustalane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego w granicach stref występowania skupisk stanowisk archeologicznych podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem przestrzennym przedmiotowego terenu należy prowadzić badania archeologiczne stosownie do przepisów odrębnych.

Ogólne zasady ochrony walorów kulturowych układów przestrzennych i zabudowy jednostek osadniczych:

Na działania w zakresie ochrony i promowania dziedzictwa kulturowego miasta i gminy Wronki składają się:

- dążenie do zachowania starych zabytkowych struktur osadniczych wsi ze szczególnym uwzględnieniem i poszanowaniem układów przestrzennych poprzez ekspozycję głównych ciągów zabudowy i obiektów zabytkowych przy uzupełnianiu oraz projektowaniu nowego zagospodarowania terenów,
- dążenie do zachowania wartościowej zabudowy wiejskiej, w tym gospodarstw rolnych o charakterze „olęderskim”,
- dążenie do utrzymania cech i charakteru jednostek osadniczych, w tym tradycyjnego budownictwa i architektury regionalnej,
- realizacja nowej zabudowy w gabarytach i w miejscach lokalizacji dotychczasowej historycznej zabudowy, w nawiązaniu do usuniętej lub w oparciu o typ zabudowy regionalnej,
- dążenie do utrzymania i rewaloryzacji cmentarzy posiadających charakterystyczną formę krajobrazową, z możliwym przekształceniem na parki,
- dążenie do utrzymania i eksponowania wartościowej zabudowy historycznej, jej proporcji, formy, typu dachów, wielkości i układu otworów okiennych i drzwiowych, rodzaju stolarki i jej zdobnictwa oraz materiału budowlanego.

Strategia Rozwoju Gminy Wronki

Strategia Rozwoju Gminy Wronki na lata 2021-2027 przyjęta została uchwałą nr XXIV/232/2020 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 29 października 2020 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Wronki na lata 2021-2027.

W zakresie zabytków autorzy Strategii wskazali, iż do gminnej ewidencji zabytków wpisany jest układ urbanistyczny miasta Wronki. Poza nim do najważniejszych zabytków na terenie gminy można zaliczyć:

- Kościół Parafii pw. Św. Katarzyny we Wronkach – styl późnogotycki, ukończony na początku XVI wieku, w połowie XVI wieku używali go protestanci, około 1641 r. uległ pożarowi, po czym w 1660 r. zakończono jego odbudowę, w latach 1954-55 prezbiterium poddano regotyzacji,
- Kościół klasztorny oo. Franciszkanów we Wronkach – sięgający swych początków roku 1279, pierwotnie jako siedziba dominikanów, obecny, barokowy kształt pochodzi z 3. ćwierci XVII wieku, wyposażenie wnętrza z II poł XIX i XX w., w 1868 r. kościół i klasztor przekazano franciszkanom, obecny budynek klasztorny pochodzi z 1875 r., od 1991 r. jest siedzibą Wyższego Seminarium Duchownego oo. Franciszkanów,
- Kościół parafialny pw. św. Krzyża i św. Mikołaja w Biezdrowie – pochodzi z pierwszej połowy XV wieku, w czasie drugiej wojny światowej Niemcy zamienili kościół na magazyn, w 1949 roku kościół został na nowo wymalowany, umieszczono też na stropie trzy nowe obrazy, w kruchcie zawieszono dębową skrzynię, datowaną na XVI, XVII wiek,
- neogotycki kościół poewangelicki Najświętszego Serca Pana Jezusa w Wartosławiu – z 1854 r., z wysoką wieżą, wznosi się po zachodniej stronie wsi Wartosław, przy kościele stoi neogotycka pastorówka,
- zespół pałacowy z początku XIX wieku we Wróblewie – pałac odrestaurowany,
- pałac z 1880 r. w Biezdrowie – odrestaurowany,
- zespół pałacowy z 1874 r. w Nowej Wsi – aktualnie w pałacu funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej,
- pałac w Pożarowie z 1870-1880 roku.

Ponadto na terenie gminy znajduje się 5 parków, które zostały wpisane do rejestru zabytków. Park dworki w Ćmachowie jest własnością gminy Wronki. Pozostałe parki to

parki przypałacowe. Znajdują się w: Biezdrowie, Wróblewie, Pożarowie i założenie w Nowej Wsi.

Na podstawie diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Wronki, uzupełnionej o wyniki badania ankietowego oraz dane zebrane na warsztatach strategicznych, wyznaczono obszary działalności gminy, które wymagają poprawy bądź dodatkowego impulsu rozwojowego.

Wyznaczono trzy cele strategiczne, którym towarzyszą cele operacyjne i przykłady działań:

Cel 1. Rozwój infrastruktury i gospodarki z zachowaniem ładu przestrzennego:

1. Zwiększenie dostępności i funkcjonalności infrastruktury komunikacyjnej:
 - zapewnienie bezpieczeństwa na drogach i chodnikach na terenie gminy poprzez budowę nowych lub modernizację istniejących dróg i chodników, ich właściwe utrzymanie i zarządzanie nimi,
 - współpraca z Marszałkiem Województwa Wielkopolskiego/Wielkopolskim Zarządem Dróg Wojewódzkich w zakresie poprawy poziomu dróg wojewódzkich przebiegających przez teren gminy oraz inwestycji na drogach wojewódzkich kluczowych dla bezpieczeństwa i komfortu życia mieszkańców,
 - współpraca z Powiatowym Zarządem Dróg – partnerstwo z samorządem powiatowym w zakresie inwestycji i remontów na drogach powiatowych oraz ich utrzymania,
 - zapewnienie warunków do rozwoju alternatywnych środków transportu poprzez rozbudowę ścieżek rowerowych, stworzenie sieci ścieżek, ich właściwe utrzymanie i zarządzanie nimi,
 - zbadanie potrzeby wprowadzenia komunikacji publicznej w obrębie gminy; opracowanie koncepcji utworzenia takiej komunikacji wraz z modelem finansowania oraz podmiotami odpowiedzialnymi,
 - zbadanie potrzeb mieszkańców, wyznaczenie miejsc do budowy lub rozbudowy miejsc parkingowych na terenie gminy oraz inwestycje w tym zakresie.
2. Wsparcie przedsiębiorców, rolników i stwarzanie warunków do powstawania nowych miejsc pracy:
 - zapewnienie nowych, atrakcyjnych dla przedsiębiorców terenów inwestycyjnych,

- stwarzanie warunków do rozwoju branży turystycznej poprzez zagospodarowanie rzeki Warty, terenów przyjeziornych lub innych z poszanowaniem środowiska przyrodniczego; współdziałanie w tym zakresie z Lasami Państwowymi,
 - stworzenie systemu informacji turystycznej,
 - zachęcanie producentów i twórców z gminy do sprzedaży bezpośredniej na rynku lokalnym m.in. poprzez odpowiednią promocję, zapewnienie miejsca i warunków do takiej sprzedaży,
 - organizacja wydarzeń i imprez promujących lokalnych producentów rolnych.
3. Zrównoważone planowanie przestrzeni publicznej:
- projektowanie rozwiązań i stworzenie przestrzeni publicznych przyjaznych dla ludzi, zapewnienie godnych warunków mieszkaniowych, promocja zdrowia i egzystowania w zgodzie z naturą,
 - wyznaczenie obszarów najbardziej potrzebujących odnowy oraz rewitalizacja zdegradowanych części miasta i gminy Wronki,
 - zapewnienie aktywnego udziału mieszkańców w procesach decyzyjnych w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego,
 - rozbudowa oświetlenia oraz systemu monitoringu w miejscach publicznych, w celu poprawy bezpieczeństwa na terenie gminy i miasta,
 - odpowiednie monitorowanie i zabezpieczenie miejsc zagrożonych podtopieniami lub osuwiskami ziemi w rejonie doliny Warty,
 - zapewnienie dofinansowań do odnowy obiektów widniejących w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Cel 2. Poprawa jakości środowiska oraz adaptacja do zmian klimatu:

1. Poprawa jakości powietrza:
- ograniczenie emisji szkodliwych substancji do atmosfery poprzez stwarzanie warunków do rozbudowy sieci gazowej na terenie gminy oraz zachęcanie mieszkańców do podłączenia się do tej sieci,
 - zwiększenie udziału energii pozyskiwanej z odnawialnych źródeł, wykorzystywanej w budynkach gminnych, a także zachęcanie mieszkańców do inwestycji w OZE,
 - termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, pozwalająca na oszczędności energii cieplnej,

- wspomaganie mieszkańców przy wymianie wysokoemisyjnych źródeł ciepła, w tym pieców węglowych, na niskoemisyjne i alternatywne źródła energii,
 - kontrola jakości spalanego opału na terenie gminy.
2. Zapobieganie zanieczyszczeniu wód, gleb oraz ekosystemów:
- budowa i rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz jej odpowiednie utrzymanie,
 - adaptacja do zmian klimatu poprzez odpowiednie utrzymanie systemu melioracyjnego, a także podejmowanie działań z zakresu małej retencji oraz zachęcanie do tego mieszkańców,
 - zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców m.in. poprzez prowadzenie cyklicznych kampanii edukacyjnych w mediach społecznościowych, szkołach oraz wśród seniorów,
 - zwiększenie ilości nasadzeń drzew i krzewów, zachowanie i zwiększenie bioróżnorodności na terenie gminy,
 - wsparcie działań środowiskowych w gospodarstwach rolnych oraz prywatnych posesjach m.in. w zakresie usuwania azbestu i odpadów z działalności rolniczej oraz bioodpadów do przydomowych kompostowników,
 - zwiększenie efektywności gospodarki odpadami poprzez kontrole przestrzegania zasad segregacji i postępowania z odpadami powstającymi na terenie gminy,
 - wprowadzanie roślinności miododajnej w parkach oraz innych przestrzeniach publicznych, wraz z przeprowadzeniem kampanii edukacyjnej na temat roli zapylaczy.

Cel 3. Aktywne i wykształcone społeczeństwo obywatelskie motorem rozwoju:

1. Poprawa edukacji oraz stwarzanie warunków do rozwoju osobistego:
- poprawa infrastruktury oświatowej – budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów szkolnych i przedszkolnych,
 - wsparcie aktywności zawodowej rodziców poprzez stwarzanie możliwości do utworzenia żłobka na terenie gminy,
 - budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów sportowych przy szkołach na terenie gminy Wroni, które będą dostosowane i dostępne zarówno dla dzieci i młodzieży, jak i starszych mieszkańców gminy,

- tworzenie nowych pracowni przedmiotowych, powszechne wykorzystanie Internetu w edukacji, zapewnienie infrastruktury zwiększającej komfort pracy i bezpieczeństwo uczniów.
2. Aktywizacja mieszkańców poprzez zapewnienie równego dostępu do kultury i aktywności fizycznej dla wszystkich grup społecznych:
- budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych w gminie Wronki oraz przystosowanie ich do wykorzystywania przez różne grupy społeczne,
 - wsparcie seniorów m.in. poprzez modernizację Dziennego Domu Seniora we Wronkach i likwidację barier architektonicznych lub zmianę jego lokalizacji,
 - wspieranie seniorów w ich miejscu zamieszkania,
 - uatrakcyjnienie oferty kulturalnej skierowanej do starszych mieszkańców,
 - utworzenie ośrodka sportu i rekreacji, który będzie organizował zajęcia oraz wydarzenia sportowe dla wszystkich grup wiekowych mieszkańców gminy,
 - realizacja i stopniowe wprowadzanie możliwych do wykonania założeń Strategii Lokalnej Polityki Senioralnej Gminy Wronki na lata 2018-2023 z perspektywą do 2030 roku,
 - wsparcie opiekunów faktycznych osób starszych poprzez warsztaty, doradztwo, opiekę wytchnieniową,
 - rozwój usług opiekuńczych dostosowanych do potrzeb starszych i chorych mieszkańców oraz członków ich rodzin, godzących życie zawodowe z opieką nad osobą chorą/niesamodzielną,
 - uwzględnienie w ofercie kulturalnej elementów budujących tożsamość lokalną mieszkańców gminy, jej szczególnych uwarunkowań historycznych, zabytków i elementów przyrodniczych.
3. Gospodarne i efektywne zarządzanie gminą:
- dostosowanie budynków użyteczności publicznej do potrzeb wszystkich grup społecznych, w tym seniorów i osób niepełnosprawnych, m.in. poprzez likwidację barier architektonicznych,
 - tworzenie warunków dla rozwoju stowarzyszeń, poprzez zapewnienie odpowiednich warunków lokalowych, wsparcie finansowe i merytoryczne,
 - wprowadzanie zaawansowanych e-usług przyczyniające się do wzrostu efektywności funkcjonowania samorządu,

- zapewnienie możliwości realizacji programów profilaktyki zdrowotnej, współpraca z podmiotami opieki zdrowotnej w zakresie zapewniania programów profilaktycznych,
- współpraca pomiędzy samorządem a organizacjami pozarządowymi, w zakresie organizacji życia kulturalnego, sportu, rekreacji, turystyki, ochrony zdrowia, w tym wsparcie rozwoju organizacji harcerskich,
- współpraca z samorządami na szczeblu lokalnym, jak i ponadlokalnym, a także z samorządami spoza granic Polski,
- tworzenie warunków do zwiększenia dostępności lekarzy specjalistów m.in. poprzez czasowe udostępnianie infrastruktury gminnej na gabinety lekarskie,
- dążenie do stworzenia sali rehabilitacyjnej bądź wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.

4.5 Uwarunkowania wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Wronki na lata 2016-2023

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Wronki na lata 2016-2023 przyjęty został uchwałą nr XXVIII/250/2016 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Wronki na lata 2016-2023.

Celem Programu Rewitalizacji było wyprowadzenie wybranych obszarów Miasta i Gminy Wronki ze stanu dezintegracji struktury przestrzenno-funkcjonalnej drogą eliminacji zjawisk i procesów, które spowodowały ten stan. Celem rewitalizacji na terenie gminy Wronki jest:

- wsparcie środowisk najbardziej potrzebujących,
- aktywizacja społeczna i gospodarcza mieszkańców,
- poprawa bezpieczeństwa publicznego,
- rewitalizacja obszarów historycznych.

Wśród obszarów wymagających podjęcia działań rewitalizacyjnych znalazły się:

- historyczne centrum miasta (ulice: Rzeczna, Zwycięzców, Klasztorna, Wodna, Szpitalna, Podgórna, Garncarska, Sierakowska, Poznańska, Rynek, Kościelna,

Spokojna, Kręta, Krótka, Plac Wolności, Szkolna, Mickiewicza, Ratuszowa, Chrobrego, Kościuszki, Powstańców Wlkp., Dworcowa, Niepodległości, Polna, Lipowa, Nowa, Towarowa, Zimniaka, Partyzantów),

- teren po dawnej cegielni na Zamościu,
- tereny starych ewangelickich cmentarzy w Rzecinie i Lubowie Drugim,
- zabytkowy budynek gospodarczy parafii w Chojnie,
- tzw. Zdrojek w Chojnie (stare ujęcie wody źródlanej i dojście do byłego portu na rzece Warcie).

4.6 Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy

Formą ochrony zabytków jest jej ustanowienie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Na terenie gminy Wronki obowiązują 82 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, z których część posiada zapisy dotyczące ochrony zabytków.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

1. Uchwała nr XIX/123/96 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 21 czerwca 1996 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki na terenie wsi Chojno – Młyn
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
2. Uchwała nr XXX/234/97 Rady Miejskiej Wronek z dnia 27 czerwca 1997 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki – we wsi Popowo działka nr 159
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
3. Uchwała nr XXXI/245/97 Rady Miejskiej Wronek z dnia 8 sierpnia 1997 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki we wsi Kłodzisko
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
4. Uchwała nr XXXI/248/97 Rady Miejskiej Wronek z dnia 8 sierpnia 1997 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.

5. Uchwała nr XXXI/246/97 Rady Miejskiej Wronek z dnia 8 sierpnia 1997 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki we wsi Lubowo dz. nr 57/2 i 57/3
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
6. Uchwała nr XXXIII/257/97 Rady Miejskiej Wronek z dnia 10 października 1997 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki we wsi Nowa Wieś
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
7. Uchwała nr XXXIII/258/97 Rady Miejskiej Wronek z dnia 10 października 1998 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki we wsi Biezdrowo
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
8. Uchwała nr XXXIV/268/97 Rady Miejskiej Wronek z dnia 28 listopada 1997 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki we wsi Chojno
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
9. Uchwała nr XXXV/280/97 Rady Miejskiej Wronek z dnia 16 grudnia 1997 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki w rejonie Placu Wolności
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
10. Uchwała nr XXXV/279/97 Rady Miejskiej Wronek z dnia 16 grudnia 1997 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki w rejonie ul. Mickiewicza
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
11. Uchwała nr XXXVII/290/98 Rady Miejskiej Wronek z dnia 30 stycznia 1998 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki na obszarze wsi Chojno
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
12. Uchwała nr XXXVII/289/98 Rady Miejskiej Wronek z dnia 30 stycznia 1998 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki we wsi Popowo – dz. nr 151/4
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.

13. Uchwała nr XXXVII/286/98 Rady Miejskiej Wronek z dnia 30 stycznia 1998 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
14. Uchwała nr XXXVII/287/98 Rady Miejskiej Wronek z dnia 30 stycznia 1998 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
15. Uchwała nr XXXVII/288/98 Rady Miejskiej Wronek z dnia 30 stycznia 1998 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
16. Uchwała nr XXXVIII/304/98 Rady Miejskiej Wronek z dnia 26 lutego 1998 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki – brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
17. Uchwała nr XXXIX/310/98 Rady Miejskiej Wronek z dnia 28 kwietnia 1998 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki, działek nr: 2082, 2008/11 2008/12, 2081/3 i części działek nr: 2079 i 2080
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
18. Uchwała nr XXXIX/311/98 Rady Miejskiej Wronek z dnia 28 kwietnia 1998 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Wronek
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
19. Uchwała nr XXXIX/313/98 Rady Miejskiej Wronek z dnia 28 kwietnia 1998 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki we wsi Samołęż dz. nr 222
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
20. Uchwała nr XL/324/98 Rady Miejskiej Wronek z dnia 10 czerwca 1998 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.

21. Uchwała nr IV/21/98 Rady Miejskiej Wronek z dnia 22 grudnia 1998 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Wronki we wsi Obelzanki działka nr 116/2
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
22. Uchwała nr IV/20/98 Rady Miejskiej Wronek z dnia 22 grudnia 1998 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki na obszarze działki nr 363/3 we wsi Popowo
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
23. Uchwała nr IV/19/98 Rady Miejskiej Wronek z dnia 22 grudnia 1998 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Wronki we wsi Popowo działki nr 20/3 i 20/5
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
24. Uchwała nr VIII/75/99 Rady Miejskiej Wronek z dnia 26 marca 1999 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Wronki we wsi Popowo działki nr 26, 27, 28, 29, 30, 270 i 349L
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
25. Uchwała nr VIII/76/99 Rady Miejskiej Wronek z dnia 26 marca 1999 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Wronki we wsi Popowo działka nr 111/2
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
26. Uchwała nr XI/95/99 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 25 czerwca 1999 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki w miejscowości Popowo
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
27. Uchwała nr XVIII/157/2000 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 25 lutego 2000 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu aktywizacji gospodarczej w Popowie wraz ze zmianą miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
28. Uchwała nr XVIII/159/2000 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 25 lutego 2000 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla usług sportu i rekreacji w Wartosławiu wraz ze zmianą miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki

- brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
29. Uchwała nr XXIII/185/2000 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 22 sierpnia 2000 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów usług sportu i rekreacji oraz zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w Jasionnie wraz ze zmianą miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki
- brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
30. Uchwała nr XXVI/203/2000 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 19 grudnia 2000 r. w sprawie uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w Jasionnie i Wartosławiu oraz zmian miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki
- zapis związany z ochroną dziedzictwa archeologicznego: „Dopuszcza się przebudowę i rozbudowę istniejących obiektów poszkolnych oraz dostosowanie ich do nowej funkcji. Ponieważ obiekty te figurują w spisie zabytków architektury i budownictwa gminy Wronki i podlegają ochronie konserwatorskiej, wszelkie prace remontowe i modernizacyjne wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu”.
31. Uchwała nr XXXV/307/2002 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 26 kwietnia 2002 r. w sprawie: zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki dla obszaru położonego we Wronkach w rejonie ulicy Polnej
- brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
32. Uchwała nr XXXVI/312/2002 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 28 czerwca 2002 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki dla obszaru położonego we Wronkach w obrębie działek o numerach ewidencyjnych od 2813/1 do 2813/13
- brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
33. Uchwała nr XXXVIII/329/2002 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 11 września 2002 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych wokół jeziora Pożarowskiego w Wartosławiu, Lubowie i Biezdrowie
- brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.

34. Uchwała nr XXXVIII/330/2002 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 11 września 2002 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki dla obszaru położonego w Ćmachowie
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
35. Uchwała nr XXXVIII/331/2002 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 11 września 2002 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki dla obszaru położonego w Nowej Wsi
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
36. Uchwała nr VI/58/2003 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 27 czerwca 2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w mieście Wronki
– zapis związany z ochroną dziedzictwa archeologicznego: „Teren opracowania planu przedstawiony na załączniku nr 3 znajduje się na terenie byłego cmentarza ewangelickiego. Znajduje się lokalizacja nowej zabudowy. Należy zachować istniejącą zieleń. W przypadku prowadzenia prac ziemnych i natrafienia na pozostałości pochówków należy bezzwłocznie zawiadomić o tym fakcie właściwe służby ochrony zabytków”.
37. Uchwała nr VI/59/2003 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 27 czerwca 2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych we wsi Popowo w gminie Wronki
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
38. Uchwała nr VII/69/2003 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 29 sierpnia 2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych wokół jeziora Pożarowskiego w Wartosławiu, Lubowie i Biezdrowie
– brak zapisu związanego z ochroną dziedzictwa archeologicznego.
39. Uchwała nr XVI/127/2004 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 30 czerwca 2004 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Wronki dla terenów pod drogę w obrębie miasta Wronki oraz wsi Stróżki i Nowa Wieś
– zapis związany z ochroną dziedzictwa archeologicznego: „Ustalenia w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- na terenie planowanej inwestycji znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne będące pod ochroną konserwatorską,
 - wszelkie prace ziemne podczas inwestycji na obszarach występowania stanowisk archeologicznych wymagają badań archeologicznych w zakresie uzgodnionym w Wojewódzkim Konserwatorze Zabytków”.
40. Uchwała nr XV/99/2007 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 28 grudnia 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ulicy Działkowej w mieście Wronki oraz w obrębie Nowa Wieś – zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
„§ 6. Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: nakazuje się uzgodnienie z właściwym organem służby ochrony zabytków prac ziemnych związanych z zabudowaniem lub zagospodarowaniem terenu zewidencjonowanego stanowiska archeologicznego, oznaczonego na rysunku planu, w celu ustalenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych, zgodnie z przepisami odrębnymi”.
41. Uchwała nr XV/100/2007 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 28 grudnia 2007 r. o miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki – zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków:
„§ 8. 1. Na obszarze planu prawną ochroną konserwatorską objęte są stanowiska archeologiczne znajdujące się w rejestrze Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. 2. Ustala się, że prace ziemne podczas inwestycji na obszarach występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony, wymagają badań archeologicznych w zakresie uzgodnionym w Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorze Zabytków”.
42. Uchwała nr XLVI/362/2010 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 27 października 2010 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki we wsi Popowo – dz. nr 160 – zapis związany z ochroną dziedzictwa narodowego:
„§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się nakaz prowadzenia badań archeologicznych, których zakres inwestor winien uzgodnić z właściwym organem ochrony zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę”.

43. Uchwała nr V/30/2011 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 23 lutego 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki we wsi Jasionna – działki nr 16/2 i 14/3
– zapis związany z ochroną dziedzictwa naturalnego:
„§ 6. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem terenu, ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych, zakres których inwestor winien uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę”.
44. Uchwała nr V/31/2011 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 23 lutego 2011 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki w miejscowości Popowo
– zapis związany z ochroną dziedzictwa narodowego:
„§ 6. Nie ustala się zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, z uwagi na niewystępowanie na obszarze planu obiektów i obszarów cennych kulturowo”.
45. Uchwała nr XII/96/2011 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 26 października 2011 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki w rejonie ulic: Sierakowskiej i Powstańców Wielkopolskich
– zapis związany z ochroną dziedzictwa archeologicznego:
„§ 6.1. Z uwagi na położenie terenu objętego zmianą planu na terenie zabytkowego układu urbanistycznego, wpisanego do rejestru zabytków na podstawie decyzji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dnia 16 marca 2007 r. pod nr rejestru 476/Wlkp./A, należy każdorazowo przed uzyskaniem pozwolenia na budowę wystąpić do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków o wydanie pozwolenia na prowadzenie prac na terenie zabytkowego układu urbanistycznego i uzgodnić z WWKZ projekt inwestycji. 2. Dla ochrony dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek prowadzenia prac archeologicznych podczas wykonywania niniejszej uchwały”.
46. Uchwała nr XIII/107/2011 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 30 listopada 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki w rejonie ulic: Wierzbowej, Myśliwskiej, Łowieckiej, Piaskowej i Nadbrzeżnej
– zapis związany z ochroną dziedzictwa narodowego:

- „§ 8. W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej – dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego przed uzyskaniem pozwolenia na budowę obowiązuje uzgadnianie z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Poznaniu inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu a wymagających prac ziemnych, celem określenia konieczności prowadzenia ewentualnych badań archeologicznych, zgodnie z przepisami odrębnymi”.
47. Uchwała nr XV/133/2012 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 25 stycznia 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki we wsi Popowo
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
„§ 6. Na obszarze objętym planem, dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego wymagane jest: 1) zgodnie z przepisami odrębnymi prowadzenie badań archeologicznych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, 2) uzyskanie pozwolenia na prowadzenie prac archeologicznych Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, przed wystąpieniem o pozwolenie na budowę, zgodnie z przepisami odrębnymi”.
48. Uchwała nr XVIII/159/2012 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 24 kwietnia 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki, w obrębie wsi Ćmachowo – część dz. nr 348
- brak zapisów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków.
49. Uchwała nr XXIII/207/2012 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 30 października 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki w rejonie wsi Chojno – Błota
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
„§ 10.1. Na obszarze objętym planem nie występują obiekty i tereny chronione w myśl ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. 2. W razie natrafienia w trakcie prac ziemnych na obiekty archeologiczne, należy przerwać pracę, zabezpieczyć teren i niezwłocznie powiadomić odpowiedni organ służby ochrony zabytków, a następnie przystąpić do archeologicznych badań ratunkowych”.
50. Uchwała nr XXV/228/2012 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 19 grudnia 2012 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów aktywizacji gospodarczej i zabudowy mieszkaniowej w Ćmachowie:
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:

„§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się:

- nakaz uzgodnienia projektów budowlanych z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków przed wydaniem pozwolenia na budowę ze względu na położenie obszaru objętego planem na terenie zespołu folwarcznego, na terenie którego zlokalizowane są obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków oraz położenia w bezpośrednim sąsiedztwie parku wpisanego do rejestru zabytków, zlokalizowanego poza obszarem zmiany planu,
- wykaz obiektów zlokalizowanych na terenie zespołu folwarcznego ujętych w gminnej ewidencji zabytków:
 1. obora – nr gminnej ewidencji zabytków: 304/1414,
 2. stodoła – nr gminnej ewidencji zabytków: 305/1414,
 3. gorzelnia – nr gminnej ewidencji zabytków: 306/1414,
 4. rządcówka i kuźnia – nr gminnej ewidencji zabytków: 307/1414”.

51. Uchwała nr XXVII/237/2013 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 30 stycznia 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki w rejonie ulicy Nadbrzeżnej

– zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:

„§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się w granicach wyznaczonej na rysunku planu archeologicznej strefie ochrony konserwatorskiej nakaz prowadzenia badań archeologicznych przy realizacji inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu przed uzyskaniem pozwolenia na budowę”.

52. Uchwała nr XXVII/238/2013 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 30 stycznia 2013 r. w sprawie: uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w miejscowościach: Nowa Wieś, Obelzanki, Popowo, Stare Miasto, Chojno, Wartosław, Marianowo i Lubowo

– zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:

„§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się w granicach archeologicznej strefy ochrony konserwatorskiej, oznaczonej na rysunku planu:

- nakaz prowadzenia badań archeologicznych przy realizacji inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu.

- nakaz uzyskania pozwolenia właściwego miejscowo konserwatora zabytków na badania archeologiczne, o których jest mowa w pkt 1, przed otrzymaniem pozwolenia na budowę”.
53. Uchwała nr XXVII/239/2013 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 30 stycznia 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki, w obrębie wsi Samołęż
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
„§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem terenu ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych, na które inwestor winien uzyskać pozwolenie właściwej służby ochrony zabytków przed uzyskaniem decyzji o pozwoleniu na budowę”.
54. Uchwała nr XXVIII/242/2013 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 27 lutego 2013 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
„§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się nakaz uzyskania od właściwego miejscowo konserwatora zabytków pozwolenia na prowadzenie badań archeologicznych podczas realizacji inwestycji, przed wydaniem pozwolenia na budowę”.
55. Uchwała nr XXIX/256/2013 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 27 marca 2013 r. w sprawie częściowej zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych wokół Jeziora Pożarowskiego w Wartosławiu, Lubowie i Biezdrowie
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
„§ 6. Nie wyznacza się terenów wymagających określenia zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej”.
56. Uchwała nr XLII/335/2014 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki w obrębie miejscowości: Marianowo, Nowa Wieś i Stare Miasto
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:

- „§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej nie podejmuje się ustaleń”.
57. Uchwała nr XLIV/359/2014 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 30 kwietnia 2014 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki, w rejonie wsi Głuchowo, Wierzchocin, Wróblewo, Ćmachowo
– zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
„§ 9. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, ustala się obowiązek uzgadniania z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu, a wymagających prac ziemnych, celem ustalenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych, przed uzyskaniem pozwolenia na budowę”.
58. Uchwała nr IV/32/2015 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 18 lutego 2015 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki w obrębie miejscowości: Pożarowo, Pakawie, Kłodzisko
– zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
„§ 8.1. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków ustala się:
- w przypadku wystąpienia zabytków archeologicznych, postępowanie zgodnie z wymogami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
 - strefę ochrony konserwatorskiej zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych (Pakawie obszar AZP 46-21/82, 83, 84, Kłodzisko obszar AZP 46-21/8, 9, Pożarowo obszar AZP 46-21/63, 64, 65, 66, 67, 68) znajdujących się w wykazie zabytków przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji. W strefie ochrony konserwatorskiej zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych, dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem przedmiotowego terenu, należy stosować właściwe przepisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”.
59. Uchwała nr VII/84/2015 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 27 maja 2015 r. zmieniająca uchwałę w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki
– zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
„§ 7. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się w przypadku wystąpienia zabytków archeologicznych,

postępowanie zgodnie z wymogami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”.

60. Uchwała nr IX/117/2015 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 26 sierpnia 2015 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki w obrębie miejscowości Wróblewo

– zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:

„§ 8. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- oznacza się strefę występowania skupisk stanowisk archeologicznych,
- w przypadku realizacji inwestycji związanych z robotami ziemnymi lub zmianą charakteru dotychczasowej działalności obowiązują wymogi przepisów odrębnych dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami – ustalenie zakresu oraz charakter badań archeologicznych oraz wydanie stosownego pozwolenia, zgodnie z wymogami przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków”.

61. Uchwała nr XII/150/2015 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 26 listopada 2015 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki w obrębie miejscowości Biezdrowo i Stare Miasto

– zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:

„§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się:

1. dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego w strefie ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych:
 - nakaz prowadzenia badań archeologicznych przy realizacji inwestycji związanych z zagospodarowywaniem i zabudowaniem terenu,
 - nakaz uzyskania pozwolenia właściwego miejscowo konserwatora zabytków na prowadzenie badań archeologicznych przed uzyskaniem decyzji o pozwoleniu na budowę,
2. w strefie ścisłej ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego – grodziska, wpisanego do rejestru zabytków:
 - na obszarze stanowiska archeologicznego wpisanego do rejestru zabytków zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych, czyli wszelkich działań gospodarczych, w tym w szczególności wydobywania

- kruszywa, lokalizacji budowli przemysłowych oraz innych działań faktycznych, których skutkiem miałyby być przekształcenie terenu,
- nakaz uzgodnienia prac porządkowych w obrębie stanowiska archeologicznego wpisanego do rejestru zabytków z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków”.
62. Uchwała nr XXVII/233/2016 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 30 grudnia 2016 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki w obrębie miejscowości Ćmachowo – dz. nr 66/8
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
- „§ 6. Nie wyznacza się terenów wymagających określenia zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej”.
63. Uchwała nr XXXV/287/2017 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 25 maja 2017 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla dwutorowej napowietrznej linii energetycznej WN110kV relacji Wronki – Drawski Młyn oraz jednotorowej napowietrznej linii energetycznej WN110kV relacji Czarnków ZPP – Wronki, na terenie Gminy Wronki
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
- „§ 7.1. Na obszarze objętym planem nie znajdują się zabytki wpisane do rejestru zabytków. 2. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, inwestycje wymagające prac ziemnych, należy prowadzić zgodnie z przepisami dotyczącymi ochrony konserwatorskiej”.
64. Uchwała nr XLVII/403/2018 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki w rejonie ulic: Wierzbowej, Myśliwskiej, Łowieckiej, Piaskowej i Nadbrzeżnej – etap I
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
- „§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej nie podejmuje się ustaleń”.
65. Uchwała nr LV/443/2018 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 30 sierpnia 2018 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki rejonie ulic: Nowa, Aleja Wyzwolenia, Działkowa, Warzywna i Sadowa
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:

- „§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej, nie podejmuje się ustaleń”.
66. Uchwała nr LVII/464/2018 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 17 października 2018 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki w miejscowości Chojno
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
- „§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej, nie podejmuje się ustaleń”.
67. Uchwała nr IV/53/2019 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 31 stycznia 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki w obrębie miejscowości Stare Miasto
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
- „§ 6. W zakresie terenów wymagających określenia zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej, dla ochrony archeologicznej dziedzictwa kulturowego:
1. obszar planu położony jest częściowo w strefie ochrony konserwatorskiej zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych przedstawionej graficznie na rysunku planu,
 2. w przedmiotowej strefie ustala się nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas realizacji inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem przedmiotowego terenu, na które inwestor winien uzyskać pozwolenie właściwego konserwatora zabytków, przed uzyskaniem decyzji o pozwoleniu na budowę”.
68. Uchwała nr IV/54/2019 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 31 stycznia 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ulicy Mickiewicza w mieście Wronki oraz miejscowości Stróżki
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
- „§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, nie formułuje się zasad”.
69. Uchwała nr IV/55/2019 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 31 stycznia 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki na obszarze wsi Chojno
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:

„§ 7. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego:

1. wyznacza się strefę ochrony konserwatorskiej zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych (obszar AZP 46-20/39, 36, 37, 33), w granicy strefy, o której mowa w pkt. 1 może zachodzić konieczność prowadzenia badań archeologicznych przy realizacji inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu, zgodnie z przepisami odrębnymi”.

70. Uchwała nr V/60/2019 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki w rejonie ulic: Różana, Kameliowa, Azaliowa, Aleja Wyzwolenia i Nowowiejska oraz Boczna w miejscowości Nowa Wieś

– zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:

„§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej ustala się na terenach IMN/U i KDL w granicach strefy ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego Nowa Wieś nr 12 – obszar AZP 46-22/143, określonej na rysunku planu, ochronę zabytku archeologicznego i wymóg prowadzenia badań archeologicznych w trakcie prowadzenia prac ziemnych, zgodnie z przepisami odrębnymi”.

71. Uchwała nr VI/67/2019 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 28 marca 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki w miejscowości Nowa Wieś

– zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:

„§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej nie podejmuje się ustaleń”.

72. Uchwała nr VII/82/2019 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 25 kwietnia 2019 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki w rejonie ulic: Wierzbowej, Myśliwskiej, Łowieckiej, Piaskowej i Nadbrzeżnej – etap II

– zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:

„§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej nie podejmuje się ustaleń”.

73. Uchwała nr IX/91/2019 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 30 maja 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki w rejonie ulic: Nadbrzeżna, Rolna, Leśna, Myśliwska i Łowiecka

– zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:

„§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej ustala się:

1. w granicach planu, zgodnie z oznaczeniem na rysunku planu zlokalizowane są obiekty budowlane wpisane do gminnej ewidencji zabytków, tym:
 - dom mieszkalny – zagroda nr 6 ul. Nadbrzeżna 6,
 - stodoła – zagroda nr 6, ul. Nadbrzeżna 6,
 - budynek gospodarczy – zagroda nr 6, ul. Nadbrzeżna 6,
 - dom mieszkalny, ul. Nadbrzeżna 13,
 - dom mieszkalny – zespół cegielni, ul. Rolna 14,
 - piec – zespół cegielni, ul. Rolna 14,
2. na terenach 4MN, 5MN, 7MN i 2U ochronę obiektów budowlanych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków, określonych na rysunku planu, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, z uwzględnieniem pkt. 3,
3. dla obiektów budowlanych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków:
 - nakaz ochrony i zachowania cech historycznej zabudowy takich jak: bryła, forma architektoniczna, kształt dachu, pokrycie dachu, kąt nachylenia głównych połaci dachu, rozmieszczenie otworów okiennych i drzwiowych, podziały architektoniczne elewacji, detal architektoniczny, w tym kształt, wielkość okien, podziały stolarki okiennej i drzwiowej, obramienia otworów okiennych i drzwiowych,
 - zakaz ocieplania budynków od zewnątrz,
 - nakaz stosowania tradycyjnych materiałów budowlanych i pokryć dachowych,
4. na terenie 5MN, w granicach strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego Wronki stan. 6 AZP 46-22/32, wpisanego do rejestru zabytków pod nr 656/A decyzją z dnia 25 czerwca 1969 r., określonej na rysunku planu, zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych, wymagających prac ziemnych, których skutkiem byłoby przekształcenie terenu, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
5. na terenach 1MN, 4MN, 5MN, 1MN/U, 2MN/U, 6MN/U, 1U, US/ZP/WS, 2ZP, 1ZK oraz 2KDD, 6KDD, 7KDD, w granicach stref ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych:

- Wronki stan. 18 AZP 46-22/30,
 - Wronki stan. 1 AZP 46-22/31,
 - Wronki stan. 6 AZP 46-22/32,
 - Wronki stan. 19 AZP 46-22/33 określonych na rysunku planu, nakaz prowadzenia badań archeologicznych w trakcie prac ziemnych, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”.
74. Uchwała nr X/102/2019 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 27 czerwca 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie miejscowości Nowa Wieś – etap I
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
- „§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej, nie podejmuje się ustaleń”.
75. Uchwała nr XII/120/2019 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 26 września 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wronki w obrębie miejscowości Nowa Wieś – działka ewid. nr 77/10 i część działki nr 76/10 w rejonie ulicy Bocznej
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
- „§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej, nie podejmuje się ustaleń”.
76. Uchwała nr XII/121/2019 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 26 września 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części terenów położonych w obrębie miejscowości: Lubowo, Pożarowo, Wartosław i Biezdrowo
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
- „§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się:
1. w granicach stref ochrony konserwatorskiej zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych, zgodnie z rysunkiem planu, nakaz prowadzenia badań archeologicznych przy realizacji inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu, zgodnie z przepisami odrębnymi,
 2. w granicach terenu objętego planem, zlokalizowane są obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków:
 - Lubowo 4, dom, dz. nr 44,
 - Lubowo, budynek gospodarczy, dz. nr 136/3,

- Lubowo, budynek gospodarczy II, dz. nr 136/3,
 - Lubowo 18, dom, dz. nr 133,
 - Wartosław 77, dom młynarza, dz. nr 415,
 - Wartosław 60, dom, dz. nr 442,
3. dla obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków nakaz uzgodnienia z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków wszelkich inwestycji, których realizacja związana będzie ze zmianą ukształtowania formy i wyglądu budynku”.
77. Uchwała nr XIV/152/2019 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 28 listopada 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie miejscowości Nowa Wieś – etap II
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
- „§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej, nie podejmuje się ustaleń”.
78. Uchwała nr XXI/207/2020 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 25 czerwca 2020 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego przy ul. Towarowej i ul. Morelowej w mieście Wronki
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
- „§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej, ustala się na terenie MN, w granicach strefy ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego Wronki stan. 30 AZP 46-22/45, określonego na rysunku planu, nakaz prowadzenia badań archeologicznych w trakcie prac ziemnych, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”.
79. Uchwała nr XXXV/318/2021 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 1 lipca 2021 r. w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w miejscowości Stróżki
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
- „§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej, nie podejmuje się ustaleń”.
80. Uchwała nr XXXVI/333/2021 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 26 sierpnia 2021 r. w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Wronki w rejonie ulic: Nadbrzeżna, Rolna, Leśna, Myśliwska i Łowiecka – etap II
- zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:

„§ 6. 1. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej, w granicach planu, zgodnie z oznaczeniem na rysunku planu, zlokalizowany jest zabytkowy budynek wpisany do gminnej ewidencji zabytków – leśnictwo, obecnie częściowo dom mieszkalny, ul. Myśliwska 1/1. 2. Dla budynku wpisanego do gminnej ewidencji zabytków ustala się:

1. nakaz ochrony i zachowania cech historycznej zabudowy takich jak: bryła, forma architektoniczna, kształt dachu, pokrycie dachu, kąt nachylenia głównych połaci dachu, rozmieszczenie otworów okiennych i drzwiowych, podziały architektoniczne elewacji, detal architektoniczny, w tym kształt, wielkość okien, podziały stolarki okiennej i drzwiowej, obramienia otworów okiennych i drzwiowych,
 2. zakaz ocieplania budynku od zewnątrz,
 3. nakaz stosowania tradycyjnych materiałów budowlanych i pokryć dachowych”.
81. Uchwała nr XLIX/416/2022 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 7 lipca 2022 r. w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wybranych terenów położonych w miejscowościach Biezdrowo i Wartosław – zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
- „§ 6. Na obszarze objętym planem znajdują się obszary i obiekty, dla których obowiązują przepisy odrębne z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami:
1. zespół pałacowy wpisany do rejestru zabytków pod nr rej.: A 1428 decyzją z dnia 11.04.1973 r., składający się z pałacu i parku,
 2. obiekty budowlane znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków:
 - stajnia cugowa, ob. budynek gospodarczy – zespół pałacowo-folwarczny – Biezdrowo, działka nr ewid. 115/1,
 - dom w kolonii pracowników folwarcznych, ob. Biblioteka/dom mieszkalny nr 52 – Biezdrowo,
 - czworak w kolonii pracowników folwarcznych, ob. dom mieszkalny nr 54 – zespół pałacowo-folwarczny – Biezdrowo,
 - czworak w kolonii pracowników folwarcznych, ob. dom mieszkalny nr 55 – zespół pałacowo-folwarczny – Biezdrowo,
 - budynek inwentarski pracowników folwarcznych, ob. dom mieszkalny nr 56 – zespół pałacowo-folwarczny – Biezdrowo,

- dom w kolonii pracowników folwarcznych nr 53 – zespół pałacowo-folwarczny – Biezdrowo,
 - most,
3. zewidencjonowane stanowiska archeologiczne znajdujące się w wojewódzkiej oraz gminnej ewidencji zabytków:
- Biezdrowo stan. 18, AZP 46-21/50,
 - Biezdrowo stan. 19, AZP 46-21/51,
 - Biezdrowo stan. 23, AZP 46-21/55,
 - Biezdrowo stan. 25, AZP 46-21/57,
 - Biezdrowo stan. 27, AZP 46-21/59,
2. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej:
1. dla zespołu pałacowego wpisanego do rejestru zabytków pod nr rej.: A 1428 decyzją z dnia 11.04.1973 r. ustala się ochronę w sposób zgodny z przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dla obiektów budowlanych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków ustala się:
- zachowanie historycznej formy architektonicznej budynków, zachowanie gabarytów wysokościowych, formy, kształtu dachu i rodzaju pokrycia dachowego, kompozycji i wystroju architektonicznego elewacji, formy stolarki okiennej i drzwiowej,
 - dopuszczenie wymiany stolarki okiennej z odtworzeniem oryginalnych podziałów,
 - dla zachowanej ozdobnej drewnianej stolarki okiennej lub drzwiowej nakaz zachowania lub odtworzenia,
 - zachowanie oryginalnego wyglądu elewacji budynków, w tym kompozycji osi, otworów okiennych i drzwiowych, architektonicznych detali wystroju elewacji, oryginalnych konstrukcji muru, a także tradycyjnych materiałów budowlanych,
 - nakaz uwzględnienia przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
3. dla zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych znajdujących się w wojewódzkiej oraz gminnej ewidencji zabytków ustala się ochronę wyznacza

się strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, zgodnie z rysunkiem planu, na terenie których ustala się:

- nakaz prowadzenia badań archeologicznych w trakcie prac ziemnych na terenie objętym strefą ochrony konserwatorskiej,
- nakaz uwzględnienia przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

82. Uchwała nr LXVI/575/2023 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 26 października 2023 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ulicy Mickiewicza w mieście Wronki oraz miejscowości Stróżki – zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i ochroną zabytków:
„§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej nie formułuje się zasad.”

4.7 Uwarunkowania ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego wynikające z obszarów ochrony przyrody i równowagi ekologicznej

Na podstawie art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r. poz. 1336 ze zm.) formami ochrony przyrody są: parki narodowe, rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary NATURA 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Na terenie gminy Wronki występują siedliska objęte ochroną w ramach sieci NATURA 2000. Należą do nich:

1. Obszar specjalnej ochrony „Puszcza Notecka” (PLB 300015), który jest najważniejszą w regionie ostoją ptaków drapieżnych, głównie kani rudej, kani czarnej, bielika i rybołowa. Teren ten jest również istotnym legowiskiem błotniaków i sów – puchacza i włochatki. Obejmuje położoną w międzyrzeczu Warty i dolnej Noteci Puszcę Notecką, należącą do największych krajowych kompleksów leśnych. Lasy Puszczy porastają piaszczystą równinę akumulacyjną z rozległym zespołem wydm śródlądowych, ułożonych w wały o wysokości względnej 20-30 m. Wśród zespołów leśnych w Puszczy Noteckiej przeważają ubogie jednowiekowe bory sosnowe. W jej obrębie znajduje się kilka stosunkowo niewielkich i w większości osuszonych

torfowisk oraz dwa kompleksy jezior rynnowych. Południowa część obszaru obejmuje fragment doliny meandrującej wśród łąk Warty.

2. Specjalny Obszar Ochrony „Torfowisko Rzezińskie” (PLH 300019) – Torfowisko Rzezińskie położone jest w rozległym obniżeniu między wydrami Puszczy Noteckiej, w obrębie międzyczecza Warty i Noteci, ok. 7 km na północny zachód od Wroniek. W granicach ostoi znalazło się Jezioro Rzezińskie wraz z przyległym, rozległym torfowiskiem przejściowym, łąkami, szuwarami i zaroślami łożowymi.
3. Specjalny Obszar Ochrony „Jezioro Kubek” (PLH 300006) – obszar leży na pograniczu wysokiej i środkowej terasy Obornickiej Doliny Warty oraz pół wydmy Międzyrzecza Warty i Noteci. Na terenie gminy Wronki występuje jedynie północny fragment obszaru objętego ochroną. W skład ostoi wchodzi jezioro Kubek otoczone niemal ze wszystkich stron lasami. W bezpośrednim otoczeniu jeziora z wąskim pasem szuwarów dominują kompleksy lasów bagienno-łęgowych (olsy i łągi olszowe). Bardzo interesującym elementem przyrody obszaru jest kompleks roślinności związanej z cyrkiem źródłiskowym niewielkiego strumienia zasilającego jezioro Kubek, a wypływającego spod wału wydmy przy jego północnych brzegach.

Północna i zachodnia część obszaru gminy Wronki objęta jest ochroną i wchodzi w skład Obszaru Chronionego Krajobrazu „Puszcza Notecka”. Jest to obszar obejmujący największy w Polsce kompleks wydmy śródlądowych o wysokościach względnych dochodzących do 40 m, zlokalizowany na terasach rzecznych w międzyczeczu warciańsko-noteckim.

Do form ochrony przyrody należą również parki zabytkowe będące w rejestrze u Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – są to parki w: Ćmachowie, Biezdrowie, Nowej Wsi, Pożarowie i Wróblewie. Wymagają one konserwacji, pielęgnacji i przywrócenia im charakteru zabytkowego zgodnie z wytycznymi Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Na mocy uchwały XXV/217/2016 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 29 września 2016 r. w sprawie uznania obiektów przyrodniczych za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Wlkp. z 2016 r. poz. 5990) ochroną objęto następujące użytki ekologiczne:

- Kobusz – obszar bagna i pastwiska o powierzchni 5,84 ha,
- Smolarnia – obszar bagna, pastwiska, zadrzewienia i powierzchni nieleśnej – łącznie 0,72 ha,

- Bagno Żurawinowe – obszar trzęsawisk i bagien o łącznej powierzchni 16,44 ha,
- Kacze Błota – enklawa roślin bagiennych z oczkiem wodnym otoczonym drzewostanem sosnowym, o łącznej powierzchni 4,57 ha,
- Bobrowy Zakątek – obszar siedliska olszowego o powierzchni 14,59 ha,
- Wrzosowe Wydmy – teren pagórkowaty zbudowany z piasków wydmowych o powierzchni 25,15 ha,
- Bagno i Jezioro Rzezińskie – tereny o powierzchni: bagno Rzezińskie 36,40 ha, jezioro Rzezińskie 19,52 ha.

Na terenie Wronek znajdują się również pomniki przyrody. Tą formą objętych jest 12 grup drzew, 7 pojedynczych drzew, głąz narzutowy oraz stanowisko paproci (Długosz królewski).

Korzystnym czynnikiem dla rozwoju gminy Wronki jest jej położenie i bogactwo pod względem środowiska naturalnego. Duża ilość lasów, jezior oraz dolina rzeki Warty sprzyja rozwojowi turystyki pieszej, konnej czy wodnej. Ma to również wpływ na wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego. Należy zatem podjąć działania na terenie miasta i gminy mające na celu zachowanie i wykorzystanie istniejących walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Połączenie tych zasobów przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności ich zarówno dla mieszkańców jak i promocji regionu. W ramach takich działań można rozważyć przygotowanie i wytyczenie szlaków pieszo-turystycznych, kulturoznawczych i ścieżek dydaktycznych oraz włączenie ich w istniejące szlaki regionalne i ogólnopolskie. Wspierania działalności gospodarstw agroturystycznych, dbanie o czystość m.in. poprzez likwidację nielegalnych wysypisk śmieci, czy współpracę z Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego.

5. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego

Na potrzeby oceny stanu dziedzictwa kulturowego miasta i gminy Wronki zastosowano analizę SWOT. Jest ona jednym z podstawowych narzędzi diagnostycznych, pomocnym w tworzeniu wszelkiego rodzaju strategii oraz programów. Jej przeprowadzenie umożliwia przeprowadzenie skutecznej i kompleksowej diagnozy w oparciu o cztery typy czynników rozwojowych, od których pochodzi jej nazwa, czyli:

- **silne strony** (*strenghts*) – pozytywne czynniki wewnętrzne,
- **słabe strony** (*weaknesses*) – negatywne czynniki wewnętrzne,
- **szanse** (*opportunities*) – pozytywne czynniki zewnętrzne,
- **zagrożenia** (*threats*) – negatywne czynniki zewnętrzne.

Przeprowadzenie kompleksowej diagnozy, umożliwiającej rozpoznanie zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych czynników wpływających na stan obecny, ale i potencjał analizowanej gminy, stanowi podstawę do sformułowania właściwych i długofalowych celów strategicznych oraz określić właściwe działania dla lokalnego samorządu, mające doprowadzić do ich osiągnięcia.

Analiza SWOT

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ● mnogość i różnorodność obiektów zabytkowych, ● bogata i długa historia Wronek i okolic, ● prowadzenie i finansowanie z budżetu gminy programu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanym do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, ● aktywna działalność lokalnych organizacji oraz liczne inicjatywy 	<ul style="list-style-type: none"> ● ograniczone środki finansowe na prace związane z utrzymaniem, konserwacją i rewaloryzacją obiektów zabytkowych, ● brak odpowiedniej wiedzy społeczeństwa oraz niewystarczająca edukacja w kwestii konieczności ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego, ● niekontrolowane i niewłaściwe (przy użyciu nieodpowiednich materiałów i technologii) przeprowadzane remonty przy obiektach zabytkowych, głównie w

<p>społeczne związane z kultywowaniem lokalnych tradycji i budowaniem tożsamości lokalnej,</p> <ul style="list-style-type: none"> • znacząca liczba obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, • różnorodność i bogactwo walorów krajobrazu naturalnego, • duży napływ turystów z innych części regionu oraz spoza niego do zlokalizowanych na terenie gminy ośrodków letniskowych, • dostępność komunikacyjna (drogowa i kolejowa) oraz bliska odległość od aglomeracji poznańskiej, • liczne imprezy kulturalne. 	<p>ewidencji zabytków, skutkujące często utratą ich historycznych wartości,</p> <ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca promocja zasobów dziedzictwa kulturowego gminy, • niewystarczająca infrastruktura turystyczna, • brak powszechnie dostępnych opracowań i materiałów promocyjnych zabytków zlokalizowanych na terenie gminy, • niewystarczająca identyfikacja oraz oznakowanie obiektów zabytkowych w przestrzeni.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania na podejmowanie działań ochronnych i promocję zasobów dziedzictwa kulturowego (programy związane z ochroną dziedzictwa, środki pochodzące z UE), 	<ul style="list-style-type: none"> • brak zainteresowania ze strony turystów lub innych potencjalnych odwiedzających obiekty zabytkowe, • nieskuteczna egzekucja prawa w zakresie obostrzeń i wymagań wobec wszelkiego rodzaju inwestycji prowadzonych przy obiektach zabytkowych lub na terenach objętych obszarową ochroną

<ul style="list-style-type: none"> ● nagradzanie i promowanie pozytywnych praktyk w zakresie ochrony lub adaptacji obiektów zabytkowych, ● powstawanie i rozwój organizacji promujących lokalne tradycje i zasoby dziedzictwa kulturowego, ● działania promocyjne na rzecz gminy i jej zasobów w skali regionu, ● zwiększenie świadomości społeczeństwa i nacisk na edukację w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, ● podejmowanie różnego rodzaju współpracy (międzyregionalnych lub międzynarodowych) w zakresie promocji zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz dobrych praktyk na rzecz jego ochrony, ● adaptacja obiektów zabytkowych na nowe funkcje i poprawa ich dostępności, ● powstanie spójnego systemu informacyjnego poświęconego znajdującym się w regionie obiektom zabytkowym, który umożliwiłby ich identyfikację wizualną oraz zapoznanie się z ich historią. 	<p>konserwatorską w kontekście samowoli budowlanych, braku zastosowania odpowiednich technik i materiałów lub niekontrolowanych prac ziemnych przy zabytkach archeologicznych,</p> <ul style="list-style-type: none"> ● wandalizm, ● stopniowe zanikanie lokalnych tradycji i słabnąca tożsamość lokalna i regionalna, szczególnie wśród młodszych pokoleń.
---	---

Tab. 1 Analiza SWOT.
źródło: opracowanie własne

6. Założenia programowe

Różnorodność oraz bogactwo krajobrazu miasta i gminy Wronki, w tym mnogość zasobów dziedzictwa kulturowego, składają się na znaczący potencjał gminy Wronki. Potencjał ten jednak wymaga właściwego ukierunkowania i dbałości, aby możliwe było jego jak najpełniejsze wykorzystanie, przyczyniając się tym samym nie tylko do lepszego wykorzystania i ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego, ale również do ogólnego rozwoju, tworząc tym samym przyjazną i atrakcyjną przestrzeń do życia dla obecnych, jak i przyszłych mieszkańców gminy. W tym celu konieczne jest jednak opracowanie skoordynowanych działań oraz priorytetów w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, a kompetencje w tym zakresie leżą w rękach lokalnego samorządu, poprzez prowadzoną przez niego politykę. Obowiązujące prawo nie tylko nałożyło na gminy obowiązek sprawowania ochrony i opieki nad zasobami dziedzictwa kulturowego, ale również wyposażyło je w odpowiednie do tego narzędzia. Takim właśnie narzędziem jest gminny program opieki nad zabytkami, za pomocą którego możliwe jest formułowanie i wyznaczenia kierunków lokalnej polityki w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2024-2027 określa zaktualizowane, długofalowe cele polityki samorządu gminy Wronki w zakresie ochrony zabytków w oparciu o wyodrębnione cele priorytetowe. Są to:

Cel priorytetowy 1 – Zintegrowana ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego.

Cel priorytetowy 2 – Rewaloryzacja i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego w pobudzaniu rozwoju społeczno-gospodarczego.

Cel priorytetowy 3 – Promocja lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz popularyzacja wiedzy w zakresie potrzeb związanych z jego ochroną jako podstawa do umacniania tożsamości lokalnej.

7. Kierunki działań oraz zadania programu

Na bazie sformułowanych wyżej priorytetów gminnego programu opieki nad zabytkami sformułowane zostały kierunki działania oraz odpowiadające im zadania, które zostały zaprezentowane poniżej.

Cel priorytetowy nr 1:

ZINTEGROWANA OCHRONA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	
kierunki	zadania
1.1 – Wzmacnianie ochrony obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków nieruchomych	<ul style="list-style-type: none"> • Aktualizacja zasobu zabytkowego wchodzącego w skład gminnej ewidencji zabytków nieruchomych poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - dalsze ewidencjonowanie zasobu o inne, nierozpoznane dotąd obiekty zabytkowe cenne dla krajobrazu kulturowego gminy, zakładanie dla nich kart adresowych oraz włączanie ich do gminnej ewidencji w porozumieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków; - aktualizowanie kart adresowych zabytków oraz stanowisk archeologicznych wchodzących w skład gminnej ewidencji o pozyskane od czasu ich włączenia informacje, wnioski wynikające z przeprowadzonych badań terenowych lub o dokumentację fotograficzną uwzględniającą zmiany wynikające np. z przeprowadzonych prac remontowych; - typowanie obiektów, które uległy całkowitej degradacji lub utraciły swoje zabytkowe wartości z powodu niewłaściwie przeprowadzonych prac modernizacyjnych i wyłączenie ich z gminnej ewidencji zabytków w porozumieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

- Prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy i uwzględnianie zadań z tym związanych w planowaniu budżety gminy:

- w roku 2024 Wroniecki Ośrodek Kultury planuje remont dachu na budynku spichlerza, w kolejnych latach planuje się wypiaszkowanie cegły z zewnątrz,
- w latach 2024-2027 planowane są prace pielęgnacyjno-sanitarne w parku w Ćmachowie,
- w roku 2024 gmina Wronki planuje wyremontować wnętrza dwóch lokali mieszkalnych w oficynie w Nowej Wsi

- zadania realizowane na bieżąco

- Udostępnianie i aktualizowanie wykazu obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków na stronie internetowej gminy oraz aktywne zachęcanie użytkowników za pomocą mediów społecznościowych do zapoznania się z przedmiotowym wykazem oraz zweryfikowanie, czy posiadana przez nich nieruchomość nie jest wpisana do gminnej ewidencji zabytków.

- zadanie realizowane na bieżąco

Działanie to ma na celu podnoszenie świadomości właścicieli, bądź użytkowników wieczystych o zabytkowym charakterze posiadanych przez nich nieruchomości, a tym samym o potrzebach i wymogach wynikających z ochrony jaką niesie za sobą wpis do gminnej ewidencji zabytków.

- Aktualizacja gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

- zadanie realizowane corocznie

1.2 – Rozpoznanie cennych historycznie obiektów małej architektury	<ul style="list-style-type: none">● Inwentaryzacja i stworzenie bazy danych o zlokalizowanych na terenie gminy cennych obiektach małej architektury takich jak przydrożne kapliczki oraz krzyże, leśne mogiły, pomniki itp. <p><i>- zadanie realizowane w trakcie obowiązywania programu</i></p> <p>Wiele z tych obiektów posiada własną, unikalną historię i stanowią cenny element dziedzictwa kulturowego dlatego stworzenie bazy o tego typu obiektach umożliwiającej poznanie ich lokalizacji, identyfikację wizualną oraz uzyskanie znanych na ich temat informacji, pozwoli na rozpoznanie zasobu obiektów tego typu i lepsze wykorzystanie ich potencjału.</p>
1.3 – Kompleksowe działania na rzecz ochrony krajobrazu kulturowego	<ul style="list-style-type: none">● Przystępowanie do opracowania kolejnych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających wymogi potrzeby związane z ochroną dziedzictwa kulturowego. <p><i>- zadanie realizowane na bieżąco</i></p> <p>Na podstawie art. 17 pkt 6 lit. b ustawy z dnia 27 marca 2023 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, właściwy wojewódzki konserwator zabytków, czyli w tym wypadku Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków, uzgadnia projekty miejscowych planów w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Uwzględnianie wymogów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i jego zasobów w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, umożliwia zapewnienie im ochrony nie tylko ujęciu jednostkowym, ale też pozwala na „zabezpieczenie” najbliższego otoczenia tych zabytków, dbając m.in. o to by w ich sąsiedztwie nie powstawały szkodliwe dominanty przestrzenne, czy też obiekty zaburzające ład przestrzenny swoim odmiennym</p>

	<p>stylem, kolorystką lub materiałami. Wszystkie te kwestie mogą zostać uregulowane w ustaleniach mpzp.</p> <p>Szczególnie istotna w tym aspekcie jest ochrona istniejących zabytkowych układów przestrzennych, do których należą historyczny układ urbanistyczny miasta Wronki oraz układ ruralistyczny wsi Wartosław, a także właściwe kształtowanie obszarów w obrębie których, dochodzi do kumulacji obiektów zabytkowych (np. zespoły zabytkowe).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podjęcie prac nad stworzeniem uchwały określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, czyli tzw. „uchwały reklamowej”, której priorytetem m.in. będzie ochrona historycznej tkanki miejskiej zlokalizowanej w obrębie historycznego układu urbanistycznego Wronek. <p><i>- zadanie realizowane w trakcie obowiązywania programu</i></p>
--	---

Cel priorytetowy nr 2:

REWALORYZACJA I WYKORZYSTANIE ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO JAKO NARZĘDZIE POBUDZANIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO	
kierunki	zadania
2.1 – Zahamowanie degradacji obiektów zabytkowych oraz zachęcanie do podejmowania działań na rzecz ich zachowania	<ul style="list-style-type: none"> • Promowanie i popularyzacja programu udzielania dotacji z budżetu gminy na prace restauratorskie, konserwatorskie oraz roboty budowlane prowadzone przy zabytkach nieruchomości, w tym: <ul style="list-style-type: none"> – stworzenie osobnej zakładki w ramach prowadzonych przez jednostkę stron www, poświęconej informacjom merytorycznym dotyczącym przedmiotowego programu, takich jak: jaki jest termin na złożenie wniosku, jakie są

	<p>niezbędne załączniki i pozwolenia należy dołączyć, jaki jest właściwy pracownik merytoryczny urzędu gminy, u którego można uzyskać szczegółowe informacje,</p> <ul style="list-style-type: none"> – publikowanie wykazu zabytków nieruchomych których remonty zostały przeprowadzone z udziałem środków pochodzących z budżetu gminy oraz informacji odnośnie tego jakie prace zostały przeprowadzone w ramach przedmiotowych środków, – cykliczne przypominanie w ramach stron www oraz kont społecznościowych prowadzonych przez jednostkę o możliwości składania wniosków o udzielenie dotacji ze środków gminy Wronki na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane wykonywane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji, w tym w szczególności o terminie składania wniosków. <p><i>- zadanie realizowane na bieżąco</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Regularne publikowanie na stronach podmiotowych informacji o innych programach, w ramach których możliwe jest pozyskanie środków zewnętrznych na prace przy obiektach zabytkowych oraz odesłanie do informacji źródłowych w tym zakresie; <p><i>- zadanie realizowane na bieżąco</i></p>
<p>2.2 – Promocja i nagradzanie dobrych praktyk w zakresie prowadzenia prac</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Informowanie mieszkańców w ramach stron www oraz kont społecznościowych prowadzonych przed jednostkę, jakie obiekty i jakie prace zostały przeprowadzone w ramach udzielonych przez gminę dotacji, udostępniając dokumentację fotograficzną, ilustrującą efekt „przed” i „po”, a następnie stworzenie możliwości głosowania (np. w ramach

przy obiektach zabytkowych	<p>interaktywnej ankiety), która z przedstawionych realizacji, zdaniem głosujących została najlepiej przeprowadzona lub najbardziej im się podoba. Zabytek który uzyskał by największą liczbę głosów, mógłby otrzymać:</p> <ul style="list-style-type: none">– wyróżnienie Burmistrza,– dedykowany artykuł poświęcony jego historii oraz związanym z nim ciekawostkom, a także szczegółom dotyczącym przeprowadzonym przy nim pracom, zrealizowanym w udziale dotacji z budżetu gminy,– dodatkowo - informacja o zdobytym wyróżnieniu, byłaby zamieszczana na tabliczkach które są zamieszczane na zabytkach lub w ich obrębie, po przeprowadzeniu i rozliczeniu prac wykonanych w ramach dotacji. <p><i>- zadanie do uruchomienia w trakcie obowiązywania programu, a następnie (w przypadku zainteresowania ze strony potencjalnych uczestników) w kolejnych latach realizowane na bieżąco</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Monitorowanie udzielonych pozwoleń konserwatorskich oraz wykonywanych w ramach nich inwestycji i na tej podstawie typowanie (we współpracy z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków) wzorcowych realizacji, a następnie promowanie tych realizacji w ramach stron www i kont społecznościowych prowadzonych przez jednostkę. <p><i>- zadanie realizowane na bieżąco</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Organizacja konkursu (który w zależności od skali zainteresowania mógłby odbywać się on cyklicznie np. raz na dwa lata), w którym mieszkańcy mogliby zgłaszać najlepiej przeprowadzone i wzorcowe praktyki na rzecz ochrony lokalnego dziedzictwa takie jak przeprowadzone modelowo prace budowlane przy zabytku, inicjatywy oddolne na rzecz
-----------------------------------	--

	<p>promocji lokalnego dziedzictwa i wzmocnienia tożsamości lokalnej (ze strony osób prywatnych, lokalnych przedsiębiorców lub stowarzyszeń i fundacji), produkty lokalne itp. Konkurs ten mógłby się odbywać pod patronatem lokalnych firm, przedsiębiorców i innych jednostek organizacyjnych.</p> <p><i>- zadanie do uruchomienia w trakcie obowiązywania programu, a następnie (w przypadku zainteresowania) w kolejnych latach realizowane na bieżąco</i></p>
<p>2.3 – Wspieranie przedsiębiorczości poprzez świadome kształtowanie i promowanie dziedzictwa kulturowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Promocja w ramach stron www i kont społecznościowych prowadzonych przez gminę działających na jej terenie działalności gospodarczych (np. restauracji, hoteli, gospodarstw agroturystycznych), które znajdują się w zaadaptowanych na działalność usługową obiektach zabytkowych lub oferują produkty związane z lokalną kulturą lub kuchnią, bądź oferują usługi wpisujące się w tzw. ginące zawody. Wykaz takich miejsc i działalności wraz z opisem tego co mają do zaoferowania, zamieszczony byłby w poświęconej temu zakładce na stronie internetowej gminy Wronki. <p><i>- I etap: stworzenie ww. wykazu i uruchomienie zakładki w ramach strony www gminy - realizacja w trakcie obowiązywania programu;</i></p> <p><i>- II etap: aktualizacja ww. wykazu i działania promocyjne – zadanie realizowane na bieżąco</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Stworzenie specjalnej zakładki w Systemie Informacji Przestrzennej Miasta i Gminy Wronki poświęconej zabytkom archeologicznym wraz z odnośnikami do kart adresowych poszczególnych stanowisk w celu ułatwienia pozyskiwania informacji o istniejących stanowiskach archeologicznych w planowaniu inwestycyjnym. <p><i>- zadanie realizowane w trakcie obowiązywania programu</i></p>

Cel priorytetowy nr 3:

PROMOCJA LOKALNEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ORAZ POPULARYZACJA WIEDZY W ZAKRESIE POTRZEB ZWIĄZANYCH Z JEGO OCHRONĄ JAKO PODSTAWA DO UMACNIANIA TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ	
kierunki	zadania
3.1 – Opracowanie i publikacja materiałów promujących zasoby lokalnego dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie przewodnika po gminie promującego lokalne dziedzictwo kulturowe, w tym zlokalizowanych na terenie gminny cennych obiektów zabytkowych, lokalnych tradycji, unikatowych krajobrazów oraz zasobów naturalnych; a następnie jego wydanie, zarówno w formie fizycznej, jak i interaktywnej, która byłaby udostępniana na stronach www jednostki. <i>- zadanie realizowane w trakcie obowiązywania programu</i> • Cykliczne opracowywanie i publikowanie w lokalnej prasie oraz na stronach podmiotowych, artykułów poświęconych lokalnej historii i związanych z nią postaciami, a także informacji promujących inicjatywy związane z kultywowaniem lokalnych tradycji oraz ochroną dziedzictwa kulturowego. <i>- zadanie realizowane na bieżąco</i> • Organizacja cyklicznego, dorocznego konkursu pod specjalnie opracowanym hasłem, w ramach którego możliwe będzie zgłaszanie swoich prac plastycznych i fotografii nawiązujących tematyką do lokalnych tradycji, historii oraz krajobrazu kulturowego i naturalnego, a następnie wydanie wyróżnionych prac w formie albumu. <i>- zadanie do uruchomienia w trakcie obowiązywania programu, a następnie (w przypadku zainteresowania potencjalnych uczestników) w kolejnych latach realizowane na bieżąco</i>

	<ul style="list-style-type: none">● Obniżenie stawki podatku od nieruchomości dla obiektów zaadaptowanych pod działalność gospodarczą, które objęte są wpisem do gminnej ewidencji zabytków. <p><i>- zadanie realizowane na bieżąco</i></p>
<p>3.2 – Poprawa identyfikacji wizualnej zabytków zlokalizowanych na terenie gminy</p>	<ul style="list-style-type: none">● Przeprowadzenie inwentaryzacji terenowej obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, które są zlokalizowane na obszarze gminy, pod kontem ich oznaczenia w terenie (znak konwencji haskiej), w wyniku której możliwe będzie stwierdzenie czy obiekty te są właściwie oznakowane, w sposób widoczny i umożliwiający ich szybką identyfikację w terenie, a następnie przekazanie wyników przedmiotowej inwentaryzacji staroście powiatowemu. <p>Na podstawie art. 12 ust. 1 <i>ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami</i> to właśnie starosta, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie.</p> <p><i>- zadanie realizowane w trakcie obowiązywania programu</i></p> <ul style="list-style-type: none">● Doświetlenie kluczowych zabytków zlokalizowanych na terenie gminy, a także głównych arterii miasta w obrębie historycznego układu urbanistycznego, a w szczególności zrewitalizowanych kamienic wchodzących w skład historycznej tkanki miejskiej. <p><i>- zadanie realizowane na bieżąco</i></p> <ul style="list-style-type: none">● Stworzenie specjalnego emblematu, informującego o historycznym charakterze nieruchomości, który

	<p>zamieszczany byłby na nieruchomościach objętych wpisem do gminnej ewidencji zabytków wraz z kodem QR, który odsyłał by zainteresowane osoby, do strony www gminy poświęconej zabytkom znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.</p> <p><i>- zadanie realizowane na bieżąco</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Stworzenie we współpracy z Muzeum Ziemi Wronieckiej bazy zdjęć archiwalnych poszczególnych zabytków zlokalizowanych na terenie gminy Wronki znajdujących się w rejestrze zabytków w gminnej ewidencji zabytków oraz w rejestrze zabytków, który umożliwiłaby ilustrację tego jak zmieniały się one na przestrzeni lat oraz stanowiłaby materiał do ewentualnych analiz i wniosków. <p>Baza była by publikowana i na stronach www jednostki wraz z informacjami zachęcającymi do współpracy w budowaniu tejże bazy poprzez przekazywanie i przesyłanie własnych materiałów i fotografii w zamian na drobne upominki ze strony urzędu oraz zawarcie danych źródłowych, na pozyskanych fotografiach.</p> <p><i>- zadanie realizowane na bieżąco</i></p>
<p>3.3 – Edukacja w zakresie lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz potrzeb związanych z ich ochroną</p>	<ul style="list-style-type: none">• Regularne szkolenia pracowników merytorycznych urzędu gminy odpowiedzialnych za zabytki oraz planowanie i zagospodarowanie przestrzenne, w zakresie tematyki związanej z ochroną i opieką nad zabytkami oraz związanymi z nimi potrzebami. <p><i>- zadanie realizowane na bieżąco</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Organizacja specjalnych zajęć dydaktycznych w szkołach we współpracy z Muzeum Ziemi Wronieckiej oraz lokalnymi stowarzyszeniami, w ramach których prowadzone będą zajęcia i warsztaty mające na celu zaznajamianie dzieci

	<p>i młodzieży z lokalną historią, ciekawostkami oraz ważnymi, historycznymi postaciami związanymi z gminą.</p> <p><i>- zadanie realizowane na bieżąco</i></p> <ul style="list-style-type: none">● Regularne organizowanie konkursów dla dzieci i młodzieży (plastycznych, recytatorskich, konkursów piosenki itd.), tematycznie związanych z lokalnymi tradycjami, walorami oraz historią. <p><i>- zadanie realizowane na bieżąco</i></p> <ul style="list-style-type: none">● Organizacja spacerów miejskich we współpracy z Muzeum Ziemi Wronieckiej, podczas których możliwe będzie zaznajamianie się z lokalną historią i ciekawostkami na temat zabytkowych obiektów i budowli zlokalizowanych na trasie spaceru, a także odwiedzanie w zorganizowany sposób miejsc, które na co dzień są niedostępne dla indywidualnych zwiedzających. <p><i>- zadanie realizowane na bieżąco</i></p> <ul style="list-style-type: none">● Organizacja prac związanych z porządkowaniem zabytkowych, nieczynnych cmentarzy oraz popularyzacja inicjatyw z tym związanych m.in. poprzez organizację zajęć terenowych dla młodzieży w ramach, których prowadzone byłyby zajęcia dydaktyczne poruszające zagadnienia związane z historią odwiedzanych obiektów wraz z jednoczesnym prowadzeniem prac porządkowych w ich obrębie. <p>Do organizacji i promowania podobnych inicjatyw wśród mieszkańców będzie komórka urzędu gminy odpowiedzialna za promocję i rozwój lokalny, w ramach sołectw we współpracy z sołtysami oraz radami sołeckimi, zachęcając lokalnych mieszkańców do wspólnych inicjatyw oraz prac</p>
--	--

	<p>związanych z porządkowaniem wspólnej przestrzeni, w tym przestrzeni zabytkowych cmentarzy zlokalizowanych w obrębie zamieszkiwanych przez nich miejscowości.</p> <p>Relacje z takich wydarzeń wraz z informacjami na temat historii danego obiektu byłyby promowane na stronach internetowych oraz w mediach społecznościowych gminy, szkół oraz sołectw współorganizujących przedmiotowe wydarzenia.</p> <p><i>- zadanie realizowane na bieżąco</i></p>
--	---

Realizacja Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla miasta i gminy Wronki na lata 2024-2027 powierzona zostanie właściwym pracownikom Urzędu Miasta i Gminy Wronki. W celu sprawnego wdrażania celów programu będą one współpracować z osobami ds. promocji gminy, z Wronieckim Ośrodkiem Kultury, Muzeum Ziemi Wronieckiej oraz innymi podmiotami.

Program realizowany będzie poprzez współpracę z różnymi instytucjami, stowarzyszeniami oraz osobami prywatnymi. W miarę możliwości rozwiązywane będą bieżące problemy z zakresu ochrony dóbr kultury. Prowadzone będą działania w zakresie informacji i doradztwa m.in. informowanie o możliwościach pozyskania funduszy na prace remontowe i renowacyjne obiektów zabytkowych. W celu prawidłowej realizacji programu osoby za niego odpowiedzialne prowadzić będą ścisłą współpracę z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Poznaniu.

8. Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Gminny Program Opieki nad Zabytkami będzie realizowany poprzez wykonanie wskazanych zadań, na rzecz osiągnięcia przyjętych kierunków działań. Podstawę stanowią obowiązujące przepisy prawa oraz zawarte w nich regulacje. Zakłada się, że wyznaczone w programie zadania wykonywane będą za pomocą następujących instrumentów:

1) instrumenty prawne:

- wpis do rejestru zabytków,
- decyzje administracyjne z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami,
- ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- ustawa Prawo budowlane,
- ustawa Prawo ochrony środowiska,
- ustawa o ochronie przyrody,
- ustawa o gospodarce nieruchomościami,
- ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej,
- ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu,

2) instrumenty finansowe:

- finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje,
- współpraca pomiędzy podmiotami publicznymi a sektorem prywatnym w ramach „Partnerstwa publiczno-prywatnego” (PPP),

3) instrumenty społeczne:

- prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego),
- edukacja kulturowa,
- pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego,
- współdziałanie z organizacjami społecznymi,

4) instrumenty koordynacji:

- realizacja projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego gminy,
 - współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków,
 - współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego,
- 5) instrumenty kontrolne:
- aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków,
 - oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym,
 - sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji programu oraz aktualizacja związana z ustawowym czteroletnim okresem obowiązywania,
 - monitorowanie stanu zachowania i funkcjonowania środowiska kulturowego,
 - prowadzenie stałej obserwacji procesów i zjawisk istotnych z punktu widzenia realizacji programu.

9. Monitoring działań Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.) program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków i to właśnie rada gminy odpowiada za monitorowanie realizacji zapisów programu. Art. 87 ust. 5 ustawy stanowi, że z realizacji programu burmistrz sporządza, co dwa lata, sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy. Program opieki nad zabytkami należy aktualizować po 4 latach od uchwalenia go przez radę gminy.

Po przyjęciu przez Radę Miasta i Gminy Wronki uchwały w sprawie „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Wronki na lata 2024-2027” zostanie wdrożone sprawne działanie oraz prowadzona będzie kontynuacja prac nad ochroną zabytków w gminie, zgodnie z zapisami programu. Analiza realizacji celów określonych w programie będzie obejmowała głównie: bieżący monitoring uwzględniający stan zachowania zabytków, stosunki własnościowe, ocenę prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych, ocenę realizacji programu edukacji, promocji, rozwoju turystyki,

współpracy z instytucjami kultury, ocenę kontaktu z właścicielami obiektów zabytkowych. Odzwierciedlenie wyników przedstawiać będzie sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami, w którym zawarte będzie podsumowanie działań prowadzonych, w czasie obowiązywania programu, przez pracowników Urzędu Miasta i Gminy Wronki oraz przez Wroniecki Ośrodek Kultury i Muzeum Ziemi Wronieckiej.

10. Zewnętrzne źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dbałość o zabytek polega w szczególności na zapewnieniu warunków do dokumentowania zabytku, popularyzacji wiedzy o nim, prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz utrzymaniu zabytku w jak najlepszym stanie. Finansowanie tych działań jest obowiązkiem nie tylko właściciela zabytku, lecz także każdego podmiotu mającego tytuł prawny do zabytku, a więc trwałych zarządców, użytkowników wieczystych. Dla jednostki samorządu terytorialnego posiadającej własność zabytku opieka nad zabytkiem jest zadaniem własnym. Ochrona zabytków i opieka nad nimi mogą być finansowane z różnych źródeł w zależności od typu działania.

Źródła finansowania ochrony i opieki nad zabytkami można podzielić na:

1. Źródła publiczne – budżet państwa, budżety jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli, środki Unii Europejskiej, inne źródła zagraniczne, m.in.:
 - dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
 - dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
 - dotacje wojewódzkie,
 - dotacje gminne,
 - Fundusz Termomodernizacji i Remontów,
 - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
 - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
 - Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków,
 - Fundusz Kościelny,

2. Źródła prywatne – środki osób fizycznych, organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji, kościelnych osób prawnych, itp.

Finansowanie gminnego programu opieki nad zabytkami (zarówno własnymi jak i w formie dotacji do zabytków nie będących własnością Gminy) będzie realizowane z wykorzystaniem środków z wielu źródeł. Będą to zarówno środki budżetowe jak i fundusze strukturalne, w zależności od możliwości finansowych gminy.

Dotacje

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja może być udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub w następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami szczegółowo określa wykaz prac, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenia następujących prac:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
- prowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych,
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
- wykonanie projektu budowlanego,
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności,

- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych,
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków,
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych prac. Wysokość dotacji może zostać zwiększona do 100% nakładów koniecznych jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Łączna kwota dotacji udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź gminę, powiat lub samorząd województwa, nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac.

Wyróżniamy następujące rodzaje dotacji:

1. dotacje Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – przyznawane są zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,

2. dotacje Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego – zasady udzielania dotacji określa szczegółowo uchwała nr XXIX/409/08 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 1 grudnia 2008 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych lub znajdujących się na obszarze województwa wielkopolskiego, podstawą udzielenia dotacji jest prawidłowo złożony wniosek wraz z załącznikami,
3. dotacje gminne – zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym dofinansowanie na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielone przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, zgodnie z uchwałą nr III/24/2018 Rady Miasta i Gminy Wronki z dnia 28 grudnia 2018 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków z budżetu Miasta i Gminy Wronki udzielane są dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub wpisanym do gminnej ewidencji zabytków znajdujących się na terenie miasta i gminy Wronki, wnioski należy składać do dnia 30 września każdego roku poprzedzającego rok, w którym dotacja może zostać udzielona.

Źródła zewnętrznego finansowania – krajowe

- 1) konkurs „Zabytek Zadbane” – jest to coroczny konkurs ogłaszany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków, ma na celu promocję właściwej opieki nad zabytkami, konkurs ma charakter otwarty i nieodpłatny, adresowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych, jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnienie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów, wyróżniamy 6 kategorii konkursowych:
 - utrwalenie wartości zabytkowej obiektu,

- rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu (w tym założenia dworskie i pałacowe),
 - adaptacja obiektów zabytkowych,
 - architektura i budownictwo drewniane,
 - zabytki techniki (w tym budownictwo przemysłowe i inżynieryjne),
 - kategoria specjalna: właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem,
- 2) Fundusz Termomodernizacji i Remontów – celem rządowego programu wsparcia remontów i termomodernizacji jest poprawa stanu technicznego istniejących zasobów mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem ich termomodernizacji, program realizowany jest na podstawie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów i obejmuje dwa główne moduły – wsparcie przedsięwzięć termomodernizacyjnych i wsparcie przedsięwzięć remontowych, wprowadza także dodatkowe wsparcie dla właścicieli budynków mieszkalnych objętych w przeszłości czynszem regulowanym, wsparcie udzielane jest w postaci tzw. premii, czyli spłaty części kredytu wykorzystanego na realizację przedsięwzięcia,
- 3) Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) – jest głównym źródłem finansowania w Polsce inwestycji proekologicznych, w jego ramach realizowane są projekty modernizacji zabytkowych budynków, remonty termomodernizacyjne przyczynią się do redukcji zużycia energii pierwotnej i końcowej oraz spowodują obniżenie kosztów zużycia energii elektrycznej i ciepłej, dodatkowo prace remontowe będą miały również walor konserwatorski, gdyż zostaną przeprowadzone w obiektach zabytkowych, cennych dla kultury narodowej,
- 4) program Kultura – Interwencje – organizatorem programu jest Narodowe Centrum Kultury, celem programu jest tworzenie warunków dla wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie regionalnym, lokalnym i krajowym, a także upamiętniania historii i promowania polskiego dziedzictwa poprzez finansowe wsparcie realizacji projektów upowszechniających dorobek kultury i zwiększających obecność kultury w życiu społecznym, koncepcja programu została oparta na założeniu, że uczestnictwo w kulturze sprzyja podnoszeniu kompetencji społeczeństwa, tworzeniu warunków do rozwijania aktywności twórczej i przygotowaniu obywateli do aktywnego udziału w różnych formach życia społecznego, w ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie realizacji projektów poprzez pokrycie części kosztów realizacji zadań takich jak:

- organizacja wydarzeń kulturalnych o charakterze lokalnym lub ogólnokrajowym, kursów, szkoleń, spotkań, warsztatów, plenerów, wystaw, konkursów, przeglądów, festiwali, koncertów, widowisk muzycznych, happeningów, spektakli teatralnych, realizacja działań edukacyjno-animacyjnych wspomagających lokalne społeczności w działaniach twórczych, działania interdyscyplinarne, również on-line,
 - organizacja konferencji, seminariów, paneli dyskusyjnych, przeprowadzenie badań praktyk kulturalnych/uczestnictwa w kulturze, również on-line,
 - organizacja rekonstrukcji historycznych, uroczystości upamiętniających postacie, wydarzenia, rocznice o charakterze patriotycznym, również on-line,
- 5) Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków – jest to państwowy fundusz celowy, powstał na mocy ustawy z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, która weszła w życie 1 stycznia 2018 r., jest to pierwsze pozabudżetowe źródło ich finansowania, fundusz początkowo zasilany zostanie z kar administracyjnych oraz nawiązek orzekanych przez sądy za przestępstwa popełniane przeciwko zabytkom, NFOZ pozwoli na szybkie dofinansowanie zabytków uszkodzonych, np. wskutek katastrof, jak powodzie, pożary, dodatkowe pieniądze pozwolą na pilne ratowanie zabytków, czyli naprawę uszkodzonego dachu, rynien czy powybijanych okien, środkami funduszu dysponuje Generalny Konserwator Zabytków, działający w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- 6) fundusz dopłat z Banku Gospodarstwa Krajowego w Warszawie – celem rządowego programu bezzwrotnego finansowego wsparcia budownictwa jest zwiększenie zasobu lokali mieszkalnych oraz lokali i pomieszczeń z zakresu pomocy społecznej, służących zaspokajaniu potrzeb osób o niskich i przeciętnych dochodach,
- 7) fundusz Kościelny – został powołany na mocy art. 8 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. nr 9 poz. 87 ze zm.) jako forma rekompensaty dla kościołów za przejęte przez Państwo nieruchomości ziemskie, kościelne osoby prawne mogą ubiegać się o przyznanie dotacji z Funduszu Kościelnego na konserwację i remonty obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej w znaczeniu nadanym przez aktualne ustawodawstwo.

Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami są środki budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który corocznie ogłasza stosowne konkursy. Do programów operacyjnych możemy zaliczyć:

- 1) Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ochrona Zabytków – strategicznym celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne, w ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:
 - prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania,
 - prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych),
 - prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków),
 - prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków) dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych),
- do programu nie kwalifikują się zadania, które są finansowane ze środków europejskich, o dofinansowanie w ramach programu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne

- jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie,
- 2) program „Infrastruktura kultury” – celem programu jest stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze, przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną, w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji,
 - 3) dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na badania archeologiczne – celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Polski, realizowanych zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami:
 - niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentacja zasobów dziedzictwa archeologicznego z wykorzystaniem metod tradycyjnych i nowoczesnych, m.in. badań powierzchniowych, prospekcji podwodnej, badań geofizycznych, prospekcji lotniczej, skaningu laserowego,
 - opracowanie wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

Pozostałe źródła zewnętrznego finansowania

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków może odbywać się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej:

1. Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) – głównym celem programu jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego, w tym poprzez:
 - obniżenie emisyjności gospodarki transformację w kierunku gospodarki przyjaznej środowisku i o obiegu zamkniętym,

- budowę efektywnego i odpornego systemu transportowego o jak najniższym negatywnym wpływie na środowisko naturalne,
- dokończenie realizacji odcinków sieci bazowej TEN-T do roku 2030,
- poprawę bezpieczeństwa transportu,
- zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej oraz poprawę odporności systemu ochrony zdrowia,
- wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym,
program ma przyczynić się m.in. do wzmocnienia ochrony zabytków o krajowym i światowym znaczeniu, zarówno ruchomych, jak i nieruchomych, wsparcie ukierunkowane będzie na tworzenie odpowiednich warunków infrastrukturalnych stymulujących do aktywnego uczestnictwa w kulturze i w życiu społecznym, w tym eliminację barier w dostępie do kultury dla grup z różnych przyczyn wykluczonych, zastosowane rozwiązania infrastrukturalne, w tym nowoczesne technologie, umożliwią tworzenie innowacyjnej oferty kulturalnej, rozszerzanie jej o nowe formy działalności i cele lub będą przyczyniać się do zwiększenia atrakcyjności świadczonej oferty, w celu budowania przewag konkurencyjnych w aspekcie zarówno gospodarczym jak i społecznym, inwestycje będą wspierały procesy transformacji cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury, zakup wyposażenia i technologii umożliwiających rozszerzenie grup odbiorców realizowanej oferty oraz zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonowania w warunkach różnego rodzaju kryzysów, wsparciem zostaną objęte państwowe i współprowadzone instytucje kultury, biblioteki przechowujące Narodowy Zasób Biblioteczny oraz publiczne szkoły i uczelnie artystyczne, ponadto o wsparcie mogą się ubiegać jednostki samorządu terytorialnego oraz kościoły i związki wyznaniowe w zakresie prowadzonej działalności kulturalnej, zlokalizowane na obszarach wpisanych na listę UNESCO lub Pomników Historii, zakres wsparcia w ramach celu szczegółowego obejmuje także działania infrastrukturalne mające na celu ochronę i zachowanie otoczenia zabytkowych obiektów, wszystkie ww. typy działań będą mogły być realizowane w formule projektów partnerskich, które przyczynią się do lepszego zarządzania dziedzictwem kulturowym i promowania dziedzictwa kulturowego,

co w konsekwencji wpłynie na większą identyfikację społeczeństwa z danym miejscem,

2. Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027 – jednym z celów programu jest stymulowanie rynku ponownego wykorzystywania zasobów kultury i danych naukowych, powstałe e-usługi powinny zapewnić zdalny dostęp do unikalnych narzędzi oraz umożliwić przetwarzanie, analizę, bezpieczne gromadzenie i archiwizację dużych zbiorów danych, co będzie skutkowało przyspieszeniem rozwoju takich obszarów jak np.: kultura i rozrywka, motoryzacja, e-zdrowie, transport, bezpieczeństwo publiczne, energetyka, technologie finansowe czy rolnictwo, beneficjentami programu mogą być m.in. instytucje kultury, przedsiębiorcy, obywatele, NGO,
3. Kreatywna Europa 2021-2027 – jest to program, którego celem jest wsparcie ponadnarodowych działań europejskich sektorów kultury, audiowizualnego i kreatywnego w obszarze kultury i sztuki przyczyniających się do budowania kompetencji, profesjonalizacji i zwiększania konkurencyjności sektorów na rynku globalnym, wpływ na zwiększanie dostępu do kultury i sztuki, docieranie do nowych grup odbiorców i zwiększanie uczestnictwa w kulturze, rozwój współpracy międzynarodowej oraz wsparcia ponadnarodowego obiegu europejskich dzieł i twórców, ochrony i propagowania różnorodności kulturowej i językowej oraz europejskiego dziedzictwa kulturowego, wykorzystanie technologii i wdrażanie innowacji w sektorach oraz dostosowania sektorów do zmiany cyfrowej, program jest wdrażany poprzez komponenty: Media (wspierający działania sektora audiowizualnego), Kultura (wspierający działania sektorów kultury i kreatywnego) i międzysektorowy (wspierający rozwój innowacji w projektach łączących sektory kultury, kreatywny i audiowizualny, a także sektor wysokiej jakości mediów informacyjnych i rozwój umiejętności krytycznego korzystania z mediów).